

Valtaistus

Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus

RAPORTTI 27/2012

Sanna Blomgren & Minna Kivipelto

Valtaistus

Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittajat ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-245-616-8 (painettu)
ISSN 1798-0070 (painettu)

ISBN 978-952-245-630-4 (verkko)
ISSN 1798-0089 (pdf)

Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy
Tampere, 2012

Lukijalle/Esipuhe

Käsillä oleva aikuissosiaalityön valtakunnallinen kartoitus valmistuu osana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) FinSoc-tiimin toteuttamaa aikuissosiaalityön vaikuttavuushanketta, jossa tutkitaan ja kehitetään vaikuttavuuden arvioinnin mittareita. Vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen edellyttää ajankohtaista valtakunnallista tietoa aikuissosiaalityön nykytilasta. Tarve tuli ajankohtaiseksi, koska edellisistä valtakunnallisista sosiaalityön kartoituksista on jo kulunut aikaa eikä niissä ollut mahdollisuutta paneutua kovin tarkkaan nimenomaan aikuissosiaalityön kokonaisuuteen. Tämän kartoituksen tavoitteena on saada valtakunnallinen kokonaiskuva aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä, sen organisoitumisesta, tekijöistä, sisällöistä ja menetelmistä.

Kartoitukseen liittyvä kysely on suunniteltu keväällä 2011 työryhmässä, jossa edustajina olivat sosiaalineuvos Aune Turpeinen (STM), erityisasiantuntija Jaana Viemerö (Kuntaliitto), puheenjohtaja Tero Ristimäki (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.), professori Mikko Mäntysaari (Jyväskylän yliopisto), tutkija Sanna Blomgren (THL), erikoistutkija Pekka Karjalainen (THL) ja tutkimuspäällikkö Minna Kivipelto (THL). Kartoitukseen liittyvä kysely on työstetty THL:n Finsoc-tiimin (Sanna Blomgren, Pekka Karjalainen, Minna Kivipelto, Anu Muuri ja Laura Yliruka) muodostamassa työryhmässä viimeaikaisiin aikuissosiaalityötä käsitteleviin tutkimuksiin ja selvityksiin nojautuen. Kysymyslomaketta testattiin lähettämällä se Helsingin ja Seinäjoen sosiaalitoimistojen aikuissosiaalityötä tekeville työntekijöille vastattavaksi ja kommentoitavaksi. Varsinainen kysely toteutettiin kesäkuussa 2011 ja vastausaikaa jatkettiin vielä elokuussa 2011. Sähköiseen kyselyyn vastasi yhteensä 225 aikuissosiaalityön parissa työskentelevää sosiaalialan ammattilaista. Kyselyn toteutuksesta, analysoinnista ja tulosten raportoinnista on vastannut tutkija Sanna Blomgren. Minna Kivipelto on kirjoittanut raportin johdannon, taustaa sekä johtopäätökset. Kiitämme Anu Muuria raportin kommentoinnista.

Haluamme kiittää kartoituksen valmistelussa mukana olleita henkilöitä, kyselyä kommentoineita työntekijöitä, Talentian työntekijöitä, jotka mahdollistivat vastaajien tavoittamisen sekä erityisesti kaikkia kyselyyn vastanneita aikuissosiaalityön ammattilaisia.

Helsingissä 17.2.2012

Sanna Blomgren ja Minna Kivipelto

Tiivistelmä

Sanna Blomgren, Minna Kivipelto. Valtaistus - Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 27/2012. 75 sivua. Helsinki 2012.
ISSN 1798-0070 (painettu); ISSN 1798-0070 (pdf)

Aikuissosiaalityössä työskennellään haastavassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa, jotka usein tarvitsevat myös viimesijaista toimeentuloturvaa. Aikuissosiaalityötä on määritelty monin tavoin, mutta yhteisesti hyväksyttyä määritelmää aikuissosiaalityön sisällöstä tai asiakasryhmistä ei ole. Aikuissosiaalityön sisällön, määrittelyn ja kehittämistarpeiden selkeyttämiseksi tarvitaan valtakunnallista tietoa kunnissa tehtävästä aikuissosiaalityöstä. Myös aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointi edellyttää, että käytössä on ajantasainen kuva kunnissa tehtävästä aikuissosiaalityöstä. Tällä valtakunnallisella aikuissosiaalityön kartoituksella (Valtaistus) pyritään vastaamaan näihin aikuissosiaalityön kentässä oleviin tietotarpeisiin.

Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus etsii vastauksia kysymykseen, millaista on sosiaalitoimistoissa tehtävä aikuissosiaalityö. Kartoituksen tavoitteena on selvittää, ketkä aikuissosiaalityötä tekevät, miten aikuissosiaalityötä tekevien työaika jakautuu, millaisten asiakkaiden ja asioiden kanssa aikuissosiaalityössä työskennellään sekä millaisia työmenetelmiä ja toimintoja aikuissosiaalityössä käytetään. Lisäksi selvitetään, keiden kanssa aikuissosiaalityössä toimivat tekevät yhteistyötä, millaisissa työympäristöissä ja toimintapuitteissa kunnallista aikuissosiaalityötä tehdään sekä onko työpaikoilla käytössä välineitä käytännön työn seurantaan ja arviointiin.

Kartoitus toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä. Kysely suunnattiin sosiaalitoimistoissa aikuissosiaalityön parissa työskenteleville sosiaaliohjaajille, sosiaalityöntekijöille, johtaville sosiaalityöntekijöille sekä sosiaalijohtajille. Kyselyyn vastasi määräaikaan mennessä 225 sosiaalitoimistojen aikuissosiaalityössä työskentelevää ammattilaista.

Kyselyyn vastanneet olivat eri puolilta Suomea, erikokoisista kunnista, kaikista ikäryhmistä ja vastaajissa oli sekä miehiä että naisia. Kaikkiaan 50 prosenttia vastaajista työskenteli sosiaalityöntekijöinä, noin kolmannes toimi sosiaaliohjaajina ja loput työskentelivät aikuissosiaalityön päällikkötasolla tai johtotehtävissä. Vastaajilla oli melko pitkä työhistoria. Lähes 1/3 vastaajista oli työskennellyt sosiaalialalla yli 20 vuotta. Aikuissosiaalityössä yli 10 vuotta oli työskennellyt 26 prosenttia vastaajista. Vastaajat työskentelivät monen kokoisissa työyhteisöissä. Toisilla ei ollut lainkaan sosiaalialalla työskenteleviä työtovereita, kun taas 19 prosenttia vastaajista vastasi työskentelevänsä työyhteisössä, jossa pelkästään aikuissosiaalityötä tekee yli viisitoista henkilöä.

Aikuissosiaalityössä työskentelevien työaika jakautui hyvin eri tavoin. Lähes kolmasosa vastaajista teki toimeentulotukityötä jopa 60 prosenttia työajastaan, kun taas toiset eivät tehneet lainkaan toimeentulotukityötä. Sosiaaliohjaajat tekivät keskimäärin suuremman osan työajastaan toimeentulotukityötä kuin sosiaalityöntekijät. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajasta suurimman osan veivät välitön asiakastyö sekä asiakastyön kirjaaminen ja dokumentointi. Johtavien sosiaalityöntekijöiden ja päällikkötasolla työskentelevien työajasta suurimman osan veivät hallinnolliset ja henkilöstöhallinnolliset tehtävät, välitön asiakastyö sekä sidosryhmäyhteistyö.

Aikuissosiaalityön merkittävimmät asiakasryhmät olivat päihteidenkäyttäjät, työttömät ja pitkäaikaisesti työttömät sekä nuoret asiakkaat. Vastaajien asiakaskunnassa oli pääasiassa enemmän säännöllisesti tavattavia kuin satunnaisia tai kertaluontoisesti tavattavia asiakkaita. Aikuissosiaalityön työskentely kohdentui useimmiten asiakkaan elämänhallintaan ja toimeentuloon, mutta myös työttömyyteen sekä päihteisiin ja riippuvuuteen liittyvät ilmiöt olivat usein työskentelyn kohteena. Aikuissosiaalityön palvelujen lisäksi vastaajien asiakkaat tarvitsivat yleisimmin työvoimapalveluja, terveystalv palveluja, asumispalveluja sekä päihdepalveluja. Verkostotyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa kuuluu olennaisena osana aikuissosiaalityössä toimivien työnkuvaan. Vastaajien työhön kuului päivittäistä yhteistyötä useiden toimijoiden kanssa. Eniten vastaajat toimivat yhteistyössä Kelan, sosiaaliviraston muiden palveluiden sekä TE-toimiston kanssa.

Aikuissosiaalityön käytetyimpiä toimintoja olivat asiakkaan kuunteleminen ja empatian osoittaminen, suunnitelmien ja päätösten tekeminen sekä asiakkaan kannustaminen ja tuki. Myös palveluohjaus ja etuudesta tiedottaminen sekä asiakkaan talustilanteen käsittely kuuluivat olennaisesti vastaajien työtapoihin.

Sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat käyttivät pääasiassa melko samoja aikuissosiaalityön menetelmiä ja toimintoja. Sosiaaliohjaajien työssä asiakkaan taloustilanteen käsittely sekä palveluohjaus ja etuuksista tiedottaminen olivat merkittävämmässä asemassa kuin sosiaalityöntekijöiden työkäytännöissä. Vastaajat arvottivat asiakkaan kannustamisen ja voimavarojen etsimisen sekä asiakkaan kuuntelemisen ja empatian osoittamisen aikuissosiaalityön tärkeimmiksi menetelmiksi. Myös palveluohjaus ja etuuksista tiedottaminen, kriisitilanteen käsittely, asiakkaan taloustilanteen käsittely sekä avustaminen työllisyys- ja koulutusasioissa nähtiin tärkeiksi toiminnoiksi aikuissosiaalityössä.

Aikuissosiaalityössä työskentelevien työpaikoilla oli pääasiassa olemassa säännölliset kokous- ja työn-ohjausrakenteet. Myös asiakaspalautteen hankinta sekä toiminnan kehittämishankkeet kuuluivat säännöllisesti työyhteisön arkeen vajaassa kolmanneksessa vastaajien työpaikoista. Vaikka peruskehittämiskäytännöt olivat pääosin olemassa, ei sosiaalityön seuranta ja arviointi ollut vielä kehittynyt jäsentyneeksi toiminnaksi monessakaan paikassa. Vastaajista 42 prosenttia ilmoitti, että heidän työpaikallaan on käytössä lomake tai mittari asiakastyön seurantaan, ja kaikkiaan 42 prosenttia työskenteli työpaikassa, jossa käytännön sosiaalityötä arvioidaan jollain tavoin. Asiakastyön seuranta oli pääasiassa tilastollista seurantaa asiakastietojärjestelmän kautta. Käytännön sosiaalityön arviointi puolestaan tapahtui lähinnä toimiston palavereissa sekä vapaamuotoisissa keskusteluissa. Kaikkiaan 40 prosenttia vastaajista työskenteli työpaikalla, jossa ei ollut välineitä asiakastyön seuraamiseen tai käytäntöjä sosiaalityön arviointiin.

Valtakunnallisen aikuissosiaalityön kartoituksen perusteella sosiaalitoimistojen aikuissosiaalityötä tehdään ennen kaikkea päihteiden käyttöön, työttömyyteen, toimeentuloon sekä yleensä elämänhallintaan liittyvien ilmiöiden parissa. Työskentelyssä korostuvat asiakkaiden tukemiseen ja kannustamiseen keskittyvät menetelmät. Työlle on ominaista laajamittainen ja intensiivinen verkostotyöskentely muiden viranomaistahojen ja toimijoiden kanssa. Aikuissosiaalityön työpaikoilla kehittämistä ja työn arviointia tehdään pääasiassa erimuotoisissa kokouksissa ja palavereissa keskustellen, mutta jäsentyneemmät työn seuranta- ja arviointikäytännöt ovat vasta kehittymässä.

Avainsanat: aikuissosiaalityö, sosiaalityö, sosiaalitoimisto, sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja

Sammandrag

Sanna Blomgren, Minna Kivipelto. Valtaistus – Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoituis [Riksomfattande kartläggning av det sociala arbetet med vuxna]. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Rapport 27/2012. 75 sidor. Helsingfors, Finland 2012. ISSN 1798-0070 (tryckt); ISSN 1798-0070 (pdf)

Socialt arbete med vuxna innebär arbete med människor som befinner sig i en besvärlig livssituation och som ofta också behöver sådant utkomstskydd som beviljas i sista hand. Det sociala arbetet med vuxna har definierats på många olika sätt, men det finns ingen allmänt accepterad definition av arbetets innehåll eller klientgrupper. För att skapa klarhet i innehållet, definitionen och utvecklingsbehovet behövs riksomfattande information om det sociala arbete med vuxna som görs i kommunerna. Också en bedömning av arbetets effektivitet förutsätter en aktuell bild av det sociala arbete med vuxna som görs i kommunerna. Denna riksomfattande kartläggning av det sociala arbetet med vuxna (Valtaistus) syftar till att uppfylla informationsbehovet inom området.

Kartläggningen utreder hur det sociala arbetet med vuxna ser ut vid socialbyråerna. Målet är att klarlägga vem som utför socialt arbete med vuxna, hur arbetstiden fördelas mellan de personer som deltar i arbetet, hurdana klienter och frågor arbetet gäller och hurdana metoder och funktioner som tillämpas i arbetet. Dessutom är syftet att klarlägga vilka instanser de anställda samarbetar med, inom hurdana arbetsmiljöer och verksamhetsramar det kommunala arbetet utförs och tillgången till redskap för uppföljning och utvärdering av det praktiska arbetet.

Kartläggningen genomfördes i form av en elektronisk Webropol-enkät. Enkäten riktades till socialhandledare, socialarbetare, ledande socialarbetare och socialdirektörer inom det sociala arbetet med vuxna vid socialbyråerna. Enkäten besvarades inom utsatt tid av 225 yrkespersoner vid socialbyråerna.

Svar inkom från olika håll i landet, från kommuner av olika storlek, från alla åldersgrupper och av både män och kvinnor. Totalt 50 procent av de tillfrågade är socialarbetare, ungefär en tredjedel är socialhandledare och resten arbetar på chefsnivå eller i ledande ställning inom det sociala arbetet med vuxna. De personer som besvarade enkäten har en relativt lång arbetserfarenhet. Nästan en tredjedel har arbetat mer än 20 år inom det sociala området. Sammanlagt 26 procent har arbetat mer än tio år inom socialt arbete med vuxna. De tillfrågade arbetar vid arbetsenheter av mycket olika storlek. En del saknar helt arbetskamrater inom det sociala området, medan 19 procent arbetar vid enheter där mer än femton personer fokuserar enbart på socialt arbete med vuxna.

Arbetstiden fördelas på väldigt olika sätt bland de anställda som arbetar i socialt arbete med vuxna. Nästan en tredjedel av de tillfrågade uppgav att upp till 60 procent av arbetstiden går till arbetsuppgifter som gäller utkomststödet, medan andra inte alls har uppgifter i anslutning till utkomststödet. Socialhandledarna använder i genomsnitt en större andel av sin arbetstid till uppgifter som gäller utkomststödet än vad socialarbetarna gör. Största delen av socialarbetarnas och socialhandledarnas tid går till direkt klientarbete och till registrering och dokumentering av klientarbetet. Största delen av arbetstiden för ledande socialarbetare och personer i chefsställning går till förvaltning och personaladministration, direkt klientarbete och samarbete med intressegrupperna.

De viktigaste klientgrupperna i det sociala arbetet med vuxna är missbrukare, arbetslösa, långtidsarbetslösa och unga. Klientelet består i regel övervägande av sådana klienter som man träffar regelbundet än av sådana som man träffar sporadiskt eller bara en gång. Det sociala arbetet med vuxna fokuserar oftast på klientens livshantering och utkomst, men ofta behandlas också frågor som gäller arbetslöshet, missbruk och beroende. Utöver tjänster inom det sociala arbetet med vuxna behöver klienterna vanligtvis också arbetskraftsservice, andra hälsovårdstjänster, boendeservice och missbrukarvård. Nätverksarbete med andra myndigheter och aktörer är en viktig del av arbetet för de anställda inom det sociala arbetet med vuxna. De anställda samarbetar dagligen med flera aktörer. Mest samarbete förekommer med FPA, socialverkets andra tjänster och arbets- och näringsbyrån.

De vanligaste funktionerna består av att lyssna på klienten och att visa empati, att göra upp planer och fatta beslut och att sporra och stödja klienten. Också servicehandledning, information om förmåner och behandling av klientens ekonomiska situation utgör en central del av arbetet. Socialarbetare och

socialhandledare tillämpar vanligen i stort sett samma metoder och funktioner i det sociala arbetet med vuxna. I socialhandledarnas arbete har behandlingen av klientens ekonomiska situation, servicehandledningen och informationen om förmåner en viktigare ställning än i socialarbetarnas arbetsrutiner. De tillfrågade bedömde att de viktigaste metoderna i arbetet är att sporra klienten, att hitta resurser, att lyssna på klienten och att visa empati. Också servicehandledning, information om förmåner, behandling av krissituationer, behandling av klientens ekonomiska situation och hjälp i sysselsättnings- och utbildningsfrågor betraktas som viktiga funktioner i arbetet.

På arbetsplatserna för socialt arbete med vuxna finns vanligen regelbundna strukturer för möten och handledning. Också insamling av klientfeedback och projekt för utveckling av verksamheten hör regelbundet till vardagen på nästan en tredjedel av arbetsplatserna. Trots att det finns strukturer för utveckling, har uppföljningen och utvärderingen av det sociala arbetet på många ställen ännu inte utvecklats till en strukturerad verksamhet. Totalt 42 procent av de tillfrågade uppgav att arbetsplatsen har en blankett eller ett mått för uppföljning av klientarbetet, och 42 procent uppgav att det praktiska sociala arbetet utvärderas på något sätt på arbetsplatsen. Uppföljningen av klientarbetet består huvudsakligen av statistisk uppföljning genom klientdatasystemet. Utvärderingen av det praktiska sociala arbetet sker däremot närmast vid byråns möten och vid fria diskussioner. Sammanlagt 40 procent av de tillfrågade arbetar på arbetsplatser där det varken finns redskap för uppföljning av klientarbetet eller praxis för utvärdering av det sociala arbetet.

Utgående från den riksomfattande kartläggningen av det sociala arbetet med vuxna framträder socialbyråernas arbete framför allt som ett arbete med fokus på missbruk, arbetslöshet, utkomst och livshantering överlag. I arbetet framhävs metoder som går ut på att stödja och sporra klienterna. Karakteristiskt är omfattande och intensivt arbete i nätverk tillsammans med andra myndigheter och aktörer. Utvecklingen och arbetsutvärderingen sker huvudsakligen med hjälp av diskussioner vid olika slags möten, men en strukturerad praxis för uppföljning och utvärdering av arbetet håller fortfarande på att ta form.

Nyckelord: socialt arbete med vuxna, socialt arbete, socialbyrå, socialarbetare, socialhandledare

Abstract

Sanna Blomgren, Minna Kivipelto. Valtaistus – Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus. [National Survey of Adult Social Work]. National Institute for Health and Welfare (THL). Report 27/2012. 75 pages. Helsinki, Finland 2012.
ISSN 1798-0070 (printed); ISSN 1798-0070 (pdf)

Adult social work involves interacting with people in challenging life situations and often also in need of social assistance as a last-resort measure. Adult social work has been defined in many ways, but there is no single generally accepted definition of either the content or the client groups of adult social work. In order to clarify the content, definition and development needs of adult social work, nationwide information on adult social work being conducted by local government is needed. Effectiveness evaluation of adult social work also requires that an up-to-date awareness of this work is available. The purpose of the present national survey of adult social work (known by its Finnish abbreviation as Valtaistus) is to respond to these information needs.

The national survey of adult social work seeks to explain what the adult social work being carried out at social welfare offices around the country actually is: to find out who do the work, how their working time is divided, what kind of clients and issues they deal with, and what methods and procedures they use. Another purpose was to find out who those involved in adult social work co-operate with, what kind of workplace environments and operating circumstances they work in, and whether they have tools available for monitoring and evaluating their everyday work.

The survey was conducted as an online Webropol poll. The survey was aimed at social counselors, social workers, senior social workers and directors of social services at municipal social welfare offices. A total of 225 responses was received from professionals involved in adult social work at municipal social welfare offices.

The respondents were from all around the country and from municipalities of different sizes, and they represented all age groups and both genders. Half of the respondents were social workers, about one third were social counselors, and the rest were either supervisors or managers involved in adult social work. The respondents had a relatively long employment history on average. Nearly one third of them had been employed in social services for more than 20 years; 26% of the respondents had been in adult social work for more than 10 years. The workplace communities in which the respondents worked were very different. Some had no colleagues at all in the social services, while 19% of the respondents said that they worked in a workplace community with more than 15 employees involved in adult social work alone.

The working hours of social services employees involved in adult social work was divided in very different ways. Nearly one third of the respondents spent up to 60% of their working hours processing social assistance, while others did not do this at all. On average, social counselors spent a higher percentage of their working hours on social assistance than social workers. Most of the working hours of both social workers and social counselors was taken up by direct contact with clients and client work recording and documentation. For senior social workers, supervisors and managers, most of their working hours were taken up by administrative and HR duties, client work and cooperation with interest groups.

The principal client groups in adult social work are substance abusers, the unemployed and long-term unemployed, and young clients. The respondents' clients included a higher percentage of regular clients than of occasional or one-off client encounters. Adult social work typically involves the client's life management and income issues, but unemployment, substance abuse and addiction are also often addressed. The services required by the respondents' clients most frequently in addition to adult social work services were employment services, other health services, housing services and substance abuse services. Networking with other authorities and actors is an essential part of the work of employees involved in adult social work. The respondents' everyday jobs included working with several other actors, most frequently the Social Insurance Institution (Kela), other social services and the Employment and Economic Development Office.

The most frequently used functions in adult social work were listening to the client and showing empathy, making plans and decisions, and encouraging and supporting the client. Service referrals, benefits counselling and discussing the client's financial situation were also important procedures. The social workers and social counselors used largely the same range of adult social work methods and procedures. Discussing the client's financial situation, service referrals and benefits counselling were more relevant in the social counselors' jobs than in the social workers' jobs. The respondents considered client encouragement, resource exploration, listening to the client and showing empathy to be the most important methods used in adult social work. Service referrals, benefits counselling, handling crisis situations, discussing the client's financial situation and assisting in employment and training matters were also considered important.

Those involved in adult social work mainly worked at workplaces where regular meeting and work supervision structures were already in place. Soliciting client feedback and undertaking development of operations were regular features of the workplace for just under one third of the recipients. Monitoring and evaluation of social work was not done on a regular basis in very many workplaces, even though the development structures themselves were in place in most cases; 42% of respondents reported that a form or other indicator for monitoring client work was in use in their workplace, and 42% reported that practical social work is evaluated in some way in their workplace. Client work monitoring was mainly conducted on the basis of statistics obtained from the client information system. Practical evaluation of social work takes place mainly at staff meetings and in informal discussions, according to the respondents; 40% of the respondents work at a workplace with no tools for monitoring client work and no procedures for evaluating social work.

The national survey on adult social work indicates that adult social work at municipal social welfare offices mainly involves issues of substance abuse, unemployment, income and life management in general. Client support and encouragement occupy centre stage in the social workers' jobs. Their work is characterised by broad-based and intense networking with other authorities and actors. In adult social work workplaces, development and work evaluation mainly take place at various meetings; work monitoring and evaluating practices of a more structured kind are only just evolving.

Keywords: adult social work, social work, social welfare office, social worker, social counselor

Sisällys

Lukijalle/Esipuhe	3
Tiivistelmä.....	4
Sammandrag	6
Abstract	8
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	13
1 Johdanto	15
2 Kartoituksen tausta ja tavoitteet	17
2.1 Aikuissosiaalityö tutkimusten ja selvitysten valossa	17
2.2 Aikuissosiaalityö kunnallisena toimintana	19
2.3 Selvityksen tavoite.....	20
3 Sähköisen kyselyn toteutus	21
3.1 Kyselylomakkeen rakentaminen ja sisältö.....	21
3.2 Kohdejoukko ja tutkimusaineiston hankinta.....	21
3.3 Vastaajien taustatiedot	22
4 Valtakunnallisen kartoituksen tulokset	23
4.1 Aikuissosiaalityön ammattilaiset	23
4.2 Aikuissosiaalityön työyhteisöt.....	27
4.3 Työajan jakautuminen aikuissosiaalityössä	29
4.4 Aikuissosiaalityön asiakkaat.....	31
4.5 Aikuissosiaalityön sisältö.....	35
Aikuissosiaalityön kohteena olevat asiat ja ilmiöt	35
Sosiaalityön menetelmät ja toiminnot päivittäisen työn osana sekä niiden tärkeys	37
Yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa	42
4.6 Työpaikan kehittämisrakenteet ja -ilmapiiri	44
4.7 Työpaikkojen seuranta- ja arviointikäytännöt	48
5 Yhteenveto ja johtopäätökset	51
Lähteet.....	55
Liitteet	58

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuviot

Kuvio 1. Valtaistuksen vastaajat ammattinimikkeen mukaan (%) (n=225).....	24
Kuvio 2. Sosiaalityöntekijöiden ja johtavien sosiaalityöntekijöiden pätevyys sosiaalityöntekijän tehtäviin (%).....	25
Kuvio 3. Sosiaalityöntekijöinä aikuissosiaalityössä työskentelevien pätevyys kuntakoon mukaan (%).....	25
Kuvio 4. Valtaistukseen vastanneet sosiaaliohjaajat ja sosiaalityöntekijät iän mukaan (%).....	26
Kuvio 5. Vastaajien työskentelyaika aikuissosiaalityössä ja sosiaalialalla (%) (n=225).....	27
Kuvio 6. Vastaajien työskentelyaika nykyisellä työpaikalla (%) (n=225).....	28
Kuvio 7. Vastaajien lähityöyhteisön koko (%) (n=225).....	28
Kuvio 8. Aikuissosiaalityön osuus vastaajien työajasta (%) (n=225).....	29
Kuvio 9. Toimeentulotukityön osuus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajasta (%).....	30
Kuvio 10. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajan jakautuminen, keskimääräiset osuudet työtehtävittäin (%).....	31
Kuvio 11. Aikuissosiaalityön tärkeimmät asiakasryhmät. Asiakasryhmän maininneiden osuus (%) (n=225).....	32
Kuvio 12. Merkittävimmät asiakasryhmät työskentelypaikkakunnan tilastollisen kuntaryhmittelyn mukaan (%).....	33
Kuvio 13. Säännöllisesti ja kertaluontoisesti tai satunnaisesti tavattavien asiakkaiden keskimääräiset jakaumat sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien asiakaskunnassa (%).....	34
Kuvio 14. Aikuissosiaalityön asiakkaiden tarvitsemat muut palvelut (%).....	34
Kuvio 15. Aikuissosiaalityön kohteena olevat asiat ja ilmiöt, keskiarvot (0= Ei juuri koskaan, 4= Lähes aina) (n=199—204).....	36
Kuvio 16. Asiat ja ilmiöt sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tekemän aikuissosiaalityön kohteena, keskiarvot (0= Ei juuri koskaan, 4= Lähes aina).....	37
Kuvio 17. Sosiaalityön toiminnot ja menetelmät mukana päivittäisessä työssä, keskiarvot (0= Ei lainkaan, 4=Erittäin paljon) (n=195—199).....	38
Kuvio 18. Sosiaalityön toiminnot ja menetelmät mukana päivittäisessä työssä, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten keskiarvot (0= Ei lainkaan, 4=Erittäin paljon).....	39
Kuvio 19. Arvio menetelmien ja toimintojen tärkeydestä, keskiarvot (4= Erittäin tärkeä, 0= Ei lainkaan tärkeä) (n=156—182).....	40
Kuvio 20. Päivittäisten toimintojen ja menetelmien tärkeys, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten keskiarvot (0= Ei lainkaan tärkeä, 4= Erittäin tärkeä).....	41
Kuvio 21. Sosiaalityön menetelmät ja toiminnot mukana päivittäisessä työssä ja niiden tärkeys, keskiarvot (n=156—199).....	42
Kuvio 22. Yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa (%).....	43
Kuvio 23. Vastaajat, jotka toimivat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa päivittäin tai vähintään 1—2 kertaa viikossa, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten osuudet (%).....	44
Kuvio 24. Työpaikan toimintojen ja kehittämistoimenpiteiden yleisyys työyhteisöjen arjessa (%) (n=225).....	45
Kuvio 25. Työpaikan avoimuutta ja kehittämisilmapiiriä koskevat väittämät, samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä sekä eri mieltä olevien osuudet (%) (n=225).....	47
Kuvio 26. Työpaikan avoimuutta ja kehittämisilmapiiriä koskevat väittämät. Väittämän kanssa samaa mieltä olevien osuus lähityöyhteisön aikuissosiaalityössä työskentelevien määrän mukaan (%).....	47
Kuvio 27. Vastaajien työpaikkojen seuranta- ja arviointikäytännöt (%) (n=218).....	48
Kuvio 28. Onko työpaikassa käytössä seurantalomake tai -mittari lähityöyhteisön sosiaalialan työntekijöiden määrän mukaan (%) (n=216).....	49

Kuvio 29. Arvioidaanko työpaikassa käytännön sosiaalityötä lähityöyhteisön sosiaalialan työntekijöiden määrän mukaan (%) (n=214).....49

Taulukot

Taulukko 1. Valtaistuksen vastaajat ylimmän sosiaalialan tutkinnon mukaan.....23

Taulukko 2. Työyhteisön arkeen säännöllisesti kuuluvien kehittämistoimenpiteiden osuus Valtaistus- ja Konstikas-kyselyihin vastanneiden joukossa (%).....46

Taulukko 3. Työpaikan seuranta- ja arviointikäytännöt tilastollisen kuntaryhmituksen mukaan (%).....50

1 Johdanto

Aikuissosiaalityössä työskennellään haastavassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa, jotka usein tarvitsevat viimesijaista toimeentuloturva. Aikuissosiaalityö on käsitteenä varsin uusi, vaikka sosiaalityön kohteena ovat kautta aikojen olleet kaikki ikäryhmät (Karjalainen 2011, 211–212; Yliruka 2006, 13). Aikuissosiaalityö paikantuu sosiaalitoimistoissa tehtävässä sosiaalityössä yhdeksi työskentelysektoriksi. Asiakkaina ovat useimmiten yksin elävät, toimeentulovaikeuksissa olevat ihmiset. Erityisesti suuremmissa kaupungeissa on pidetty tärkeänä erikoistumista asiakasryhmittäiseen sosiaalityöhön. Ikä- tai asiakasryhmittäisestä jaottelusta on pyritty myös eroon. Niin sanottua yhdenmukaista sosiaalityötä tehdään erityisesti pienissä kunnissa, joissa sosiaalityöntekijän vastuulla saattaa olla lähes kaikki työalueet hallinnosta asiakastyöhön. Aikuissosiaalityön kuva määrittyykin heterogeenisena, alueellisesti ja paikallisesti rakentuvana. Se vaikuttaa osittain myös jäsentymättömältä. Aikuissosiaalityölle ei ole yhtenäistä "agenda", toimintaohjelmaa, jonka perusteella sen tavoitteita ja vaikuttavuutta voitaisiin arvioida.

Jäsentymättömyys ja liike eivät kuitenkaan ole mitään uutta. Päinvastoin, sosiaalityö näyttää olevan lähes aina jonkinlaisessa muutoksessa. Muutospaineita aiheuttaa se, että sosiaalityö toimii erilaisten yhteiskunnallisten sektorien leikkauspisteessä. Tämänkaltaista toimintaa ei oikeastaan koskaan voikaan olla kovin staattisessa tilassa. Raportin kirjoittamishetkellä aikuissosiaalityötä koskettavat useat muutospaineet, suurimpina kuntien palvelurakennemuutos ja sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön¹ kokonaisuudistus (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2010, 18). Paikallisesti ja alueellisesti kipuillaan edelleen kovin selkiytymättömän tehtäväkentän parissa. Edellisten kartoitusten jälkeen sosiaalityöntekijäpula ei ole helpottunut, eikä alan palkkaus- ja resurssikysymyksiä ole saatu korjattua.

Organisatorisesti aikuissosiaalityön järjestäminen ja rahoitus on kunnan tai yhteistoiminta-alueen vastuulla. Käynnissä olevan PARAS-uudistuksen myötä palveluiden järjestämis- ja tuottamisvastuuseen on tulossa muutoksia (Laki kunta- ja palvelurakennemuutuksesta 2007/169). STM ja Kuntaliitto ovat ohjanneet järjestämään sosiaalipalvelut kokonaisuudessaan yhdessä perusterveydenhuollon kanssa. Kunnassa tai yhteistoiminta-alueella, joka huolehtii perusterveydenhuollosta ja siihen kiinteästi liittyvistä sosiaalitoimen tehtävistä, on oltava vähintään noin 20 000 asukasta (HE 268/2010). THL:n vastikään toteuttaman kuntakyselyn (Kokko ym. 2010) mukaan kunnista 58 prosentilla tulee olemaan joko yhdessä kunnassa tai yhteistoiminta-alueella perusterveydenhuollon ja kaikki sosiaalipalvelut kattava yhteinen hallinto. Kuntakyselyyn vastanneista kunnista 35 prosenttia sijoittaa osan sosiaalipalveluista yhteistoiminta-alueen vastuulle muun osan jäädessä peruskunnalle. Yhdistetyn hallinnon kunnissa tulisi olemaan 2/3 maan väestöstä.

Uudistuksissa sosiaalipalveluiden sijoittuminen on herättänyt paljon huomiota. Arviot vaikutuksista jatkavat voimakkaasti kentän mielipiteitä. (Eronen ym. 2009.) Sosiaalibarometrin mukaan 40 prosenttia sosiaalijohdosta, terveyskeskusten johdosta ja sosiaalilautakuntien puheenjohtajista arvioi kunta- ja palvelurakennemuutoksen vaikutuksen toimintoja monimutkaistavana ja 28 prosenttia koki sen suorastaan kielteisenä (Eronen ym. 2009). Sosiaalityön kannalta uudistus on jo nyt tuonut esiin sen, että palveluja voidaan järjestää eri tavoin ja palveluita on vaikea hahmottaa kokonaisuutena (ks. esim. Juhila 2008a, 14–15). Aikuissosiaalityön kannalta herää kysymys siitä, mikä on sen paikka uudistuvassa toimintaympäristössä, mikä on aikuissosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä ja millaisella koulutuksella ja menetelmällisellä orientaatiolla sitä tehdään.

---

¹ Sosiaalityö on sosiaalihuoltolain (1982/710) mukainen sosiaalipalvelu, jolla ei ole omaa erityislainsäädäntöään. Aikuissosiaalityötä ohjeistaa kuitenkin laaja kirjo sosiaalialan erityislainsäädäntöä, esimerkiksi päihdehuoltolaki (41/1986), laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (1999/493), laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2001/189), laki toimeentulotuesta (1997/1412) ja laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta (1202/2007), laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä (497/2003) ja mielensterveyslaki (1116/1990). (Tossavainen & Kärki 2008, 10–11.)

Aikuissosiaalityön tilanne sisältää myös myönteisiä kehitysnäkymiä. Siitä viestii myös raportin nimen lyhenne "*Valtaistus*". Aikuissosiaalityötä on kehitetty erityisesti kuntien ja sosiaalityön omasta toimesta erilaisissa paikallisissa projekteissa ja viime aikoina yhä enemmän myös sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen kehittämissohjelman (KASTE) hankkeissa. Valtaistava työ, palvelujen vaikuttavuus ja osallistamisen uudet muodot ovat tulleet mukaan aikuissosiaalityötä koskevaan kehittämiseen. Aikuissosiaalityötä on kehitetty yhteistyössä alueen asukkaiden, asiakkaiden ja sosiaalivirastojen työntekijöiden kesken (ks. esim. Jouttimäki ym. (toim.) 2011; Kuhalainen 2007; Liukko 2006). Aikuissosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä, rakenteellinen sosiaalityö ja erilaiset ryhmä- ja yhteistyön menetelmät ovat nousseet uudelleen työmenetelmiä koskevaan keskusteluun (Pohjola 2011, ks. myös Raivio 2009, 42).

Käsillä oleva valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus päätettiin toteuttaa osana THL:n FinSocin aikuissosiaalityön vaikuttavuushanketta, jossa tutkitaan ja kehitetään vaikuttavuuden arvioinnin mittareita. Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen osoittautui hankalaksi ilman valtakunnallista tietoa siitä, mistä sosiaalitoimistojen aikuissosiaalityö valtakunnallisesti rakentuu. Kyselyn tavoitteena on siis saada valtakunnallinen kokonaiskuva aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä, sen organisoinnista, tekijöistä, sisällöistä ja työmenetelmistä sekä aikuissosiaalityössä jo käytössä olevista kehittämisen ja arvioinnin välineistä.

2 Kartoituksen tausta ja tavoitteet

2.1 Aikuissosiaalityö tutkimusten ja selvitysten valossa

Aikuissosiaalityö on viime vuosina ollut varsin monien tutkimusten ja selvitysten kohteena. Alueellisia ja paikallisia raportteja on syntynyt lukuisa määrä erilaisten hankkeiden myötä (esim. Borg 2011; Jouttimäki ym. (toim.) 2011; Europaeus & Koivisto 2007–2009; Talvensola ym. 2008; Raivio 2009; Kuhalainen 2007; Liukko 2006). Aikuissosiaalityö on kotimaisen tieteellisen tutkimuksen kohteena (esim. Jokinen 2008; Juhila 2008a, 2008b, 2006) ja se on lisääntyvässä määrin myös erilaisten opinnäytetöiden, kuten ammatillisten lisensiaatintutkimusten, pro gradu-töiden ja väitöskirjojen aiheena (esim. Nummela 2011; Heino 2009; Heikkinen 2008; Hyvärinen 2008; Heinonen & Mustonen 2006). Valtakunnallisesti sosiaalitoimistoissa tehtävää sosiaalityötä on kartoitettu viimeksi vuonna 2006 (Vuorensyrjä ym. 2006).

Tutkimusten ja selvitysten valossa sosiaalitoimistoissa tehtävä sosiaalityö näyttäytyy niin sanottuna yleissosiaalityönä, jota tehdään monenlaisten asiakasryhmien kanssa, hyvin erityyppisin työmenetelmin. Määrittely on osoittautunut hankalaksi myös sosiaalityöntekijöille itselleen (Kuhalainen 2007, 36). Tutkimusten ja selvitysten pohjalta sosiaalityö määrittyy paljolti kontekstistaan käsin. Kontekstiin voidaan lukea esimerkiksi sosiaalityön hallinnolliset puitteet kuten työnantaja, organisaatio ja resursointi. Yhteiskunnallisen tiedon, teoreettisen ja metodisen tutkimuksen sekä keskustelun merkitystä pidetään tärkeänä, mutta asiakastyössä sen näkyminen on vähäistä.

Aikuissosiaalityötä tekevät ammattilaiset. Sosiaalialalla annetaan korkeakoulutusta kahden eri väylän kautta (yliopistot ja ammattikorkeakoulut), joiden antamat kelpoisuudet ovat olleet pitkään epäselvyyksien ja ristiriitojen aiheina. (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 106.) Erityisesti 2000-luvun alkupuolella tehdyistä selvityksistä heijastuvat kiistat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tuottamien kelpoisuuksien suhteen samalla, kun pätevistä sosiaalityöntekijöistä oli pulaa. Tilannetta pyrittiin korjaamaan uudistamalla laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005), jossa ammattikorkeakoulusta valmistuneet sosionomit määriteltiin päteviksi sosiaaliohjaajan tehtäviin. Sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden väliseen työnjakoon alkoi sittemmin kehittyä kuntakohtaisesti hyvin erityyppisiä ratkaisuja (esim. Kuhalainen 2007). Sosiaalialan tutkintojen joukkoon vakiintuivat 2000-luvun aikana myös ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (Valtioneuvoston asetus –, 423/2005), alemmat korkeakoulututkinnot ja ammatilliset lisensiaatintutkinnot (Valtioneuvoston asetus –, 794/2004). Lisäksi sosiaalityön kentälle on ilmaantunut muiden ammattialojen, kuten terveysalan ammattilaisia. Sosiaalityötä tehdään projekteissa ja palveluja voidaan ostaa myös muualta, kuin oman kunnan tai kuntayhtymän alueelta. Samaan aikaan sosiaalialan työvoimavaje on kasvanut edelleen (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2010, 21–22). Esimerkiksi työntekijöiden eläköityminen aiheuttaa muutospaineita (Yliruka 2006, 7).

Aikuissosiaalityön kohde. Vaikka teoreettisella tasolla sosiaalityössä myönnetään ongelmien yhteiskunnallinen luonne, on sosiaalityön kohteena käytännössä useimmiten yksilö ja hänen toimintansa. Juhila (2008b, 61) kuvaa asiaa siten, että vakavia yhteiskunnallisia ongelmia pyritään ratkomaan yksilötasolla, paneutumalla asiakkaan ja ongelman väliseen suhteeseen. Yhteiskunnallisten ja yhteisöllisten puutteiden kantajiksi tulevat useimmiten yksilöt oireineen (Blomberg ym. 2010). Yleisintä on kohteen määrittely asiakkuuden perusteella. Asiakkaan iän mukaan määriteltynä aikuissosiaalityön kohteena ovat yleisemmin yli 18-vuotiaat (Juhila 2008b, 19). Joskus on kuitenkin vaikeaa osoittaa automaattisesti, kuka on asiakas ja kenen tulisi itsestään selvästi hyötyä sosiaalityön palveluista (Yliruka 2006, 8). Kunnat ovat määritelleet aikuissosiaalityön palveluja tarkentamalla niitä mahdollisia ongelmia, joita asiakkailta voi olla: mainitaan esimerkiksi asumiseen, rahan käyttöön, elämänhallintaan ja motivaatioon liittyviä ongelmia (Jouttimäki ym. (toim.) 2011; Juhila 2008a, 20–21). Työikäisten kohdalla ongelmia aiheuttavat pätkätöiden yleistyminen, jatkuvasti lisääntyvä yksin asuminen, työttömyys, päihteiden liikakäyttö sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ongelmat (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän väliraportti 2010, 5, 55).

Aikuisosiaalityön työmenetelmät. Työmenetelmiä luonnehtivat yksilökohtaisuus, ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys sekä verkostojen kanssa työskentely. Sosiaalityöntekijät ovat kuvanneet tekevänsä työtä keskustelemalla, haastatteleamalla, neuvottelemalla sekä ohjauksen ja neuvonnan välinein (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 80–81). Tarkempien työmenetelmien yksilöiminen on osoittautunut kuitenkin hankalaksi. Juhila (2006) on havainnut, että menetelmien ja toimintatapojen valintaa ohjaa työntekijän yhteiskunnallinen orientaatio ja käsitys siitä, mikä on sosiaalityön tavoite ja ymmärrys sosiaalityön paikasta yhteiskunnallisessa järjestelmässä. Usein tämä tieto on niin sanottua ”hiljaista tietoa”. Heikkisen (2008, 141) tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijät samaistuvat sosiaalityön omista ehdoista lähtevään auttamistoimintaan sekä yhteiskunnalliseen uusintamiseen ja kontrollointiin. Sosiaalitoimiston asiakastyössä sosiaalityöntekijöiden roolille oli tyypillistä asiakkaiden yksilöllisyyden korostuminen, diagnostisoiva asiakastyö, asiakkaiden kontrollointi ja liittäminen valtakulttuuriin sekä asiakkaista huolehtiminen ja heidän ohjaaminen auttamisjärjestelmien piiriin. Toimintaa jäsentämään sosiaalivirastot ovat laatineet omia aikuissosiaalityötä ohjeistavia käsikirjoja ja oppaita (esim. Kaija 2008; Kuvaja ym. 2007). Työmenetelmien vaikuttavuutta on tarkasteltu jonkin verran, mutta asetelmat ovat olleet yleensä projektikohtaisia, jolloin niiden avulla ei ole mahdollista saada yleistettävää tietoa menetelmien vaikuttavuudesta.

Aikuissosiaalityön kehittämishaasteet. Aiemmissä selvityksissä on tuotu esiin toiveita sosiaalityön kokonaisarvostuksen parantamisesta. Kehittämishaasteet ovat liittyneet myös pätevän työvoiman saatavuuteen ja parempaan palkkaan. (Vuorensyrjä ym. 2006, 283; Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 83–85.) Sisällöllisesti kehitettävää on havaittu etenkin asiakkaan kohtaamisessa ja siinä, että työ on liian ongelmakeskeistä ja jopa asiakasta syyllistävää (Blomberg ym. 2010). Puutteita on havaittu myös asiakkaan oikeuksien esiintuomisessa (Nummela 2011). Jatkuvasti joudutaan pohtimaan aikuissosiaalityön voimakasta yhteyttä toimeentulotukeen (Borg 2011, 1). Aikuissosiaalityötä on kehitetty erilaisten hankkeiden ja viime vuosina valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissuunnitelman (KASTE) myötä (Sosiaali- ja terveydenhuollon – 2008). Kehittämisen painopisteissä ovat uudet työkäytännöt ja -menetelmät ja viime aikoina myös vaikuttavuuden arviointi.

Aikuissosiaalityön arviointi ja vaikuttavuus. Sosiaalityön dokumentoinnin ja arvioinnin merkityksiä on korostettu jo aiemmissa valtakunnallisissa selvityksissä (Vuorensyrjä ym. 2006, 283), kartoituksissa (Karjalainen & Kotiranta 2010) ja toimenpideohjelmissa (Karjalainen & Sarvimäki 2005 toim.). Kuuden suurimman kunnan (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu) muodostamassa ”Kuusikko-työryhmässä” on tuotettu vertailuja keskeisimmistä sosiaali- ja terveystoimen palveluista sekä niiden kustannuksista jo 2000-luvun alkupuolelta lähtien (Borg 2011). Valtakunnallisesti vertailukelpoista arviointi- ja vaikuttavuustietoa ei kuitenkaan ole vielä saatavilla (Karjalainen & Kotiranta 2010). Valtakunnallisesti vertailukelpoisen tiedon kokoaminen edellyttää toimivia ja asiakastyöhön integroituja tietojärjestelmiä. Sosiaalihuollon tietojärjestelmät on kehitetty aikana, jolloin vaikuttavuustiedon merkitystä ei vielä korostettu. Vasta viime vuosina tähän on panostettu laajemmin: tietojärjestelmien kehittämistä ja sosiaalihuollon dokumentaatioon kuuluvaa tietosisältöjen määrittelyä on tehty vuodesta 2006 alkaen Stakesin (nyk. THL) ja vuoden 2009 alusta THL:n Tieto-osastolla. (Kärki ym. 2009, 11–14.) THL tutkii ja kehittää myös sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusvaikuttavuutta. Aikuissosiaalityöhön tarvitaan erilaisia ammattityöhön integroitavia arviointi- ja kehittämistyön välineitä, joita THL:n FinSocissa on tutkittu ja kehitetty 1990-luvun lopulta lähtien (esim. Högnabba 2008; Kivipelto 2008; Yliruka 2006; Karjalainen & Blomgren 2004; Rauhalainen 1999). Moni arviointeja tutkiva ja kehittävä on havainnut, että kuntien kiinnostus vaikuttavuustiedon saamiseen on lisääntynyt vasta viime vuosina (esim. Pohjola ym. (toim.) 2012; Kemppainen ym. 2010). Tulevaisuuden visiona on yhä enemmän näyttöön ja tutkittuun tietoon pohjautuva aikuissosiaalityö (Karjalainen ym. 2011).

2.2 Aikuissosiaalityö kunnallisena toimintana

Kunnat määrittelevät aikuissosiaalityön alueen eri tavoin. Taustatiedon keräämiseksi aikuissosiaalityön kartoitusta varten FinSocista lähetettiin syys- lokakuussa 2011 suurimpiin kaupunkeihin eli ns. Kuusikkokuntiin ja kaikkiin Suomeen maakuntakeskuksiin sähköpostikysely², jolla kerättiin tietoa kunnallisen sosiaalitoimistoissa tehtävän sosiaalityön organisoimisesta. Sähköpostikyselyssä tiedusteltiin kunnan sosiaalitoimistoissa tai vastaavissa työskentelevien johtavien sosiaalityöntekijöiden, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien määriä jaoteltuna eri toimintasektoreiden eli aikuissosiaalityön, lastensuojelun, vammaispalvelujen sekä vanhuspalvelujen mukaan. Työntekijämääristä saatiin vastaukset kaikkiaan neljästätoista kunnasta. Yhdeksästä kunnasta vastauksia tuli niin kattavasti, että niiden perusteella voidaan arvioida myös aikuissosiaalityössä työskentelevien osuutta kaikista kunnallisessa sosiaalityössä työskentelevistä.

Sähköpostikyselyyn tulleiden vastausten perusteella aikuissosiaalityö on organisoitu ja resursoitu hyvin eri tavoin eri kunnissa. Joissain kunnissa aikuissosiaalityö käsittää vain yksin asuvien ja lapsettomien pariskuntien sosiaalityön, kun taas toisissa kunnissa aikuissosiaalityö on yhdistetty lapsiperhesosiaalityöhön ja työ käsittää myös ne lapsiperheet, joissa ei ole lastensuojelun tarvetta.

Koska eri kunnissa sosiaalityö on organisoitu eri tavoin, ei eri kuntien aikuissosiaalityön resursointia voi suoraan verrata toisiinsa. Joka tapauksessa sähköpostikyselyllä saatujen tietojen perusteella keskimäärin noin 1/3 sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöistä ja -ohjaajista tekee aikuissosiaalityötä. (Ks. myös Närhi ym. 2008, 27–28)³. Koska sosiaaliviraston työntekijämääristä ei ole saatavilla tilastoja, on aikuissosiaalityöntekijöiden lukumäärän arviointi vaikeaa.

Kirsi Juhila (2008a) on tutkinut aikuissosiaalityön kohderyhmiä ja sisältöä sen kautta, miten aikuissosiaalityö määritellään kuntien verkkosivuilla. Hän toteaa, että vaikka sosiaalityö yleensä jaetaan lapsiperheille suunnattuun työhön ja aikuissosiaalityöhön ja usein kolmantena myös vammaispalveluihin, ovat nämä jaotellut lähinnä hallinnollisia ja etuuskohtaisiin lakeihin perustuvia eikä niiden perusteella voi suoraan jakaa kansalaisia eri ryhmiin, joita palvellaan. Joissain kunnissa aikuissosiaalityön kohderyhmä on rajattu tarkasti esimerkiksi lapsettomiin yli 18-vuotiaisiin kuntalaisiin, mutta käytännössä palvelun varsinaista käyttäjäryhmää voi olla mahdoton rajata näin tarkkaan.

Juhilan (2008a, 22–25) mukaan kuntien verkkosivujen kautta tarkasteltuna aikuissosiaalityöstä syntyy kuva suunnitelmallisena, pitkäjänteisenä, ongelmiin ja niiden ratkaisuihin keskittyvänä yksilölähtöisenä työnä, jossa keskeisiä työskentelyprosessin osia ovat tilannearvion ja suunnitelman tekeminen sekä kuntouttava työorientaatio. Näiden rinnalle keskeiseksi aikuissosiaalityön työotteeksi Juhila nostaa vielä palveluohjauksen, jota tarvitaan ”asiakkaiden luotsaamisessa terveys- ja palvelujärjestelmän viidakossa.” Kuntien verkkosivujen pohjalta Juhila tulkitsee, että aikuissosiaalityö saa sisältönsä pitkälti lainsäädännön ja sen velvoitteiden pohjalta, sillä verkkosivuilla aikuissosiaalityön osa-alueiksi määritellään usein toimeentulotuki, kuntouttava työtoiminta ja päihdetyö, jotka ovat kuntien lakisääteisiä tehtäviä. Myös Keski-Suomen 17 kunnan sosiaalitoimelle tehdyn kyselyn perusteella kuntien aikuissosiaalityön palvelut määrittyvät aika pitkälti lainsäädännöstä käsin (Närhi ym. 2008).

Aikuissosiaalityötä tehdään kunnallisten sosiaalitoimistojen lisäksi myös moniammatillisilla ja erityisillä julkisilla areenoilla. Työvoiman palvelukeskuksissa tehtävä kuntouttava työ täydentää sosiaalitoimistoissa tehtävää aikuissosiaalityötä. Tämän lisäksi aikuissosiaalityötä tehdään päihdehuollossa, kriminaalihuolto- ja vankeinhoitotyössä, terveydenhuollon sosiaalityössä, mielenterveystyössä ja maahanmuuttajatyössä.

² Sosiaalitoimistojen sosiaalityön organisoimista koskeva sähköpostikysely toteutettiin osana Valtaistusta. Kysely osoitettiin 20 kunnalle, eli Suomen kuudelle suurimmalle kunnalle (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu) sekä näiden lisäksi maakuntien keskuskaupungeille.

³ Myös Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen raportissa arvioidaan, että sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijäresursseista (tässä sosiaalityöntekijät ja palveluohjaajat) suunnilleen 1/3 tekee aikuissosiaalityötä. Keski-Suomen kartoituksessa oli mukana 17 keskisuomalaisen kunnan työntekijäresurssien vertailutiedot (Närhi ym. 2008, 27–28).

Näiden lisäksi Juhila (2008a, 26—42) puhuu hyvinvointiyhteiskunnan muilla areenoilla tehtävästä aikuis-sosiaalityöstä, johon sisältyy mm. sosiaalisten järjestöjen toiminta ja diakoniatyö.

2.3 Selvityksen tavoite

Tämän kyselytutkimuksen päätavoitteena on kartoittaa valtakunnallisesti kunnallisissa sosiaalitoimistoissa tehtävän aikuissosiaalityön nykytilannetta sellaisena, kuin se aikuissosiaalityössä työskentelevien silmin näyttäytyy. Yksityiskohtaisemmin eriteltyinä tavoitteena on selvittää

- Millaisella koulutuksella kunnallista aikuissosiaalityötä tehdään
- Millaisissa työyhteisöissä ja organisaatioissa aikuissosiaalityötä tehdään
- Miten aikuissosiaalityötä tekevien työaika jakautuu
- Millaisten asiakkaiden ja asioiden kanssa aikuissosiaalityössä työskennellään
- Millaisia työmenetelmiä ja toimintoja aikuissosiaalityössä käytetään
- Minkälaisia kehittämisrakenteita ja kehittämistoimenpiteitä aikuissosiaalityön työpaikoilla on käytössä
- Onko aikuissosiaalityössä työskentelevien työpaikoilla käytössä mittareita tai menetelmiä sosiaalityön seurantaan ja arviointiin.

Tässä raportissa keskitytään vastaamaan näihin kysymyksiin analysoimalla kesä-elokuussa 2011 tehdyn sähköisen kyselyn tuloksia. Tästä valtakunnallisesta kyselystä käytetään jatkossa myös nimeä Valtaistus, joka on lyhennelmä sanoista valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus. Analyysissa keskitytään koko aineiston kuvaamiseen, mutta jonkin verran tehdään myös työpaikan koon mukaisia, ammattiryhmittäisiä sekä tilastolliseen kuntaryhmitukseen perustuvia vertailuja. Pääpaino on kuitenkin koko kerätyn aineiston kuvaamisessa ja yleiskuvan luomisessa aikuissosiaalityön kentästä.

3 Sähköisen kyselyn toteutus

3.1 Kyselylomakkeen rakentaminen ja sisältö

Valtaistus-kyselyn toteuttamista suunniteltiin vuoden 2011 keväällä työryhmässä, jossa edustajina olivat Aune Turpeinen (STM), erityisasiantuntija Jaana Viemerö (Kuntaliitto), puheenjohtaja Tero Ristimäki (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.), professori Mikko Mäntysaari (Jyväskylän yliopisto), tutkija Sanna Blomgren (THL), erikoistutkija Pekka Karjalainen (THL) ja tutkimuspäällikkö Minna Kivipelto (THL). Kartoitukseen liittyvä kysely on työstetty THL:n Finsoc-tiimin (Sanna Blomgren, Pekka Karjalainen, Minna Kivipelto, Anu Muuri ja Laura Yliruka) muodostamassa työryhmässä viimeaikaisiin aikuissosiaalityötä käsitteleviin tutkimuksiin ja selvityksiin nojautuen. Valtakunnallisen Konstikas sosiaalityö -kyselytutkimuksen (Karvinen-Niinikoski ym. 2005) kysymyslomaketta käytettiin hyväksi kysymysten suunnittelussa ja siitä otettiin vertailtavuuden vuoksi sellaisenaan mukaan yksi työpaikan kehittämISRakenteita koskeva kysymyspatteri sekä joitain yksittäisiä kysymyksiä. Lisäksi kyselyn rakentamisessa hyödynnettiin Tikesos-hankkeessa tehtyjä aikuissosiaalityön luokituksia (ks. Tossavainen & Kärki 2008). Kysely päätettiin toteuttaa Internet -pohjaisena Webropol-kyselynä.

Jotta saatiin varmistettua kysymysten helppo ymmärrettävyys ja vastattavuus sekä kysymysten relevanssi käytännön aikuissosiaalityön kannalta, sähköistä kysymyslomaketta pilotoitiin lähettämällä kyselylomake Helsingin ja Seinäjoen sosiaalitoimistojen aikuissosiaalityötä tekeville työntekijöille vastattavaksi ja kommentoitavaksi. Kommenttien pohjalta joitain kysymyksiä vielä tarkennettiin ja selkiytettiin. Valmis kyselylomake sisälsi kysymyksiä vastaajan taustatiedoista, työkokemuksesta, nykyisestä työstä ja työpaikan rakenteista, työajan jakautumisesta ja aikuissosiaalityön asiakkaista, työskentelyn kohteista ja työmenetelmistä, yhteistyötahoista sekä työpaikan arviointikäytännöistä. Kyselylomake löytyy liitteestä 1.

3.2 Kohdejoukko ja tutkimusaineiston hankinta

Valtaistuksen kohdejoukkona olivat kunnallisessa aikuissosiaalityössä työskentelevät henkilöt. Koska ei ole olemassa rekisteriä tai esimerkiksi sähköpostilistaa Suomen kunnissa aikuissosiaalityössä tai edes sosiaalityössä työskentelevistä sosiaalialan ammattilaisista, päätettiin tutkimusaineisto hankkia sosiaalialan korkeakoulutettujen järjestön Talentian rekisterin kautta. Tätä kautta lähti myös kansallinen Konstikas sosiaalityö -kysely vuonna 2003. Valtaistus-kyselyyn saivat siis mahdollisuuden vastata ne kunnallisessa aikuissosiaalityössä työskentelevät, jotka olivat Talentian jäseniä ja jotka olivat ilmoittaneet järjestölle sähköpostiosoitteensa. Kyselyn linkki lähetettiin Talentian kautta niille jäsenrekisterissä oleville, joiden työpaikaksi oli ilmoitettu sosiaalitoimisto ja nimikkeeksi sosiaalityöntekijä, johtava sosiaalityöntekijä, sosiaalijohtaja, sosiaalisihteeri, sosiaaliohjaaja, palveluohjaaja, työvoimaohjaaja tai työvoimaneuvoja. Koska aikuissosiaalityössä työskenteleviä ei voitu eritellä muilla sektoreilla työskentelevistä rekisteritietojen perusteella, viestin saajaa pyydettiin saatekirjeessä (ks. Liite 1) vastaamaan kyselyyn, mikäli hän teki aikuissosiaalityötä ainakin osan työajastaan. Näin määriteltynä linkki kyselylomakkeeseen lähti kaikkiaan 1805 sosiaalialan ammattilaiselle. Kysely lähetettiin tälle joukolle kaikkiaan kolme kertaa vuoden 2011 kesä-elokuussa.

Lähetetyistä 1805 viesteistä 69 palautui, koska osoitetiedot olivat vanhentuneet. Mahdollisuus vastata kyselyyn oli siten kaikkiaan 1736 sosiaalitoimistossa työskentelevällä henkilöllä. Lisäksi kullakin kyselyn lähetyksellä poissaolo- ja lomaviestejä palautui kyselyn lähettäjälle muutamasta kymmenestä lähes kahteensataan. Tämän lisäksi yhdestä suhteellisen isosta sosiaalitoimistosta tuli viesti, että kyselyyn ei toimistossa voida vastata, koska Webropol -kyselyohjelma ei toiminut työntekijöiden tietokoneella. Tietotekniikan ongelmien vuoksi vastaamatta jättäneiden määrästä ei ole mahdollista saada tarkempaa tietoa.

Koska tietoa perusjoukosta eli sosiaalitoimistoissa työskentelevistä aikuissosiaalityön työntekijöistä ei ollut käytettävissä, satunnaisuuteen perustuvan otoksen tekeminen ei ollut mahdollista. Sen vuoksi Valtaistus-kyselyn saanutta joukkoa kutsutaan tässä ”näytteeksi” (esim. Laaksonen 2010, 41). Tässä ”näytteessä”

oli lisäksi selvää ylipiteittoa, koska osa niistä, joille kysely lähti, ei tehnyt lainkaan aikuissosiaalityötä, vaan työskenteli täysin erilaisissa tehtävissä, kuten lastensuojelun parissa. Edellä mainittujen seikkojen takia Valtaistuksen vastausprosentin laskeminen on ongelmallista eikä tarkkaa vastausprosenttia ole mielekäästä tai edes mahdollista laskea.

3.3 Vastaajien taustatiedot

Tutkimusasetelmana oli siis kvantitatiivinen poikkileikkausaineisto. Sähköiseen kyselyyn vastasi vuoden 2011 kesä-elokuussa yhteensä 225 aikuissosiaalityön parissa työskentelevää sosiaalialan ammattilaista. Liitteessä 2 taulukossa 1 on esitetty Valtaistus-kyselyyn vastanneiden jakauma taustatietojen osalta. Kaikkiaan 90 prosenttia vastanneista oli naisia ja suurimmat ikäryhmät olivat 30—39 (29 %) sekä 50—59 -vuotiaat (28 %). Kaikkiaan yli kolmannes vastaajista (39 %) oli täyttänyt 50 vuotta. (Liite 2, Taulukko 1.)

Valtaistukseen vastasi sosiaalialan työntekijöitä eri puolilta Suomea ja erikokoisista kunnista. Suurin osa vastanneista (85 %) työskenteli kunnan palveluksessa, mutta jonkin verran oli myös kuntayhtymien palkkalistoilla työskenteleviä (10 %) (liite 2, taulukko 2). Kaikkiaan 11 prosenttia kunnan palveluksessa olevista vastaajista ilmoitti toiminta-alueensa ulottuvan useamman kunnan alueelle. Alueellisesti tarkasteltuna eniten vastaajia oli Uudenmaan maakunnasta (30 %) sekä Pirkanmaalta (9 %). Vastaajia oli kuitenkin kaikkien aluehallintovirastojen alueilta. Tilastollisen kuntaryhmituksen mukaan tarkasteltuna selvästi eniten vastaajia oli kaupunkimaisista kunnista (43 %) ja Kuusikko-kunnista eli kuudesta Suomen suurimmasta kunnasta (32 %).⁴ (Liite 2, Taulukko 3.)

Talentian rekisteritiedoissa ovat mukana kaikki sosiaalitoimistossa työskentelevät. Liitteessä 2 taulukossa 4 on vertailtu Talentian jäsenrekisterissä olevien eli Valtaistus-kyselyn vastaanottajajoukon sekä Valtaistukseen vastanneiden jakaumaa. Alueen ja äidinkielen mukaan tarkasteltuna jakaumat vastaavat hyvin toisiaan eli niiden suhteen vastaajajoukko ei näytä valikoituneen. Valtaistuksen vastaajajoukko poikkeaa jonkin verran Talentian jäsenrekisterin jakaumasta lähinnä sukupuolen ja ammattinimikkeiden suhteen. (Liite 2, Taulukko 4.)

---

⁴ Tilastokeskuksen tilastollisen kuntaryhmituksen (2010) mukaan maaseutumaisiksi luokitellaan kunnat, joiden väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000 sekä kunnat, joiden väestöstä 60—90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000. Taajaan asutuissa kunnissa väestöstä 60—90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on 4 000 - 15 000. Kaupunkimaisissa kunnissa vähintään 90 % väestöstä asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000. Kuusikko-kunnat viittaavat Suomen kuuteen suurimpaan kaupunkiin, jotka ovat Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu.

4 Valtakunnallisen kartoituksen tulokset

4.1 Aikuissosiaalityön ammattilaiset

Aikuissosiaalityön keskeisimpiä ammattiryhmiä ovat sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat. Sosiaalityöntekijät ovat yleensä suorittaneet maisteritutkinnon yhteiskunta- tai valtiotieteissä pääaineenaan sosiaalityö ja sosiaaliohjaajilla on usein taustallaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutkinto (sosionomi, AMK).

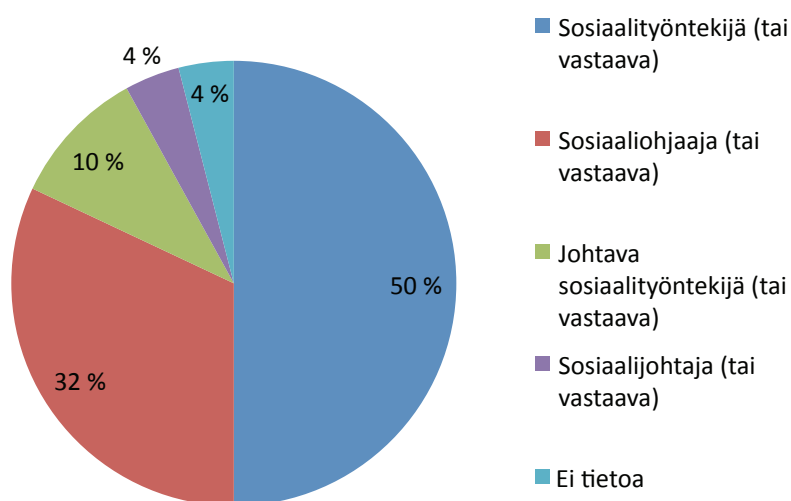
Koulutuksen mukaan tarkasteluna Valtaistukseen vastanneet olivat useimmiten suorittaneet sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon (40 %) sekä yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maisteritutkinnon pääaineenaan sosiaalityö (34 %). Lisäksi 7 prosenttia vastanneista oli suorittanut yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maisterin tutkinnon pääaineenaan muu kuin sosiaalityö ja 6 prosenttia vastanneista oli suorittanut sosiaalihuoltajatutkinnon. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Valtaistuksen vastaajat ylimmän sosiaalialan tutkinnon mukaan.

Ylin sosiaalialan tutkinto	n	%
Ammattikorkeakoulu- tai opistotason tutkinto (esim. sosionomi, AMK)	89	40
YTM/VTM sosiaalityö	77	34
YTM/VTM muu kuin sosiaalityö	15	7
Sosiaalihuoltaja	14	6
Pol.kand. (entinen 'socioonom'), SSKH	8	4
YTM/VTM sosiaalityö, opinnot kesken	7	3
YTK/ VTK	4	2
Kasvatustieteiden maisteri	3	1
Kasvatustiede, kandidaatintutkinto	2	1
Muut*	6	3
<i>Yhteensä</i>	225	100

* Muut: Filosofian maisteri, HuK, sosionomi (AMK) opinnot kesken, YTM/VTM opinnot kesken, ei tietoa

Kartoituksen vastaajien jakautuminen eri ammattinimikkeiden mukaan on esitetty kuviossa 1. Kaikkiaan puolet vastaajista työskenteli sosiaalityöntekijöinä. Tämä luokka sisältää myös esimerkiksi kehittäjäsosiaalityöntekijät ja erityissosiaalityöntekijät. Sosiaaliohjaajan, palveluohjaajan, sosiaalipalveluohjaajan tai vastaavan nimikkeellä työskenteli kolmannes (32 %) vastanneista. Johtavana sosiaalityöntekijänä tai muuten sosiaalityön päällikkötasolla kuten aikuissosiaalityön päällikkönä tai sosiaalityön esimiehenä työskenteli 10 prosenttia vastanneista. Nimikkeellä sosiaalijohtaja, sosiaali- ja terveysjohtaja, perusturvajohtaja tai tulosaluejohtaja työskenteli 4 prosenttia vastanneista.

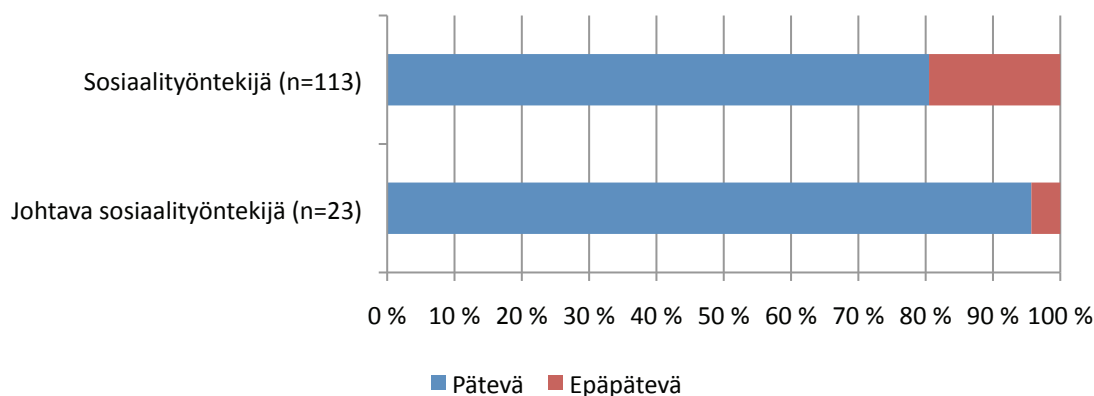

Kuvio 1. Valtaistuksen vastaajat ammattinimikkeen mukaan (%) (n=225).

Useilla Valtaistuksen vastaajista oli taustallaan useampi kuin yksi suoritettu tutkinto. Varsinaisen ylimmän tutkinnon lisäksi mainittiin mm. lähihoitajan, yo-merkonomin, tekstiiliartesaanin, rakennusinsinöörin ja kauneudenhoitoalan sekä erilaiset terveys- ja sosiaalialan keskiasteen tai alimman korkea-asteen tutkinnot. Yleisimmin oli varsinaisen ylimmän tutkinnon lisäksi suoritettu jokin terveys- ja sosiaalialan keskiasteen tai alimman korkea-asteen tutkinto (esimerkiksi lähihoitaja, sosiaaliohjaaja, hammashoitaja, kodinhoitaja) (18 %), sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto (8 %), kaupallisen alan tutkinto (7 %) sekä opetus- ja kasvatustutkinto (4 %).

Vaikka vain 34 prosenttia kartoitukseen vastanneista oli suorittanut sosiaalityön maisteritutkinnon, joka antaa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetyn lain (272/2005) mukaan yksiselitteisesti pätevyyden sosiaalityöntekijän ammattiin, niin kaikkiaan 58 prosenttia vastasi, että heillä on lain mukainen kelpoisuus sosiaalityöntekijän tehtäviin. Tämä selittyy suurimmaksi osaksi sillä, että esimerkiksi ennen elokuuta 2005 sosiaalihuoltajatutkinnon tai siihen rinnasteisen tutkinnon Svenska social och kommunal högskolan -nimisessä (SSKH) Helsingin yliopiston yksikössä suorittaneet ovat valtioneuvoston asetuksen (2005/608) mukaan kelpoisia hoitamaan sosiaalityöntekijän virkaa. Kaikkiaan 10 prosenttia vastaajista oli suorittanut sosiaalihuoltajatutkinnon tai siihen rinnasteisen tutkinnon SSKH:ssa. Lisäksi 3 prosenttia vastaajista ilmoitti suorittaneensa sosiaalityön pätevöitymiskoulutuksen. Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (2005/608) sisältää siirtymäsäännöksen puitteissa muitakin poikkeuksia sosiaalityöntekijän kelpoisuuden suhteen, mikä voi selittää edellä mainittua epäsuhtaa sosiaalityön maisteritutkinnon suorittaneiden ja pätevien sosiaalityöntekijöiden välillä. Lisäksi kaikki vastaajat eivät välttämättä maininneet suorittamaansa sosiaalityön pätevöitymiskoulutusta, kun sitä ei erikseen kysytty. (Ks. laki (272/2005) ja asetus (2005/608) sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.)

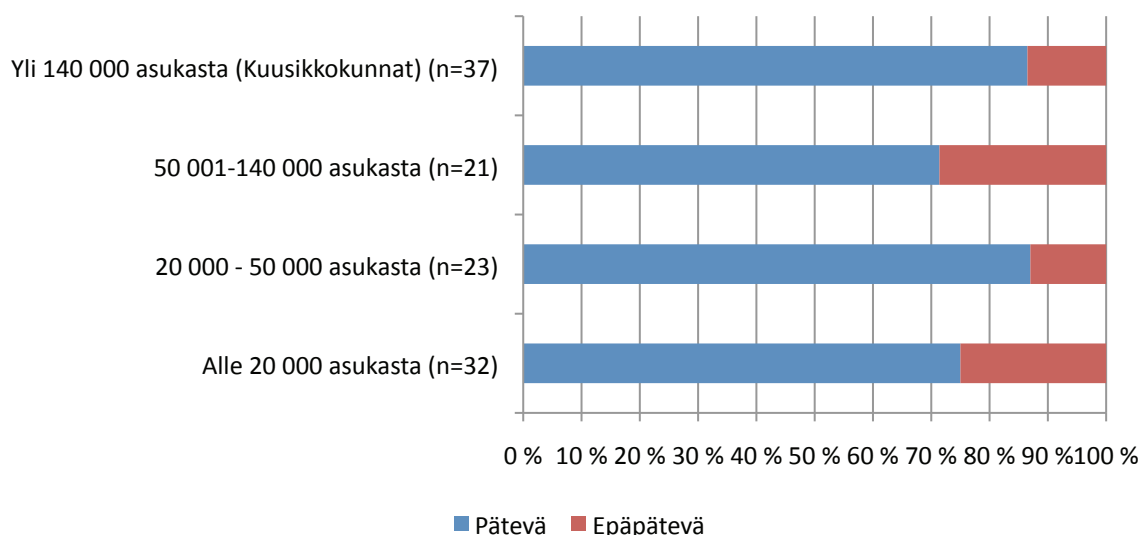
Kuviossa 2 on esitetty sosiaalityöntekijöinä ja johtavina sosiaalityöntekijöinä tai sosiaalityön päällikö-tasolla toimivien vastaajien pätevyys sosiaalityöntekijän tehtäviin.

Kuvio 2. Sosiaalityöntekijöiden ja johtavien sosiaalityöntekijöiden pätevyys sosiaalityöntekijän tehtäviin (%).

Kaikilla sosiaalijohtajina tai vastaavassa toimessa työskennelleillä vastaajilla oli sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Aikuissosiaalityön päällikötasolla työskentelevistä ja johtavista sosiaalityöntekijöistä kaikkiaan 96 prosentilla oli sosiaalityöntekijän pätevyys. Sosiaalityöntekijöinä toimivista vastaajista 81 prosenttia ilmoitti, että heillä on lain mukainen kelpoisuus sosiaalityöntekijän tehtäviin. Vuonna 2003 toteutetussa sosiaalityötä tarkastelleessa Konstikas sosiaalityö -tutkimuksessa oli pätevien sosiaalityöntekijöiden osuus kaikista sosiaalityöntekijöinä toimivista 83 prosenttia (Karvinen-Niinikoski ym. 2005). Tarkastelussa olivat kuitenkin mukana sosiaalityöntekijöiden kaikkien sektoreiden työpaikat eli sosiaalitoimistojen lisäksi esimerkiksi koulut, terveydenhuolto sekä laitokset, joten tutkimuksen lukua ei voi suoraan verrata käsillä olevaan kartoitukseen, jonka vastaajat työskentelivät ainoastaan sosiaalitoimistossa.

Kuviossa 3 on vertailtu Valtaistukseen vastanneiden sosiaalityöntekijöiden pätevyyttä virkaansa kuntakoon mukaan.

Kuvio 3. Sosiaalityöntekijöinä aikuissosiaalityössä työskentelevien pätevyys kuntakoon mukaan (%).

Sosiaalityöntekijän tointa epäpätevinä hoitavia näyttäisi vastausten perusteella olevan suhteellisesti eniten keskiuurissa 50 001- 140 000 asukkaan kunnissa (29 % vastanneista sosiaalityöntekijöistä epäpäteviä) sekä pienissä alle 20 000 asukkaan kunnissa (25 % vastanneista sosiaalityöntekijöistä epäpäteviä). Suomen suurimmissa kaupungeissa eli ns. Kuusikkokunnissa, joissa kaikissa on yli 140 000 asukasta, sosiaalityön-

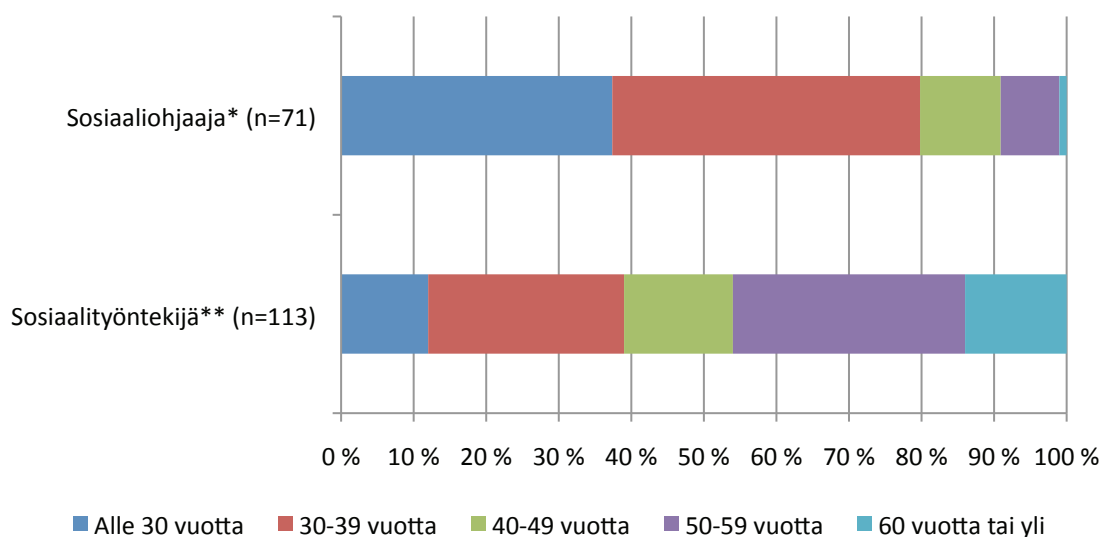

tekijöinä työskentelevistä vastaajista vain 13,5 prosentilla ei ollut sosiaalityöntekijän pätevyyttä. Tosin kun tarkastellaan erikseen pääkaupunkiseudun suuria kaupunkeja Helsinkiä, Espoota ja Vantaata, niin niissä sosiaalityöntekijänä työskentelevistä vastaajista yhteensä 23 prosenttia oli epäpäteviä. (Kuvio 3.)

Etelä-Suomen lääninhallituksessa vuonna 2009 tehdyn selvityksen mukaan lastensuojelussa toimivien pätevien sosiaalityöntekijöiden osuus läänin kunnissa vaihteli nolasta reiluun 90 prosenttiin. Läänin suurimmissa kaupungeissa lastensuojelun työntekijöistä oli tuolloin päteviä Helsingissä 72 prosenttia, Espoossa 53 prosenttia ja Vantaalla 50 prosenttia. Tähän kartoitukseen vastanneista Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella (ent. Etelä-Suomen lääni) työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä (n=45) 67 prosenttia oli päteviä.

On melko tyypillistä, että sosionomit hoitavat epäpätevinä sosiaalityöntekijöiden virkoja, jos päteviä sosiaalityöntekijöitä ei ole tarjolla. Talentian mukaan vastavalmistuneiden sosionomien (AMK) sijoittuminen sosiaalityöntekijän tehtäviin on vähentynyt viime vuosina. Talentian Urapolku 2009 -selvityksen mukaan vuonna 2007 ja 2008 valmistuneista sosionomeista 3 prosenttia toimi sosiaalityöntekijöinä vuonna 2009 (Tolonen 2009, 22). Talentian Urapolku 2011 -selvityksen mukaan vuonna 2009 ja 2010 valmistuneista sosionomeista (AMK) 2 prosenttia työskenteli sosiaalityöntekijän tehtävissä vuonna 2011 (Nurme & Räisänen 2012, 20). Valtaistukseen vastanneista sosionomeista (AMK) kuitenkin kaikkiaan 15 prosenttia toimi sosiaalityöntekijöinä ilman laissa määriteltyä kelpoisuutta.

Kuviossa 4 on vertailtu kyselyyn vastanneiden sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden ikäjakaumia.

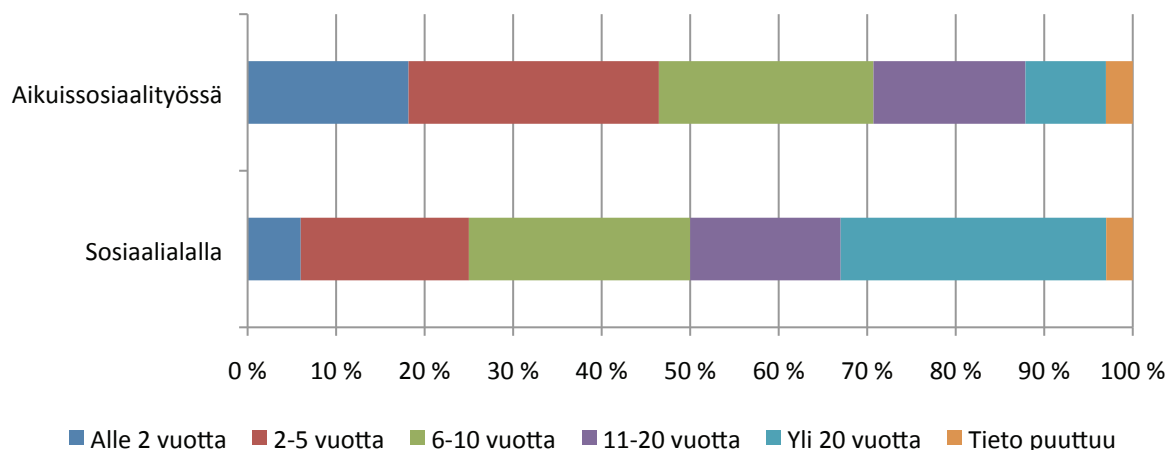
Kuvio 4. Valtaistukseen vastanneet sosiaaliohjaajat ja sosiaalityöntekijät iän mukaan (%).

* Sis. Sosiaaliohjaaja, palveluohjaaja, sosiaalipalveluohjaaja, kuntoutusohjaaja, perhetyöntekijä

** Sis. Sosiaalityöntekijä, kehittäjäsosiaalityöntekijä, erityissosiaalityöntekijä, yhdyskuntatyöntekijä

Kuvion 4 perusteella Valtaistukseen vastanneet sosiaalityöntekijät olivat selvästi iäkkäämpiä kuin kartoitukseen vastanneet sosiaaliohjaajat. Sosiaaliohjaajista peräti 79 prosenttia oli alle 40-vuotiaita, kun taas sosiaalityöntekijöistä 39 prosenttia oli alle 40-vuotiaita. Vastanneista sosiaalityöntekijöistä kaikkiaan 46 prosenttia oli täyttänyt 50 vuotta, kun sosiaaliohjaajista vähintään 50-vuotiaita oli vain 9 prosenttia. Myös tilastojen perusteella sosiaalityöntekijät ovat keskimäärin iäkkäämpiä kuin sosiaaliohjaajat. Esimerkiksi vuonna 2010 kuntien sosiaalityöntekijät olivat keskimäärin 46 vuotiaita ja sosiaalialan ohjaajat ja kasvattajat keskimäärin 43 vuotiaita (Kuntien terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2010 -tilasto).

Ikäjakauman perusteella aikuisosiaalityössä työskentelee melko paljon varttuneita sosiaalityöntekijöitä. Monilla aikuisosiaalityössä työskentelevillä on vastausten perusteella myös pitkä työkokemus takanaan. Kuviossa 5 on esitetty vastaajien jakautuminen työkokemuksen mukaan.

Kuvio 5. Vastaajien työskentelyaika aikuissosiaalityössä ja sosiaalialalla (%) (n=225).

Lähes kolmannes (30 %) Valtaistuksen vastaajista oli työskennellyt sosiaalialalla yli 20 vuotta. Tämä on viitisen prosenttia enemmän kuin Konstikas-kyselyn aikoihin. Alle kaksi vuotta alalla toimineita oli Valtaistuksessa vain 2 prosenttia, kun heitä oli Konstikas-kyselyn aikaan 11 prosenttia (Karvinen-Niinikoski 2005). (Kuvio 5.)

Aikuissosiaalityössä ei sen sijaan oltu työskennelty yhtä pitkiä aikoja. Kaikkiaan 26 prosenttia vastaajista ilmoitti työskennelleensä aikuissosiaalityössä yli 10 vuotta. 18 prosenttia vastanneista oli työskennellyt aikuissosiaalityössä alle 2 vuotta. On vaikea arvioida, kuinka paljon aikuissosiaalityön työhistoriaa koskeviin vastauksiin on vaikuttanut se, että aikuissosiaalityötä on käsitteenä käytetty Suomessa vasta noin 10 vuotta (ks. esim. Yliruka 2006, 13). (Kuvio 5.)

Verrattaessa Valtaistukseen vastanneiden sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työhistoriaa, olivat sosiaalityöntekijät työskennelleet sosiaalialalla ja aikuissosiaalityössä selvästi sosiaaliohjaajia pidempään. Sosiaalityöntekijöistä yli puolet (55 %) oli työskennellyt sosiaalialalla yli 10 vuotta. Myös yli 20 vuotta alalla olleita sosiaalityöntekijöitä oli paljon (34 %). Sosiaaliohjaajien työurat ovat edelleen sosiaalityöntekijöiden työuria lyhyempiä. Kaikkiaan 44 prosenttia sosiaaliohjaajista oli työskennellyt sosiaalialalla alle 6 vuotta. Yli 10 vuotta alalla työskennelleitä sosiaaliohjaajia oli vain 17 prosenttia.

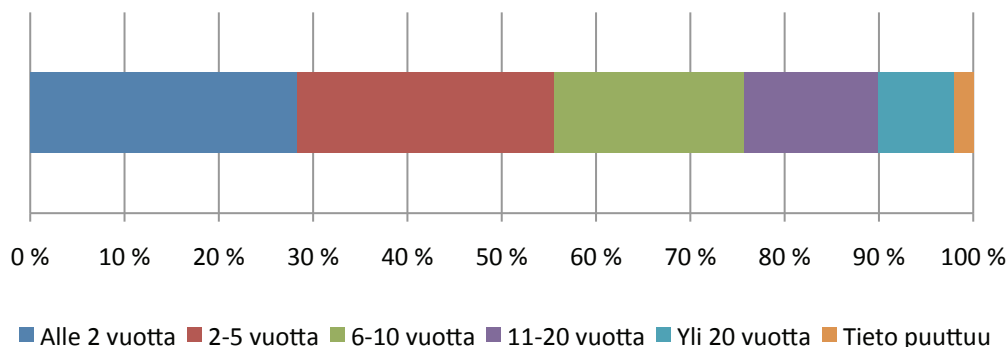
4.2 Aikuissosiaalityön työyhteisöt

Aikuissosiaalityöllä tarkoitetaan yleensä kunnallisen sosiaalityön tiettyä osaa (ks. esim. Juhila 2008, 15). Siksi Valtaistuksen kysely suunnattiin nimenomaan kuntien sosiaalitoimissa työskenteleville. Vastaajista 85 prosenttia ilmoitti työskentelevänsä kunnan ja 10 prosenttia kuntayhtymän palveluksessa. Kunnan palveluksessa olevista vastaajista kaikkiaan 11 prosenttia ilmoitti toiminta-alueensa ulottuvan useamman kunnan alueelle.

Talouden uudet vaateet, pula päteivistä työntekijöistä sekä pyrkimys palveluiden tehokkaampaan organisoimiseen ja palvelujen laajempaan väestöpohjaan ovat alkaneet muuttaa myös kunnallisten sosiaalipalveluiden järjestämistä (ks. esim. Heinämäki 2011). Valtaistuksessa kysyttiin kuntien palveluksessa työskenteleviltä, onko aikuissosiaalityön palveluja ulkoistettu, yksityistetty tai tuoteistettu vastaajan työskentelykunnassa. Vastaajista 10 prosenttia totesi, että palveluja oli ulkoistettu, 7 prosenttia vastasi, että palveluja on yksityistetty ja 27 prosenttia totesi, että aikuissosiaalityön palveluja on tuoteistettu tai tuoteistamisprosessi on parhaillaan meneillään heidän kunnassaan.

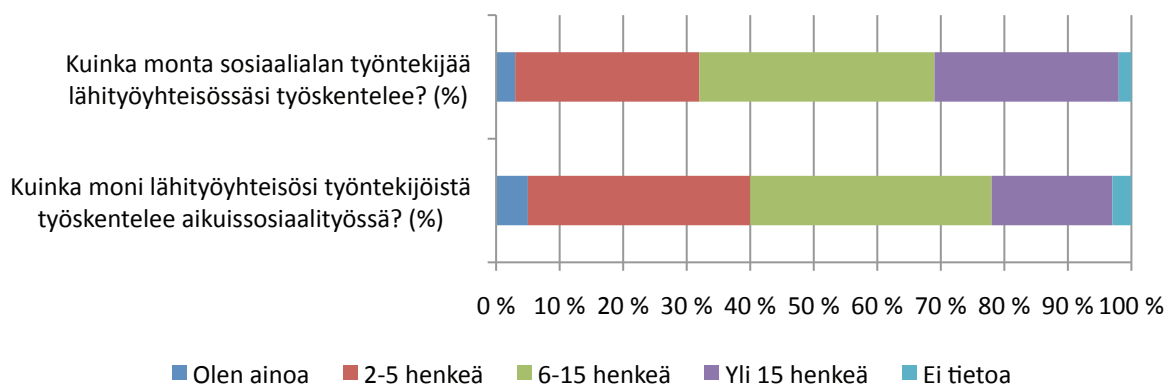
Vaikka monilla Valtaistuksen vastaajilla oli takanaan melko pitkä työhistoria, ei nykyisellä työpaikalla oltu työskennelty kovin pitkiä aikoja. Kuviossa 6 on esitetty, miten pitkään vastaajat olivat työskennelleet nykyisellä työpaikallaan. Rungas neljäsosa vastaajista (28 %) ilmoitti työskennelleensä nykyisessä työpaikassaan alle 2 vuotta ja 2–5 vuotta oli nykyisellä työpaikallaan työskennellyt 27 prosenttia vastanneista.

Toisaalta osalla vastaajista oli takanaan jo suhteellisen pitkä työura samalla työpaikalla. Reilu viidesosa (22 %) vastaajista oli työskennellyt nykyisellä työpaikallaan vähintään 11 vuotta.

Kuvio 6. Vastaajien työskentelyaika nykyisellä työpaikalla (%) (n=225).

Kuviossa 7 on esitetty vastaajien jakautuminen nykyisen lähityöyhteisön koon mukaan. Reilu kolmannes vastaajista (37 %) työskenteli keskikokoisella työpaikalla, jossa lähityöyhteisöön kuului 6—15 sosiaalialan työntekijää. Noin kolmasosa vastaajista (32 %) työskenteli pienessä työpaikassa, jossa lähityöyhteisöön kuului 1—5 sosiaalialan työntekijää. Isolla työpaikalla, jossa lähityöyhteisössä työskenteli yli 15 sosiaalialan työntekijää, työskenteli 29 prosenttia vastanneista.

Kuvio 7. Vastaajien lähityöyhteisön koko (%) (n=225).

Kun työpaikkoja tarkastellaan sen mukaan, kuinka moni vastaajan lähityöyhteisössä työskentelee aikuissosiaalityössä, näyttää suurin osa eli 38 prosenttia vastaajista työskentelevän keskikokoisessa työyhteisössä, jossa 6—15 henkeä työskentelee aikuissosiaalityössä. Reilu kolmannes vastaajista (35 %) ilmoitti, että he työskentelevät työpaikalla, jossa aikuissosiaalityössä työskentelee 2—5 henkilöä. Viidennes vastaajista (19 %) työskenteli isolla työpaikalla, jossa aikuissosiaalityössä työskentelee yli 15 henkilöä. Vastaajista 5 prosenttia eli 12 henkilöä ilmoitti olevansa työpaikallaan ainoa, joka työskentelee aikuissosiaalityön parissa. (Kuvio 7.)

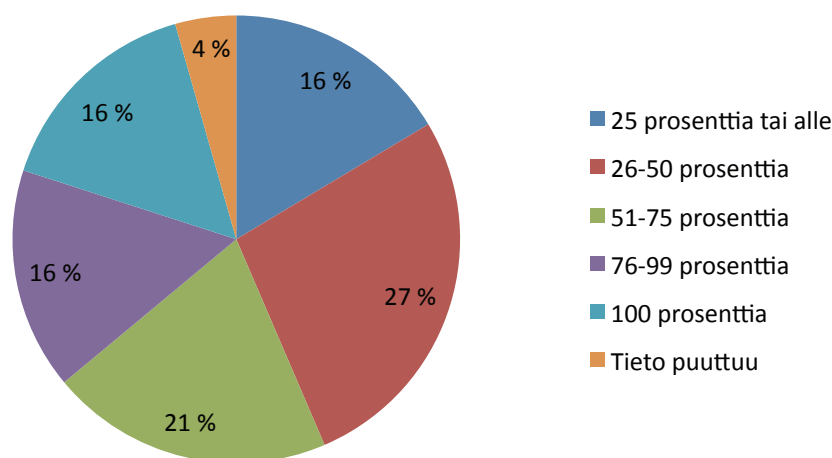
Tiedusteltaessa organisaation sosiaalityön johtamisesta vastaavan henkilön koulutusta 81 prosenttia vastasi, että sosiaalityön johtamisesta vastaavalla henkilöllä on sosiaalialan koulutus. 7 prosenttia vastaajista ei tiennyt organisaationsa sosiaalityön johtajan koulutusala ja loput vastaukset vaihtelivat oikeustieteestä ja teologiasta lääke-, hallinto- ja valtiotieteeseen.

Kysyttäessä vastaajan työpaikan muista työntekijäryhmistä vastaajat mainitsivat useimmiten toimisto-työntekijät ja vahtimestarit, terveydenhuollon työntekijät, työvoimahallinnon työntekijät sekä etuuskäsittelijät. Vain vajaa puolet (48 %) Valtaistuksen vastaajista vastasi tähän kysymykseen, joten tuloksesta ei voi vetää johtopäätöksiä kaikkien kartoituksen vastanneiden osalta heidän työpaikkojensa ammattirakenteesta.

4.3 Työajan jakautuminen aikuissosiaalityössä

Aikuissosiaalityössä työskentelevien työajan käytön tarkastelu aloitettiin selvittämällä, kuinka suuri osuus vastaajien työajasta ylipäättänsä kuluu aikuissosiaalityöhön. Aikuissosiaalityön osuus työajasta vaihteli työntekijöiden kesken todella paljon. Suurin osa (27 %) vastaajista teki aikuissosiaalityötä 26–50 prosenttia työajastaan. Vastaajista 16 prosenttia käytti koko työaikansa aikuissosiaalityöhön. Ne, jotka ilmoittivat tekevänsä aikuissosiaalityötä vain hyvin pienen osuuden työajastaan, työskentelivät lähinnä hallinnossa tai pääasiallisesti toisella sosiaalityön sektorilla, kuten lastensuojelussa. (Kuvio 8.)

Keskimäärin vastaajat käyttävät aikuissosiaalityöhön 58 prosenttia työajastaan. Koska vastaajilta ei pyydetty tarkennuksia tähän kysymykseen, on vaikea sanoa, mihin vastaajien muu työaika kuluu. Osa on saattanut tulkita kysymyksen niin, että siinä kysytään työajan jakautumista aikuissosiaalityön ja esimerkiksi vammaispalvelun kesken. Osa taas on saattanut tulkita kysymyksen niin, että aikuissosiaalityötä on varsinaisen asiakastyön ja esimerkiksi hallinnolliset työt eivät kuulu aikuissosiaalityöhön. Eli vaikka vain 16 prosenttia vastaajista on ilmoittanut käyttävänsä 100 prosenttia työajastaan aikuissosiaalityöhön, niin tästä ei voi suoraan vetää johtopäätöstä, että loput vastaajat työskentelevät myös muilla sosiaalityön sektoreilla kuten lastensuojelussa tai vammaispalveluissa.

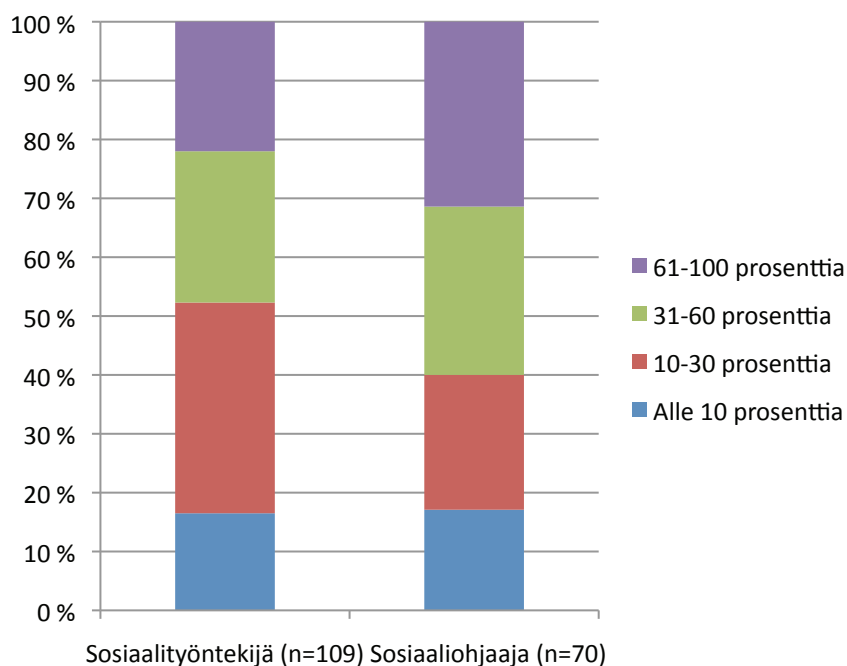
Kuvio 8. Aikuissosiaalityön osuus vastaajien työajasta (%) (n=225).

Aikuissosiaalityössä työskentelevien työajan jakautumiseen vaikuttaa paljon se, kuinka suuri osa työntekijöiden työajasta menee toimeentulotukityöhön. Keskimäärin toimeentulotukityö vei vastaajien työajasta 37 prosenttia. Puolet vastaajista teki toimeentulotukityötä vähintään 30 prosenttia työajastaan. Kuviossa 9 on vertailtu, kuinka suuren osan aikuissosiaalityössä toimivien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajasta toimeentulotukityö vie. Vastausten perusteella toimeentulotukityö vie jonkin verran suuremman osan sosiaaliohjaajien kuin sosiaalityöntekijöiden työajasta. Sosiaaliohjaajien työajasta toimeentulotukityöhön menee keskimäärin 44 prosenttia, kun sosiaalityöntekijöiden työajasta toimeentulotukityöhön kuluu keskimäärin 38 prosenttia. Melkein kolmannes (31 %) sosiaaliohjaajista tekee toimeentulotukityötä yli 60 prosenttia työajastaan, kun taas sosiaalityöntekijöistä vain vajaa neljäsosa (22 %) tekee toimeentulotukityötä

yli 60 prosenttia työajastaan. Vain 12 prosenttia vastaajista ilmoitti, että he eivät tee lainkaan toimeentulotukityötä. Johtavista sosiaalityöntekijöistä 26 prosenttia, sosiaaliohjaajista 14 prosenttia ja sosiaalityöntekijöistä 9 prosenttia ei tehnyt lainkaan toimeentulotukityötä.

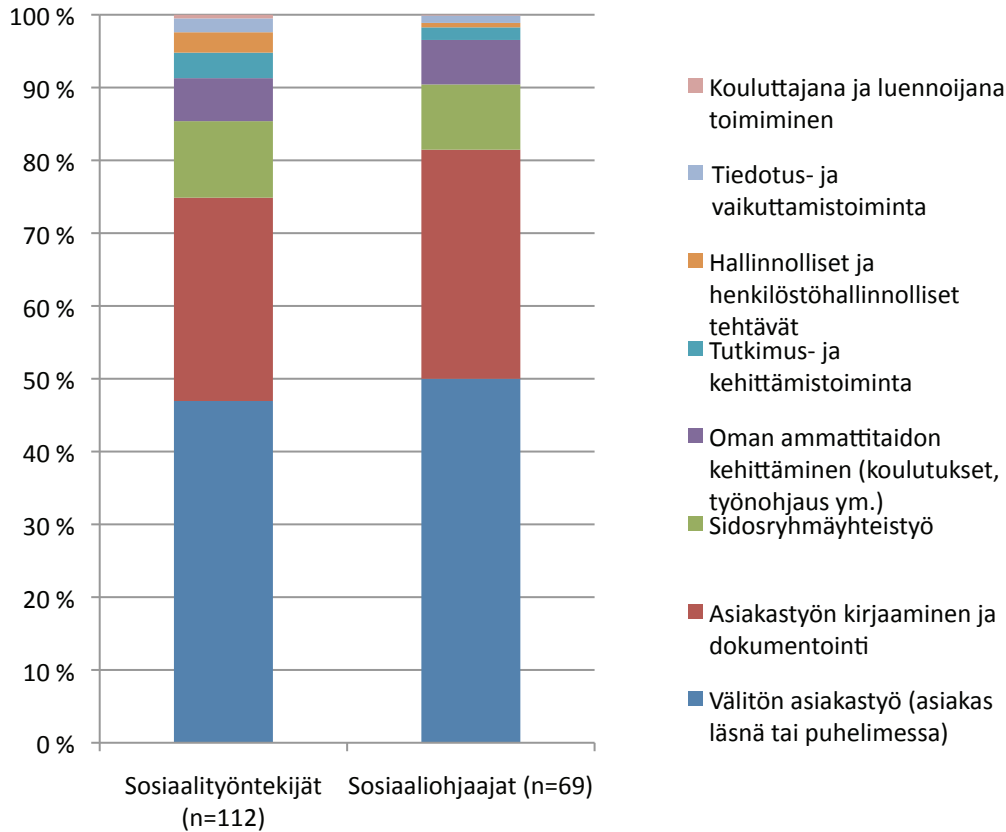
Vastaajista 80 prosenttia ilmoitti, että toimeentulotukityötä on heidän kunnassaan siirretty etuuskäsittelijöille. Kuitenkin suurin osa vastaajista teki itse ainakin jonkin verran toimeentulotukityötä. Toimeentulotukityön organisointiin liittyvien lisäkommenttien (n=63) perusteella järjestely vaikuttaa usein olevan sellainen, että etuuskäsittelijät huolehtivat perustoimeentulotuesta ja sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat ohjeistavat ja huolehtivat harkinnanvaraisesta toimeentulotuesta. Lisäksi kuuden vastauksen perusteella joissain kunnissa sosiaaliohjaajilla on päävastuu tai heille ollaan siirtämässä päävastuuta toimeentulotukityöstä.

Pääasiassa toimeentulotukityötä koskevat lisäkommentit olivat neutraaleja koskien toimeentulotukityön organisointitapaa, mutta osa kommentoi myös kriittisesti toimeentulotukityön organisoimista. Seitsemän vastaajaa kommentoi, että toimeentulotukityö vie edelleen liikaa aikaa varsinaiselta aikuissosiaalityöltä. Kaksi vastaajaa totesi, että toimeentulotukityön siirto etuuskäsittelijöille ei ole sujunut toiveiden mukaan ja kaksi vastaajaa kommentoi, että toimeentulotukityötä on siirretty jo liikaakin etuuskäsittelijöille. Kahden vastaajan mukaan työnjaon kehittymisen käänköpuolena on, että asiakkaita ei enää tavata yhtä paljon henkilökohtaisesti kuin aiemmin eivätkä kaikki halukkaat pääse tapaamaan sosiaalityöntekijää.

Kuvio 9. Toimeentulotukityön osuus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajasta (%).

Vastaajia pyydettiin lisäksi erittelemään, kuinka paljon seuraavat tehtävät vievät heidän työajastaan: välitön asiakastyö (asiakas läsnä tai puhelimesta), asiakastyön kirjaaminen ja dokumentointi, sidosryhmäyhteistyö, hallinnolliset ja henkilöstöhallinnolliset tehtävät, tutkimus- ja kehittämistoiminta, tiedotus- ja vaikuttamistoiminta, kouluttajana ja luennoijana toimiminen sekä oman ammattitaidon kehittäminen. Eniten työaikaa vei välitön asiakastyö, johon kului keskimäärin 43 prosenttia vastaajien työajasta. Melko paljon työaikaa kului myös asiakastyön kirjaamiseen ja dokumentointiin, johon kului keskimäärin 26 prosenttia vastaajien työajasta. Kuviossa 10 on vertailtu sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien keskimääräisiä työajan jakautumia. Johtavien sosiaalityöntekijöiden vastauksia oli niin vähän ja vastausten hajonta niin suurta, että heidän vastaustensa keskiarvoja ei käsitellä tässä.

Kuvio 10. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajan jakautuminen, keskimääräiset osuudet työtehtävittäin (%).

Vertailun perusteella sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajan jakautumisessa eri toimintoihin ei ollut suuria eroja kartoitukseen vastanneiden joukossa. Sosiaaliohjaajien työajasta kuului välittömään asiakastyöhön sekä asiakastyön kirjaamiseen ja dokumentointiin hieman suurempi osa kuin sosiaalityöntekijöiden työajasta. Molempien ammattiryhmien vastaajat käyttivät oman ammattitaitonsa kehittämiseen keskimäärin yhtä suuren osan työajastaan. Sosiaalityöntekijät käyttivät puolestaan sosiaaliohjaajiin verrattuna hieman suuremman osan työajastaan hallinnollisiin ja henkilöstöhallinnollisiin tehtäviin, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä sidosryhmäyhteistyöhön. (Kuvio 10.)

Kun tarkastellaan vielä johtavina sosiaalityöntekijöinä tai aikuissosiaalityön päällikkötasolla työskentelevien vastaajien työajan jakaumaa, painottuu heidän työssään selvästi hallinnollisten ja henkilöstöhallinnollisten työtehtävien osuus. Ne veivät keskimäärin 32 prosenttia vastaajien työajasta, joskin vastauksissa oli vaihtelua. Joka tapauksessa puolet päällikkötasolla työskentelevistä käytti hallinnollisiin ja henkilöstöhallinnollisiin tehtäviin vähintään 30 prosenttia työajastaan. Välittömään asiakastyöhön päällikkötasolla työskentelevät vastaajat käyttivät keskimäärin 19 prosenttia työajastaan ja sidosryhmäyhteistyöhön 14 prosenttia työajastaan. Päällikkötasolla työskentelevät vastaajat käyttivät siis sidosryhmäyhteistyöhön keskimäärin suuremman osan työajastaan kuin sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat. Päällikkötason vastaajista 39 prosenttia teki sidosryhmäyhteistyötä vähintään viidenneksen työajastaan. Lisäksi he käyttivät työajastaan keskimäärin suuremman osan kuin sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä tiedotus- ja vaikuttamistoimintaan.

4.4 Aikuissosiaalityön asiakkaat

Aikuissosiaalityön asiakastyössä työskennellään haastavassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa, jotka usein tarvitsevat myös viimesijaista toimeentuloturva. Viimeisimpien alueellisten kartoitusten perus-

teella aikuissosiaalityössä työskennellään ennen kaikkea sellaisten ihmisten kanssa, joiden elämäntilanteeseen liittyy työttömyyttä, taloudellisia ongelmia ja asunnottomuutta (esim. Kangas 2011). Kartoituksia on tehty pääosin suurissa tai kaupunkimaisissa kunnissa. Niissä aikuissosiaalityön kohteena ovat vaikeat elämäntilanteet, elämänhallinnan ongelmat ja riippuvuudet (Borg 2011; Väisänen & Hämäläinen 2008). Suurimmissa kunnissa on alettu panostamaan erityisesti nuoriin aikuisiin. Myös asunnottomuus tai asunnottomuuden uhka on suurien kaupunkien ongelmana. (Borg 2011.)

Valtaistuksessa tiedusteltiin aikuissosiaalityössä työskenteleviltä kolmea asiakasryhmää, joiden kanssa työskentely vie suurimman osan vastaajien työajasta. Asiakkaiden luokittelu eri ryhmiin herättää yleensä vastustusta, koska yksi asiakas voi kuulua useampaan ryhmään, mutta suurin osa (88 %) kuitenkin vastasi tähän kysymykseen. Osa niistä, jotka eivät vastanneet tähän kysymykseen, ilmoittivat, että he eivät tee lainkaan asiakastyötä. Toisaalta osa mainitsi erikseen moniongelmaiset asiakasryhmät ja esimerkiksi päihde- ja mielenterveysasiakkaat yhtenä ryhmänä.

Merkittävimmiä asiakasryhmiä vastauksissa nousivat päihdeikäikäistyöttömät ja työttömät, nuoret alle 25-vuotiaat asiakkaat, maahanmuuttajat sekä taloudellisissa vaikeuksissa olevat asiakkaat (kuvio 11). Vastaajia ei varsinaisesti pyydetty asettamaan mainitsemiaan asiakasryhmiä tärkeysjärjestykseen, joten tässä tarkastellaan kaikkia kolmea mainittua asiakasryhmää samanarvoisina.

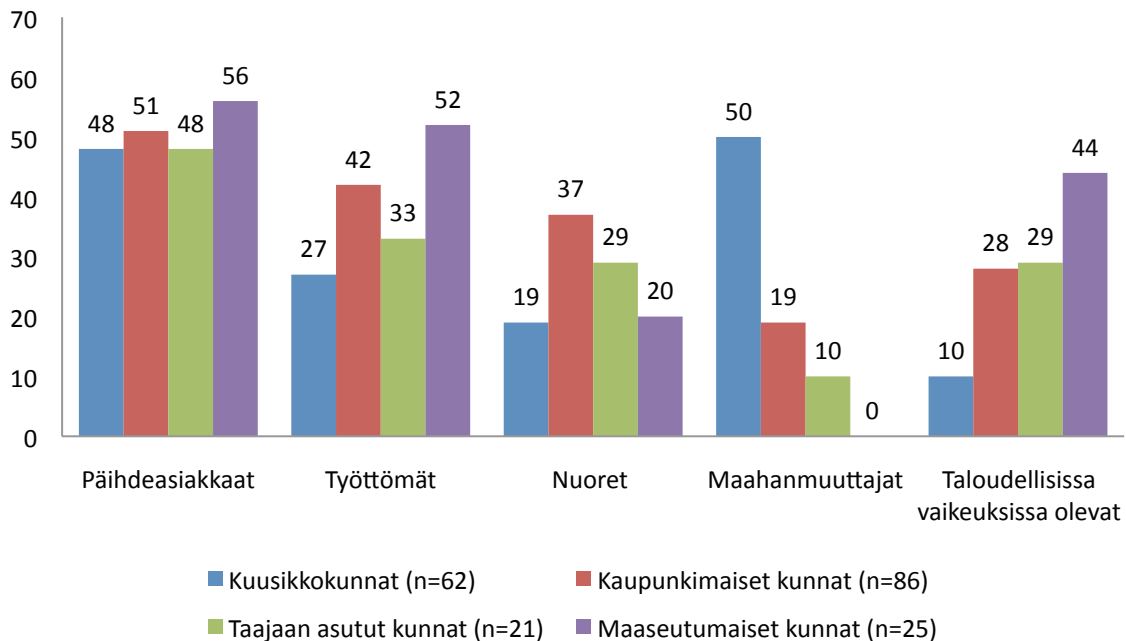

Kuvio 11. Aikuissosiaalityön tärkeimmät asiakasryhmät. Asiakasryhmän maininneiden osuus (%) (n=225).

Kun asiakasryhmiä koskevia vastauksia verrataan sen mukaan, minkä tyyppisessä kunnassa vastaaja työskentelee tilastollisen kuntaryhmytyksen mukaan (ks. s. 23), poikkeavat vastaukset toisistaan kuntatyyppin mukaan (ks. kuvio 12). Suomen suurimpien kaupunkien eli Kuusikko-kuntien vastaajat poikkeavat muista vastaajista erityisesti siinä, että jopa puolet vastaajista mainitsee maahanmuuttaja-asiakkaat yhtenä kolmesta tärkeimmästä asiakasryhmästä. Sen sijaan taloudellisissa vaikeuksissa olevat asiakkaat valitsi vain 10 prosenttia Kuusikko-kuntien vastaajista yhdeksi kolmesta merkittävimmästä asiakasryhmästä. Tätä ei voi tulkita niin, että Kuusikko-kuntien asiakaskunnassa ei olisi taloudellisissa vaikeuksissa olevia, vaan tulosta voi selittää esimerkiksi työn organisoiminen niin, että toimeentulokertyä hoidetaan pääasiassa muualla kuin aikuissosiaalityössä. Toisaalta vastaajat ovat saattaneet ryhmitellä asiakkaitaan ensisijaisen ongelman mukaan ja taloudellisen tuen tarve on nähty vasta asiakkuuden toissijaiseksi syyksi.

Maaseutumaisissa kunnissa työskentelevät eivät puolestaan maininneet lainkaan maahanmuuttaja-asiakkaita, mutta sen sijaan he valitsivat muita useammin taloudellisissa vaikeuksissa olevat sekä työttömät yhdeksi kolmesta merkittävimmästä asiakasryhmästä. (Kuvio 12.) Kuvioon 12 ei ole merkitty mielenterve-

ysiasiakkaita, mutta heidät mainitsi yhdeksi merkittävimmistä asiakasryhmistä melko moni maaseutumais-
ten kuntien vastaajista (37 %) sekä Kuusikko-kuntien vastaajista (27 %).

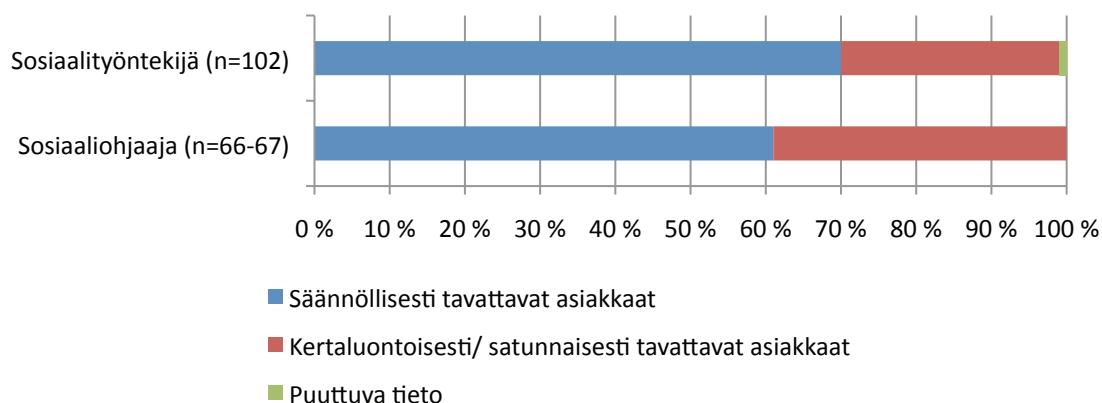

Kuvio 12. Merkittävimmät asiakasryhmät työskentelypaikkakunnan tilastollisen kuntaryhmittelyn mukaan (%).

Aikuissosiaalityön asiakaskuntaa kartoitettiin myös sen suhteen, miten säännöllisesti asiakkaita tavataan. Vastaajilta tiedusteltiin, miten suuri osa heidän asiakkaistaan on kertaluontoisesti tai satunnaisesti tavattavia ja miten suurta osaa asiakkaista tavataan säännöllisesti. Vastausten prosenttijakauma vaihteli sekä satunnaisesti tai kertaluontoisesti tavattavien että säännöllisesti tavattavien asiakkaiden osalta. Keskimäärin aikuissosiaalityön asiakaskunta jakautui vastausten perusteella niin, että asiakkaista 63 prosenttia oli säännöllisesti tavattavia ja 35 prosenttia kertaluontoisesti tavattavia. Vastaajien asiakaskunnassa oli siis pääasiassa enemmän säännöllisesti tavattavia kuin satunnaisia tai kertaluontoisesti tavattavia asiakkaita. Kaikkiaan 50 prosenttia vastaajista työskenteli työpaikassa, jossa vähintään 75 prosenttia asiakkaista oli säännöllisesti tavattavia. Satunnaisesti tavattavia asiakkaita oli selvästi vähemmän vastaajien asiakaskunnassa. Puolet vastaajista työskenteli työpaikassa, jossa satunnaisesti tai kertaluontoisesti tavattavia asiakkaita oli korkeintaan 20 prosenttia asiakaskunnasta.

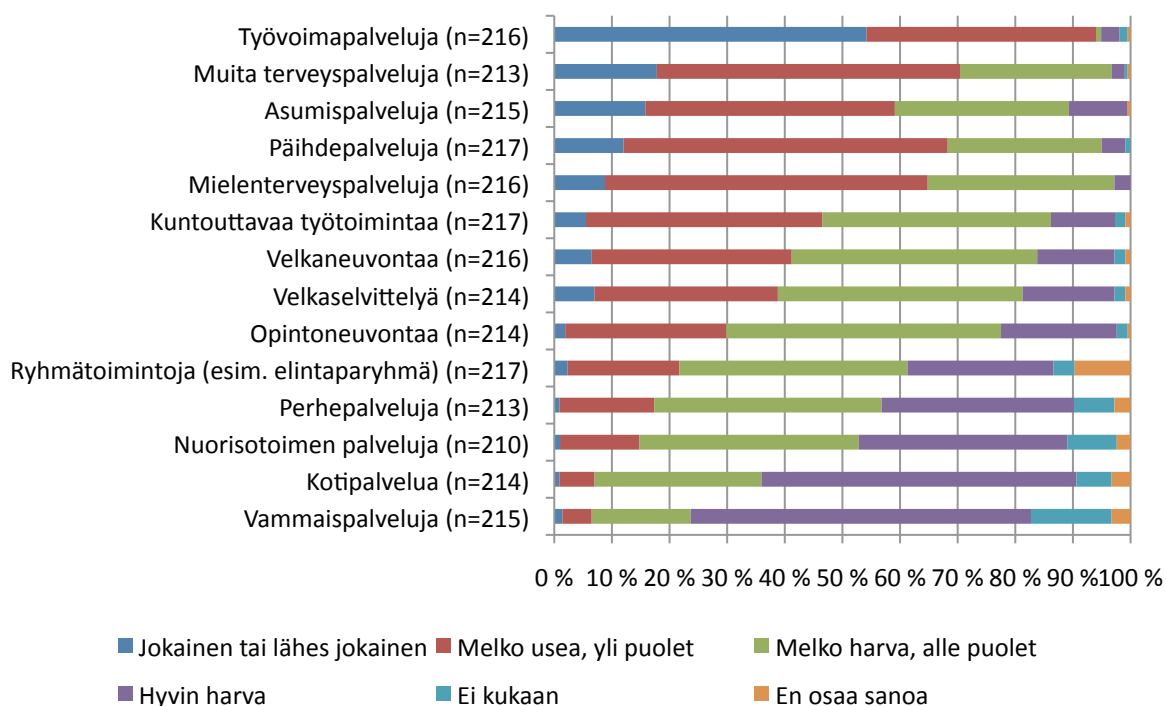
Kuviossa 13 esitetään, miten kertaluontoisesti tai satunnaisesti ja toisaalta säännöllisesti tavattavat asiakkaat jakautuvat keskimäärin kartoitukseen vastanneiden sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien asiakaskunnassa. Sosiaalityöntekijöiden asiakaskunnasta säännöllisesti tavattavat asiakkaat muodostivat suuremman osan kuin sosiaaliohjaajien asiakaskunnasta. Sosiaalityöntekijöiden asiakaskunnasta keskimäärin 70 prosenttia oli säännöllisesti tavattavia asiakkaita, kun taas sosiaaliohjaajien asiakaskunnasta säännöllisesti tavattavia asiakkaita oli 61 prosenttia.

Kuvio 13. Säännöllisesti ja kertaluontoisesti tai satunnaisesti tavattavien asiakkaiden keskimääräiset jakaumat sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien asiakaskunnassa (%).

Aikuissosiaalityön asiakaskuntaa kartoitettiin myös kysymällä, mitä muita palveluja kuin aikuissosiaalityötä vastaajien asiakkaat tarvitsevat. Katsottiin, että kartoittamalla aikuissosiaalityön asiakaskunnan palvelutarpeita, saadaan samalla lisätietoa asiakaskunnasta. Kysymyslomakkeeseen oli määritelty valmiiksi 14 erilaista palveluvaihtoehtoa ja vastaajat saivat merkitä, kuinka suuri osa heidän asiakkaistaan tarvitsee kunkin palvelua. Lisäksi vastaajat saivat avoimessa kohdassa määritellä itse, mitä palveluja valmiiksi merkittyjen vaihtoehtojen lisäksi heidän asiakkaansa tarvitsevat. Lisäpalveluita esitti vain neljä vastaajaa. Avoimissa vastauksissa mainitut palvelut olivat sosiaalinen luototus, luotsitoiminta asioiden hoitoon, toimeentulotuki sekä yksityisiltä yrityksiltä ostettavat palvelut kuten siivous. Asiakkaiden tarvitsemien palvelujen jakauma on esitetty kuviossa 14.

Kuvio 14. Aikuissosiaalityön asiakkaiden tarvitsemat muut palvelut (%).

Vastausten perusteella aikuissosiaalityön asiakkailla on erityisesti työllistymiseen, kouluttautumiseen ja aktivoitumiseen liittyviä tarpeita, joihin ennen kaikkea työvoimahallinnon viranomaiset voivat osaltaan vastata. Vastaajista 52 prosenttia totesi, että jokainen tai lähes jokainen aikuissosiaalityön asiakas tarvitsee työvoimapalveluja. Tämä nähtiin siis selvästi tarpeellisimmaksi palveluksi aikuissosiaalityön asiakaskunnassa. Vastaajista 17 prosenttia ilmoitti, että heidän aikuissosiaalityön asiakkaistaan jokainen tai lähes jokainen tarvitsee terveyspalveluja ja 16 prosenttia vastaajista ilmoitti, että jokainen tai lähes jokainen heidän asiakkaistaan tarvitsee asumispalveluja. Lisäksi kaikkiaan 12 prosenttia vastaajista ilmoitti, että jokainen tai lähes jokainen aikuissosiaalityön asiakas tarvitsee päihdepalveluja. Vähiten vastaajien asiakkaat tarvitsivat vammaispalveluja, kotipalvelua, nuorisotoimen palveluja sekä perhepalveluja.

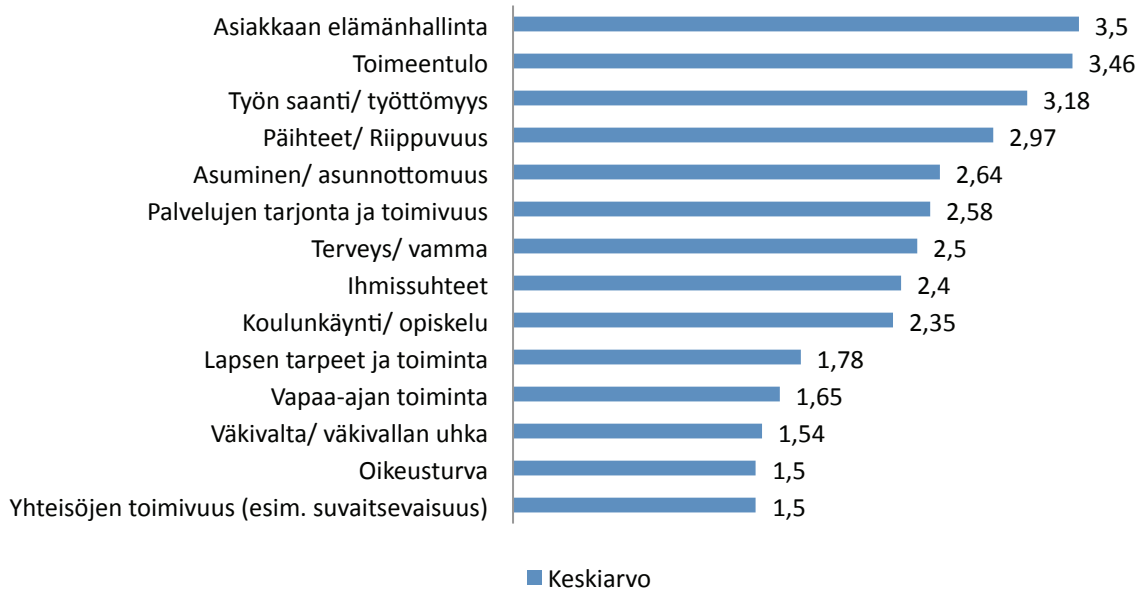
4.5 Aikuissosiaalityön sisältö

Aikuissosiaalityön sisällön kuvaamisen tavoitteena on tässä luoda yleiskuva siitä, mitä aikuissosiaalityössä työskentelevät tekevät työpäivänsä aikana. Selvitetään, minkälaisen asioiden ja ilmiöiden kanssa aikuissosiaalityössä työskennellään, minkälaisia toimintoja ja menetelmiä työssä käytetään sekä miten tärkeinä eri työkäytäntöjä pidetään. Lisäksi kartoitetaan aikuissosiaalityössä työskentelevien tärkeimpiä yhteistyökumppaneita.

Aikuissosiaalityön kohteena olevat asiat ja ilmiöt

Aikuissosiaalityön sisältöä ja tehtäväkenttää pyrittiin määrittelemään kysymällä aikuissosiaalityön parissa työskenteleviltä, minkälaiset asiat ja ilmiöt ovat heidän tekemänsä työn kohteena. Vastaajille annettiin kaksitoista valmista vaihtoehtoa, jotka oli poimittu asiakaskohtaisen sosiaalityön kohdeluokituksista (Kärki 2007). Lisäksi listaan lisättiin kaksi vaihtoehtoa eli palvelujen tarjonta ja toimivuus sekä yhteisöjen toimivuus, jotka liittyivät edellisiä selkeämmin yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla tehtävään sosiaalityöhön. Vastaajille annettiin myös mahdollisuus lisätä listaan omia työskentelyn kohteena olevia asioita. Tähän mahdollisuuteen tarttui 18 vastaajaa, joista ainoastaan kolme mainitsi saman työskentelyn kohteen, joka oli valitukset ja väärinkäytösepäilyt. Muuten vastaajat mainitsivat monenlaisia asioita kuten lasten huoltoon liittyvät riidat, velkaantuminen, maahanmuuttajuus ja siihen liittyvät ongelmat, kuntoutus- ja eläkeselvitteilyt, asiakkaan ja sosiaalityöntekijän yhteinen konteksti, terveys- ja työllisyyspalveluiden toimimattomuus sekä yhteiskunnalliset ja työelämämuutokset.

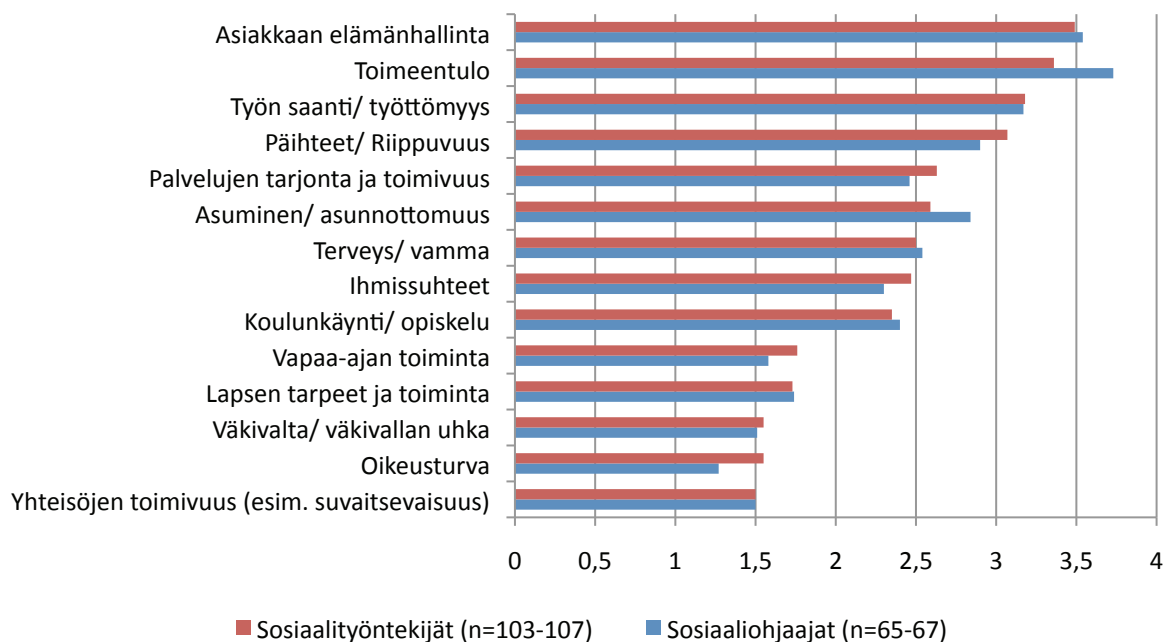
Asiakaskohtaisen sosiaalityön kohdeluokitukseen on koottu asioita ja ilmiöitä, jotka ovat asiakaskohtaisen sosiaalityön vaikuttamisen kohteena (Kärki 2007, 38). Valtaistuksen kysymyksenasettelussa lähdettiin kuitenkin siitä, että työskentelyn kohteena oleva ilmiö voi olla asiakaskohtainen, yhteisöllinen tai rakenteellinen. Vastaajia pyydettiin määrittelemään asteikolla 5=”lähes aina” ja 1=”ei juuri koskaan”, kuinka usein kukin asia tai ilmiö on vastaajan tekemän aikuissosiaalityön kohteena. Keskiarvoja kuvaavassa kuviossa 15 asteikko on muutettu niin, että pienin arvo on 0 ja suurin arvo 4. Kuvioista 15 ilmenee, että vastaajien tekemän aikuissosiaalityön kohteena ovat useimmiten asiakkaan elämänhallinta sekä toimeentulo. Myös työn saanti ja työttömyys sekä päihheet ja riippuvuus ovat melko usein työskentelyn kohteena.

Kuvio 15. Aikuissosiaalityön kohteena olevat asiat ja ilmiöt, keskiarvot (0= Ei juuri koskaan, 4= Lähes aina) (n=199—204).

Vastausten jakautuminen tarkemmin on esitetty liitteessä 3, kuviossa 1. Liitekuviossa on esitetty, miten vastaajat jakautuvat arvojen 1—5 suhteen eli jatkumolla ”Ei juuri koskaan” – ”Lähes aina”. Vastaajista 61 prosenttia ilmoitti, että toimeentulo on työskentelyn kohteena lähes aina. Asiakkaan elämänhallinta oli työskentelyn kohteena lähes aina 54 prosentin mukaan. Työn saanti ja työttömyys oli aikuissosiaalityön kohteena 39 prosentin mielestä lähes aina. Päihteet ja riippuvuus oli työn kohteena lähes aina 25 prosentin mukaan. Yhteisöjen toimivuus, oikeusturva sekä väkivalta ja väkivallan uhka olivat sen sijaan aikuissosiaalityön kohteena muita asioita ja ilmiöitä vähemmän. Vastaajista 16 prosenttia oli sitä mieltä, että oikeusturva ei ole juuri koskaan tehdyn aikuissosiaalityön kohteena. Kaikkiaan 12 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että yhteisöjen toimivuus ei ole juuri koskaan aikuissosiaalityön kohteena. (Liite 3, Kuvio 1.)

Aikuissosiaalityön kohteena olevia asioita ja ilmiöitä haluttiin tarkastella myös sen mukaan, millä ammattinimikkeellä vastaaja työskenteli sosiaalitoimistossa. Kuviossa 16 on vertailtu sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden vastauksia työskentelyn kohteena olevista asioista ja ilmiöistä. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien arviot aikuissosiaalityössä työskentelyn kohteena olevista asioista ja ilmiöistä olivat hyvin samansuuntaisia. Työskentelyn kohteena olevien asioiden ja ilmiöiden järjestys oli pitkälti sama molempien ammattiryhmien vastausten perusteella.

Kuvio 16. Asiat ja ilmiöt sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tekemän aikuissosiaalityön kohteena, keskiarvot (0= Ei juuri koskaan, 4= Lähes aina).

Asiakkaan elämänhallinta ja toimeentulo olivat sosiaalityöntekijöiden vastausten perusteella merkittävimmät työskentelyn kohteet. Elämänhallinta oli hieman toimeentuloa merkittävämmässä asemassa. Sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden vastaukset poikkesivat eniten siinä, miten paljon toimeentulo on työskentelyn kohteena. Toimeentulo oli sosiaaliohjaajien työskentelyn kohteena jonkin verran useammin kuin sosiaalityöntekijöiden työskentelyn kohteena. Myös asuminen ja asunnottomuus olivat useammin sosiaaliohjaajien kuin sosiaalityöntekijöiden työskentelyn kohteena. Sosiaaliohjaajista 30 prosenttia ilmoitti, että asuminen tai asunnottomuus on työskentelyn kohteena ”lähes aina”, kun sosiaalityöntekijöistä näin vastasi vain 15 prosenttia. Sosiaalityöntekijät työskentelivät puolestaan jonkin verran sosiaaliohjaajia enemmän oikeusturvan sekä palvelujen tarjonnan ja toimivuuden parissa. Sosiaaliohjaajista 30 prosenttia totesi, että he eivät työskentele juuri koskaan oikeusturvan parissa, kun sosiaalityöntekijöistä näin totesi vain 9 prosenttia.

Sosiaalityön menetelmät ja toiminnot päivittäisen työn osana sekä niiden tärkeys

Aikuissosiaalityön nykytilan ja työn sisällön kartoittamiseksi haluttiin työskentelyn kohteen lisäksi selvittää, millaisia menetelmiä ja toimintoja aikuissosiaalityössä työskentelevät käyttävät päivittäisessä työssään ja miten tärkeinä he eri menetelmiä ja toimintoja pitävät. Kostikas-kyselyssä menetelmiä tiedusteltiin avoimella kysymyksellä. Vastausten kirjo oli suuri, eikä sosiaalityön työmenetelmistä saatu kovin selkeää kuvaa. Konstikas-kyselystä saatujen kokemusten vuoksi Valtaistuksessa päädyttiin kartoittamaan valmiiksi strukturoidun kysymyksen avulla sosiaalityön toimintojen ja menetelmien käyttöä. Vastaajat saivat halutesaan lisätä listaan tärkeinä pitämiään toimintoja.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5, kuinka usein he käyttävät viittatoista ennalta määriteltyä sosiaalityön menetelmää tai toimintoa. Lisäksi vastaajat saivat mahdollisuuden määritellä itse muita käytössä olevia toimintatapoja, mutta tähän mahdollisuuteen tarttui vain kaksi vastaajaa, joista toinen mainitsi kotikäynnit ja toinen moniammatillisen työskentelyn. Kuviossa 17 on esitetty sosiaalityön menetelmien ja toimintojen käyttöä koskevien vastausten keskiarvot.

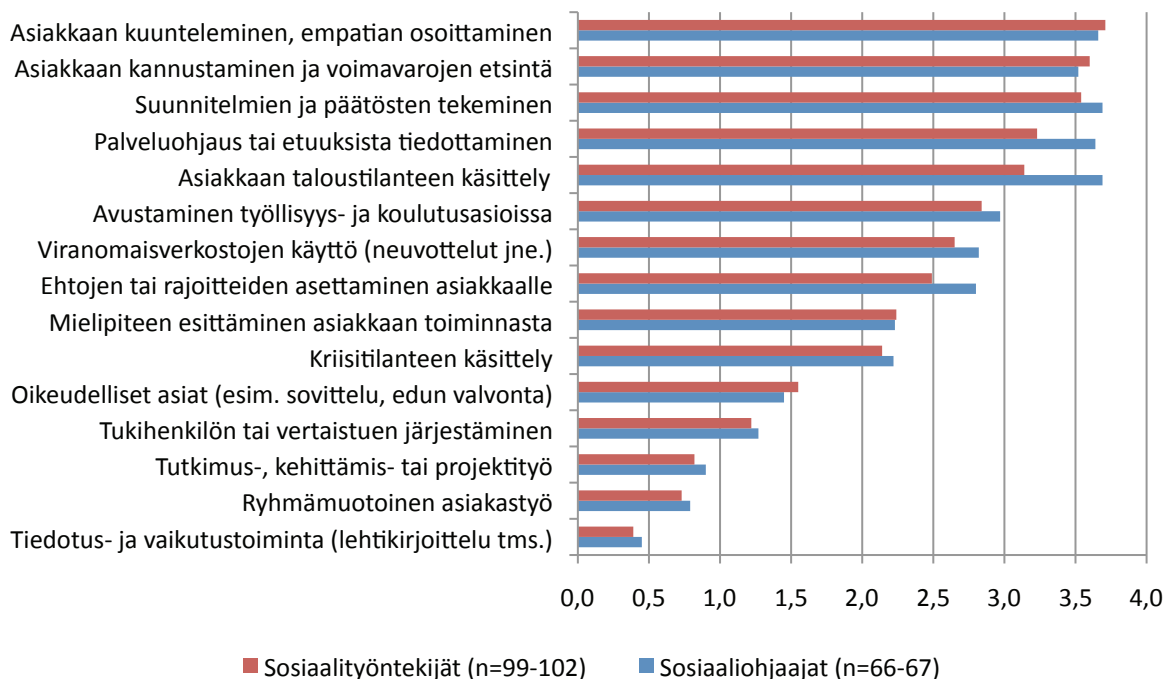

Kuvio 17. Sosiaalityön toiminnot ja menetelmät mukana päivittäisessä työssä, keskiarvot (0= Ei lainkaan, 4=Erittäin paljon) (n=195—199).

Asiakkaan kuunteleminen ja empatian osoittaminen, suunnitelmien ja päätösten tekeminen sekä asiakkaan kannustaminen ja tuki osoittautuivat vastausten perusteella käytetyimmiksi toiminnoiksi sosiaalityössä. Myös palveluohjaus, etuuksista tiedottaminen sekä asiakkaan talustilanteen käsittely olivat vahvasti läsnä vastaajien arkipäivässä. Sen sijaan tiedotus- ja vaikutustoiminta sekä ryhmämuotoinen asiakastyö muodostivat vain hyvin pienen osan vastaajien työstä.

Vastausten jakautuminen tarkemmin on esitetty liitteessä 3 kuviossa 2. Liitekuviossa on esitetty, miten vastaajat sijoittuivat arvojen 1—5 suhteen eli jatkumolle ”Ei lainkaan” – ”Erittäin paljon”. Vastaajista 62 prosenttia oli sitä mieltä, että asiakkaan kuunteleminen ja empatian osoittaminen on erittäin paljon mukana päivittäisessä työssä. Suunnitelmien ja päätösten tekeminen on erittäin paljon mukana päivittäisessä työssä 58 prosentin mielestä. 57 prosenttia vastaajista totesi, että asiakkaan kannustaminen ja voimavarojen etsintä on erittäin paljon mukana päivittäisessä työssä. Vastaajien päivittäiseen työhön kuului sen sijaan melko vähän tiedotus- ja vaikuttamistoimintaa. Vain 0,4 prosenttia vastaajista totesi tiedotus- ja vaikuttamistoinnin olevan erittäin paljon mukana päivittäisessä työssä, kun taas yli puolet (54 %) vastaajista totesi, että se ei kuulu lainkaan osaksi päivittäistä työtä. Myös ryhmämuotoista asiakastyötä tehtiin melko vähän. Vastaajista 40 prosenttia totesi, että ryhmämuotoinen asiakastyö ei ole lainkaan mukana päivittäisessä työssä. (Liite 3, Kuvio 2.)

Sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat käyttivät pääasiassa melko samoja aikuissosiaalityön menetelmiä ja toimintoja, joskin joitain erojakin löytyi. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastaukset on esitetty kuviossa 18.

Kuvio 18. Sosiaalityön toiminnot ja menetelmät mukana päivittäisessä työssä, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten keskiarvot (0= Ei lainkaan, 4=Erittäin paljon).

Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten perusteella viisi käytetyintä sosiaalityön menetelmää tai toimintoa ovat samat molemmissa ammattiryhmissä, mutta niiden keskinäinen tärkeysjärjestys vaihtelee. Sosiaalityöntekijöiden keskuudessa käytetyin menetelmä oli asiakkaan kuuntelu ja empatian osoittaminen. Seuraavina toimintoina tulivat asiakkaan kannustaminen ja voimavarojen etsintä sekä suunnitelmien ja päätösten tekeminen. Sosiaaliohjaajien yleisimpiä työtehtäviä olivat suunnitelmien ja päätösten tekeminen, asiakkaan taloustilanteen käsittely, asiakkaan kuunteleminen ja empatian osoittaminen sekä palveluohjaus ja etuuksista tiedottaminen. Sosiaaliohjaajien vastauksista erottui muutama toiminto tai menetelmä, joita he käyttivät selvästi enemmän kuin sosiaalityöntekijät. Nämä menetelmät olivat asiakkaan taloustilanteen käsittely, palveluohjaus tai etuuksista tiedottaminen sekä ehtojen tai rajoitteiden asettaminen asiakkaalle. Vastausten perusteella sosiaalityöntekijöiden työssä painottuvat asiakkaan kuuntelemiseen ja kannustamiseen liittyvät työtehtävät, kun sosiaaliohjaajien työssä on selvemmin mukana myös asiakkaan taloustilanteen käsittelyyn sekä palveluohjaukseen liittyviä elementtejä. (Kuvio 18.)

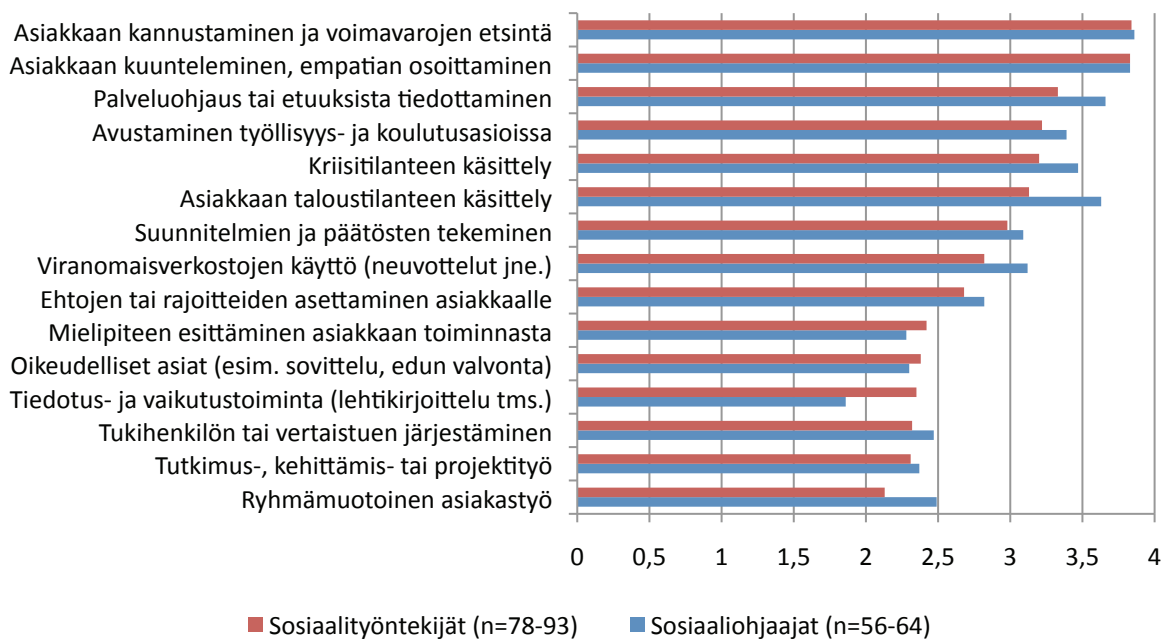
Käytetyimpien työmenetelmien lisäksi haluttiin selvittää sitä, kuinka tärkeinä vastaajat näitä sosiaalityön menetelmiä ja toimintoja pitivät. Vaikka jokin toiminto tai menetelmä hallitsisikin työskentelyä, ei se tarkoita, että se vastaajan mielestä on erityisen tärkeä. Tai toisin päin, vaikka jotain menetelmää ei ole mahdollista käyttää kovin usein, voi se vastaajien mielestä kuitenkin olla hyvinkin tärkeä. Vastaajilta tiedusteltiin kunkin edellä eritellyn sosiaalityön menetelmän osalta, kuinka tärkeänä he kutakin menetelmää pitivät. Tärkeyttä mitattiin viisiportaisella asteikolla, jonka toisessa ääripäässä oli arvo ”ei lainkaan tärkeä” ja toisessa ääripäässä arvo ”erittäin tärkeä”. Kuviossa 19 on esitetty vastausten keskiarvot kunkin menetelmän tärkeyden osalta.

Kuvio 19. Arvio menetelmien ja toimintojen tärkeydestä, keskiarvot (4= Erittäin tärkeä, 0= Ei lainkaan tärkeä) (n=156—182).

Asiakkaan kannustaminen ja voimavarojen etsintä sekä asiakkaan kuunteleminen ja empatian osoittaminen ovat vastausten perusteella tärkeimpiä menetelmiä aikuissosiaalityössä. Myös palveluohjaus tai etuuksista tiedottaminen, kriisitilanteen käsittely, asiakkaan taloustilanteen käsittely sekä avustaminen työllisyys- ja koulutusasioissa olivat vastaajien mielestä tärkeitä menetelmiä aikuissosiaalityössä. Vähemmän tärkeinä pidetään menetelmiä ja toimintoja, jotka eivät liity suoraan asiakastyöhön. Tällaisia ovat esimerkiksi tiedotus- ja vaikutustoiminta sekä tutkimus- kehittämis- tai projektityö. Myöskään mielipiteen esittämistä asiakkaan toiminnasta, oikeudellisten asioiden hoitamista tai ryhmämuotoista asiakastyötä ei pidetty yhtä tärkeinä kuin monia muita toimintoja.

Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välillä oli jonkin verran eroa siinä, miten tärkeinä he eri toimintoja ja menetelmiä pitivät. Kuviossa 20 on vertailtu sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien arvioita sosiaalityön menetelmien ja toimintojen tärkeydestä.

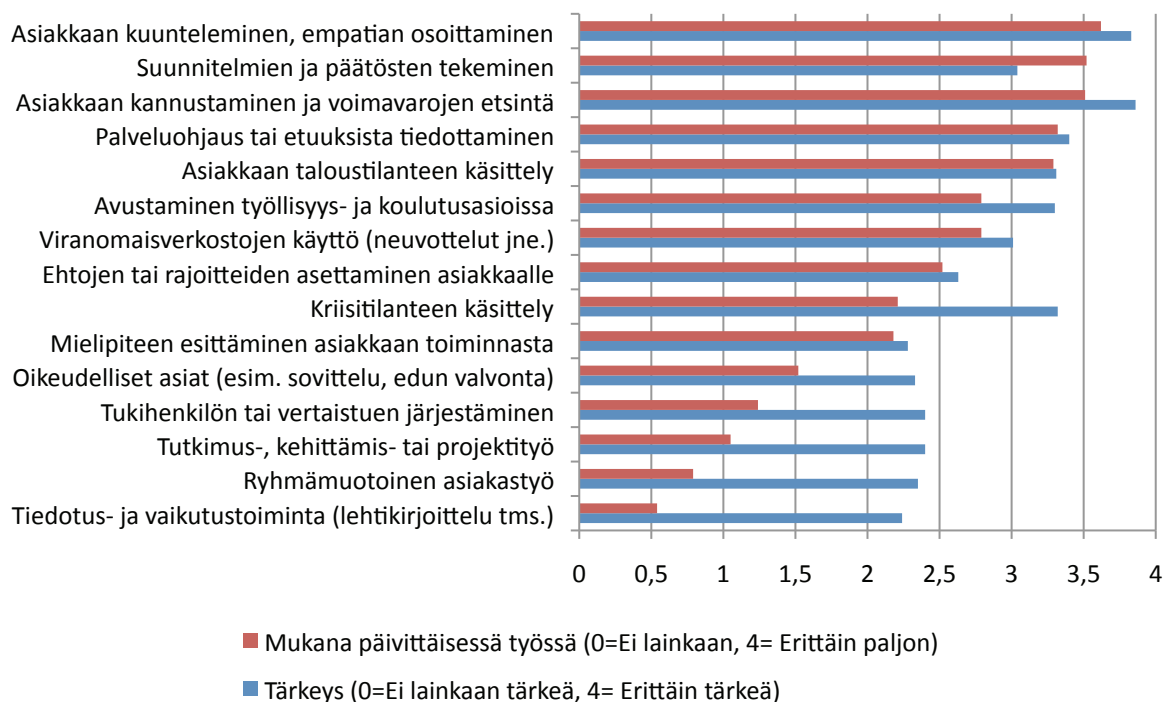

Kuvio 20. Päivittäisten toimintojen ja menetelmien tärkeys, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten keskiarvot (0= Ei lainkaan tärkeä, 4= Erittäin tärkeä).

Molempien ammattiryhmien vastaajat arvioivat asiakkaan kannustamisen ja voimavarojen etsinnän sekä asiakkaan kuuntelemisen ja empatian osoittamisen tärkeimmiksi menetelmiksi. Sosiaaliohjaajat pitivät erityisesti asiakkaan taloustilanteen käsittelyä, mutta myös ryhmämuotoista asiakastyötä, palveluohjausta ja etuuksista tiedottamista sekä viranomaisverkostojen käyttöä tärkeämpinä toimintoina kuin sosiaalityöntekijät. Sosiaalityöntekijät pitivät puolestaan tiedotus- ja vaikutustoimintaa keskimäärin tärkeämpänä kuin sosiaaliohjaajat. (Kuvio 20.)

Kuviossa 21 on asetettu sosiaalityön menetelmien käyttö ja niiden koettu tärkeys samaan kuvaan, jotta voidaan vertailla eri menetelmien yleisyys- ja tärkeysjärjestyksiä.

Kuvio 21. Sosiaalityön menetelmät ja toiminnot mukana päivittäisessä työssä ja niiden tärkeys, keskiarvot (n=156—199).

Vertailun perusteella näyttää siltä, että niitä menetelmiä, joita käytetään paljon jokapäiväisessä työssä, pidetään myös tärkeimpinä. Asiakkaan kuunteleminen ja empatian osoittaminen sekä asiakkaan kannustaminen ja voimavarojen etsintä ovat sekä vahvasti mukana aikuissosiaalityön arkipäivässä että niitä myös pidetään hyvin tärkeinä toimintoina. Poikkeuksena on suunnitelmien ja päätösten tekeminen, joka on keskeisesti mukana päivittäisessä työssä, mutta jota ei pidetä yhtä tärkeänä kuin muita keskeisiä toimintoja. Toinen poikkeus on kriisitilanteen käsittely. Se ei toimintona ole kovin vahvasti mukana päivittäisessä toiminnassa, mutta sitä pidetään kuitenkin hyvin tärkeänä.

Myös tiedotus- ja vaikutustoimintaa, ryhmämuotoista asiakastyötä sekä tutkimus-, kehittämis- ja projektityötä pidetään jossain määrin tärkeinä toimintoina, vaikka niitä ei kovin paljon kyetä käyttämään päivittäisessä työssä. Näitä toimintoja ja menetelmiä todennäköisesti voitaisiin ja haluttaisiin käyttää useammin päivittäisen työn osana, jos niille jäisi enemmän aikaa esimerkiksi suunnitelmien ja päätösten tekemiseltä.

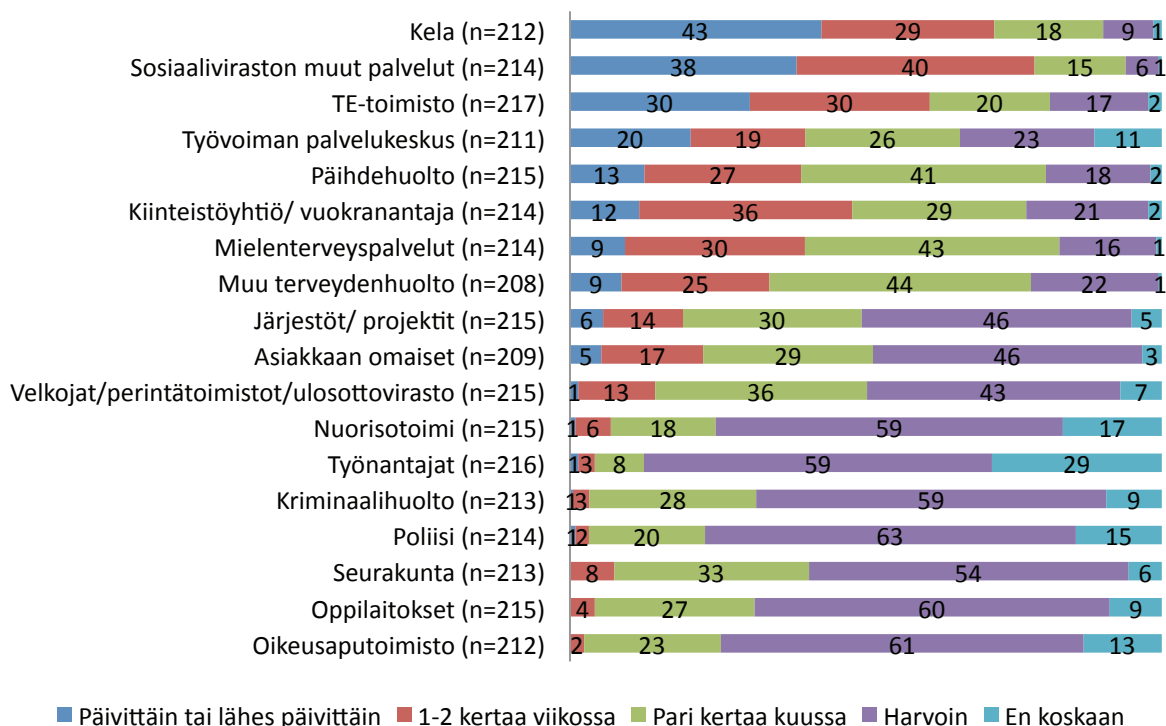
Liitteessä 3 kuviossa 3 ja 4 on vertailtu erikseen sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastauksia kysymyksiin sosiaalityön toiminnoista ja niiden koetusta tärkeydestä. Asiakkaan kuunteleminen sekä asiakkaan kannustaminen ja voimavarojen etsintä ovat keskeisesti mukana sekä sosiaalityöntekijöiden että sosiaaliohjaajien arjessa. Niitä myös pidetään tärkeimpinä toimintoina. Suunnitelmien ja päätösten tekeminen on sen sijaan keskeinen osa päivittäistä työtä molemmilla ammattiryhmällä, mutta sitä ei kuitenkaan pidetä yhtä tärkeänä kuin muita päivittäisiä toimintoja. Sosiaaliohjaajien vastauksissa erottuvat myös asiakkaan talustilanteen käsittely sekä palveluohjaus ja etuuksista tiedottaminen, joilla on keskeisempi osa sosiaaliohjaajien kuin sosiaalityöntekijöiden arjessa. Sosiaaliohjaajat myös pitävät näitä toimintoja selvästi tärkeämpinä kuin sosiaalityöntekijät. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten perusteella näyttää siis siltä, että mitä enemmän jotain toimintoa käytetään, sitä tärkeämpänä sitä pidetään. (Liite 3, kuvat 3. ja 4.)

Yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa

Yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa kuului olennaisena osana vastaajien työhön. Valtakunnalliseen vastanneista 23 prosenttia totesi, että viranomaisverkostojen käyttö eli muun muassa konsultointi ja neuvottelut ovat erittäin paljon mukana heidän päivittäisessä työssään (ks. Liite 3, kuvio 2). Viranomais-

verkostojen käyttöä pidettiin myös hyvin tärkeänä osana sosiaalityötä. Kaikkiaan 42 prosenttia vastaajista piti viranomaisverkostojen käyttöä erittäin tärkeänä menetelmänä sosiaalityönssä (katso kuvio 19).

Kuviossa 22 on kuvattu, miten usein vastaajat tekevät yhteistyötä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Viranomaisverkostojen koostumusta ja muita yhteistyötahoja sekä yhteistyön intensiteettiä tarkasteltiin tiedustelemalla vastaajilta, kuinka usein he tekevät yhteistyötä tiettyjen toimijoiden kanssa asteikolla päivittäin tai lähes päivittäin – 1–2 kertaa viikossa – pari kertaa kuussa – harvoin – en koskaan. Vastaajat saivat myös mahdollisuuden lisätä listaan muita yhteistyötahoja, joita ei oltu mainittu luettelossa. Muita kuin luettelossa mainittuja yhteistyötahoja mainitsi neljä vastaajaa. He mainitsivat välityömarkkinatoimijat, velkaneuvonnan, ostopalvelupaikat ja työhönvalmennuspaikat.

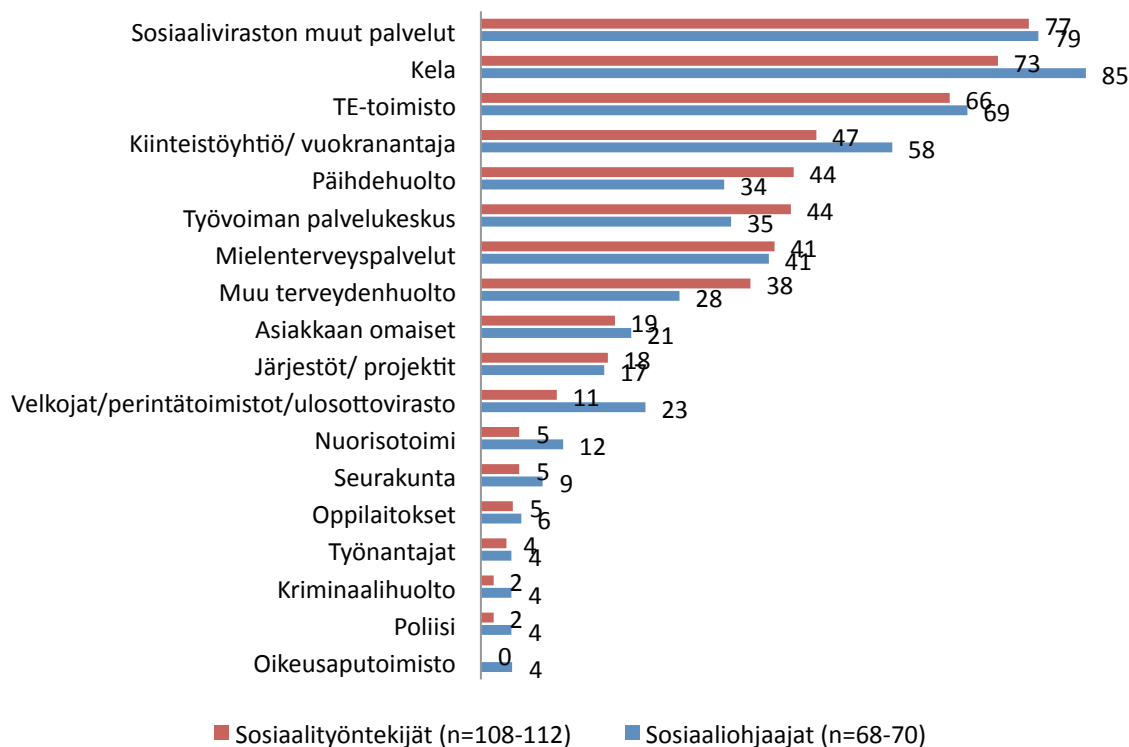

Kuvio 22. Yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa (%).

Kela, sosiaaliviraston muut palvelut ja TE-toimisto erottuivat yhteistyökumppaneina, joiden kanssa aikuis-sosiaalityössä työskentelevät ovat eniten tekemisissä. Vastaajista 43 prosenttia ilmoitti, että Kelan kanssa tehdään yhteistyötä päivittäin tai lähes päivittäin. Reilu kolmannes vastaajista (38 %) teki sosiaaliviraston muiden palvelujen kanssa lähes päivittäistä yhteistyötä ja vajaa kolmannes vastaajista teki TE-toimiston kanssa yhteistyötä päivittäin tai lähes päivittäin. Myös työvoiman palvelukeskusten, päihdehuollon ja vuokranantajien kanssa yhteistyö oli melko tiivistä. Suhteellisen vähän yhteistyötä tehtiin sen sijaan oikeusaputoimiston, oppilaitosten, seurakunnan ja poliisin kanssa. Myös työnantajat erottuivat muista yhteistyötahoista siinä, että heidän kanssaan tehtiin hyvin vähän yhteistyötä. Vastaajista kaikkiaan 88 prosenttia totesi, että he eivät tee kovin usein yhteistyötä työnantajien kanssa. Kaiken kaikkiaan näyttää kuitenkin siltä, että aikuissosiaalityössä työskentelevät tekevät laajasti ja intensiivisesti yhteistyötä monenlaisten toimijoiden kanssa ja työnkuvaan kuuluu päivittäinen verkostoyhteistyö moneen suuntaan.

Liitteessä 3 kuvioissa 5 ja 6 on kuvattu erikseen sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tärkeimmät yhteistyökumppanit jakautuvat suunnilleen samalla tavoin. Joitain eroja painotuksissa kuitenkin on. Sekä sosiaaliohjaajilla että sosiaalityöntekijöillä on eniten yhteistyötä sosiaaliviraston muiden palveluiden sekä Kelan työntekijöiden

kanssa. Sosiaaliohjaajien vastausten perusteella Kela on heille kuitenkin selvästi yleisin yhteistyötaho, sillä 63 prosenttia sosiaaliohjaajista on Kelaan yhteydessä päivittäin tai lähes päivittäin. Sosiaaliviraston muihin palveluihin vain 39 prosenttia sosiaaliohjaajista ilmoittaa olevansa yhteydessä päivittäin tai lähes päivittäin. (Liite 3, Kuvio 5.) Sosiaalityöntekijät ovat puolestaan suunnilleen yhtä usein yhteydessä Kelaan ja sosiaaliviraston muihin palveluihin (ks. liite 3, kuvio 6). Kuviossa 23 on vertailtu sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien yhteistyön yleisyyttä eri toimijatahojen kanssa. Molempien vastauksiin on summattu yhteen yhteistyön useutta kuvaavat vastaukset ”päivittäin tai lähes päivittäin” sekä ”1–2 kertaa viikossa”.

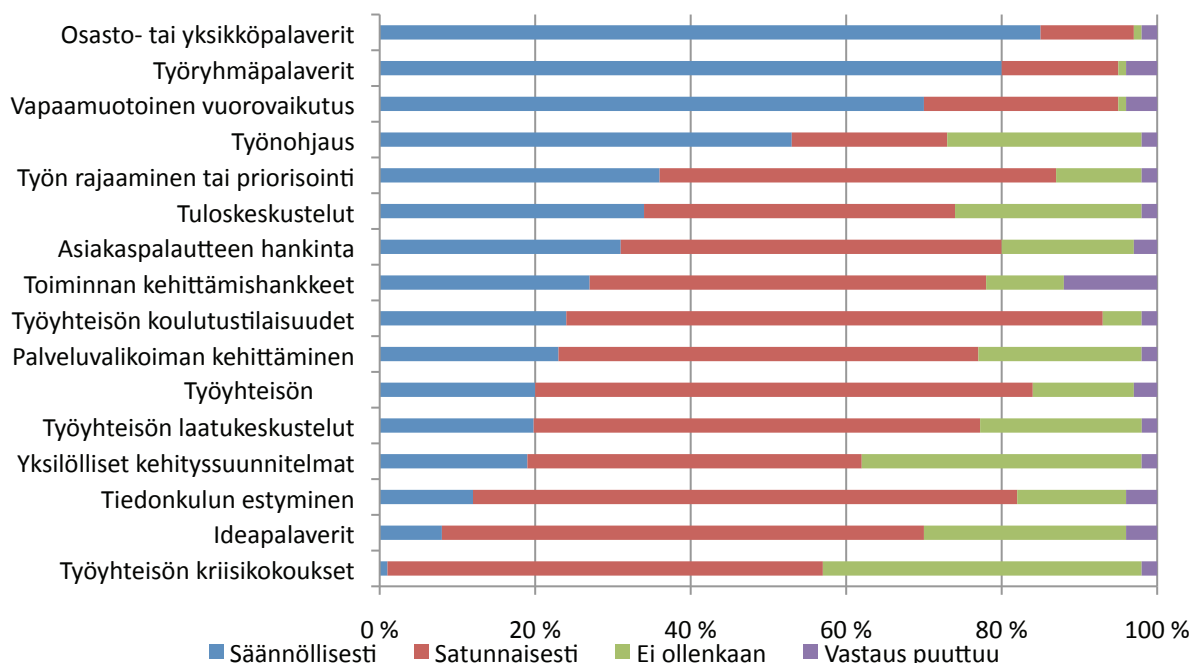
Kuvio 23. Vastaajat, jotka toimivat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa päivittäin tai vähintään 1–2 kertaa viikossa, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vastausten osuudet (%).

Kuvio 23 paljastaa Valtaistukseen vastanneiden sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien verkostotyössä muitakin eroja kuin sen, että Kela on sosiaaliohjaajille vielä merkittävämpi yhteistyötaho kuin sosiaalityöntekijöille. Sosiaaliohjaajat tekevät sosiaalityöntekijöitä enemmän yhteistyötä vuokranantajien sekä perintätoimistojen ja ulosottoviraston kuten myös nuorisotoimen kanssa. Sosiaalityöntekijät tekevät puolestaan sosiaaliohjaajia useammin yhteistyötä päihdehuollon, työvoiman palvelukeskuksen sekä muun terveydenhuollon kanssa. Tosin jos vertaillaan päivittäistä yhteistyötä, tekee sosiaaliohjaajista reilu neljännes (26 %) päivittäin tai lähes päivittäin yhteistyötä työvoiman palvelukeskusten kanssa, kun sosiaalityöntekijöistä päivittäistä yhteistyötä typpien kanssa tekee alle viidesosa (ks. liite 3, kuvat 5 ja 6).

4.6 Työpaikan kehittämiskäsitteet ja -ilmapiiri

Yhteiskunta sekä kunnalliset palvelurakenteet ja sitä kautta myös aikuissosiaalityön asiakaskunta ja sen palvelutarpeet ovat jatkuvassa muutoksessa. Tässä kartoituksessa haluttiin selvittää sitä, miten yleisesti aikuissosiaalityössä työskentelevien työpaikoilla on mahdollisuus työn kehittämiseen sekä virallisesti että epävirallisesti. Tähän liittyy olennaisesti myös työpaikan ilmapiirin avoimuus sekä asennoituminen kehittämistyötä ja tiedon jakamista kohtaan. Konstikas sosiaalityö -kyselyssä vuonna 2003 kysyttiin sosiaalityöntekijöiltä, miten säännöllisesti tietyt kehittämistoimenpiteet kuuluvat vastaajien työpaikkojen arkeen. Tällöin työryhmäpalaverit, osasto- ja yksikköpalaverit sekä vapaamuotoinen vuorovaikutus kuuluivat sosi-

aalityöntekijöiden työpaikkojen säännöllisimpiin kehittämistoimenpiteisiin (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 60). Tässä aikuissosiaalityön kartoituksessa käytettiin samaa Konstikkaassa ollutta kysymystä, jotta saataisiin aikuissosiaalityössä työskentelevien vastauksille jonkinlainen vertailukohta. (Kuvio 24.)

Kuvio 24. Työpaikan toimintojen ja kehittämistoimenpiteiden yleisyys työyhteisöjen arjessa (%) (n=225).

Kuvion 24 mukaan osasto- tai yksikköpalaverit (85 % vastasi ”säännöllisesti”) sekä työryhmäpalaverit (80 % vastasi ”säännöllisesti”) kuuluivat säännöllisimmin työyhteisöjen arkeen. Tieto kulkee myös epävirallista kautta suhteellisen hyvin, sillä vastaajista 70 prosenttia ilmoitti, että vapaamuotoinen vuorovaikutus kuuluu säännöllisesti heidän työyhteisönsä arkeen. Vähän yli puolet vastaajista (53 %) ilmoitti työnohjauksen kuuluvan säännöllisesti työyhteisönsä arkeen. Jossain määrin säännöllisesti vastaajien työyhteisöjen arkeen kuuluivat myös sosiaalitoimistojen palvelujen ja toimintojen kehittämiseen liittyvät toimenpiteet kuten asiakaspalautteen hankinta (31 %), toiminnan kehittämishankkeet (27 %) sekä palveluvalikoiman kehittäminen vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita (23 %). Vähintään satunnaisesti näiden toimien ilmoitti kuuluvan työyhteisönsä arkeen yli kolme neljäsosaa vastaajista. Työn rajaaminen ja tehtävien tai asiakasryhmien priorisointi oli myös aika yleistä. Reilu kolmannes (36 %) vastaajista ilmoitti sen kuuluvan säännöllisesti ja puolet vastaajista (51 %) satunnaisesti työyhteisön arkeen. (Kuvio 24.)

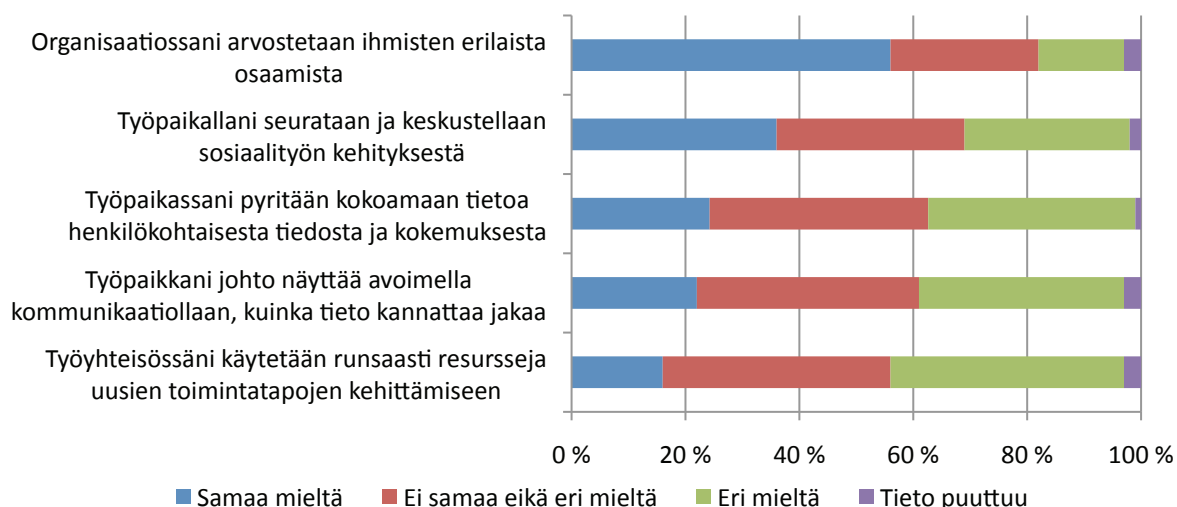
Konstikas sosiaalityö -kyselyyn (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 60–62) vuonna 2003 vastasivat myös muilla työpaikoilla kuin sosiaalitoimistoissa työskentelevät sosiaalityöntekijät, mutta tässä käytetään kuitenkin Konstikkaan vastauksia vertailukohtana. Taulukossa 2 on vertailtu Konstikas-kyselyyn ja aikuissosiaalityön kartoitukseen vastanneiden vastauksia sen suhteen, kuinka suuri osa vastanneista ilmoitti tiettyjen työpaikan toimintatapojen tai kehittämistoimenpiteiden kuuluvan säännöllisesti työyhteisön arkeen. Verrattaessa näiden kyselyjen vastauksia toisiinsa, ei vastauksissa ole havaittavissa suuria eroja. Konstikkaan vastaajien työyhteisöissä toiminnan ja työyhteisön kehittämishankkeet, työyhteisön yhteiset keskustelut laadukkaasta työstä sekä idealaverit kuuluivat säännöllisemmin osaksi arkityötä kuin aikuissosiaalityön kartoitukseen vastanneiden keskuudessa. Aikuissosiaalityön kartoituksen vastauksissa kiinnittää huomiota puolestaan se, että asiakaspalautteen hankinta kuuluu säännöllisenä osana työyhteisön arkeen selvästi useammin (31 %) kuin Konstikas-kyselyyn vastanneiden työyhteisöissä (19 %). Eroa voi selittää ainakin osittain se, että sosiaalitoimistoissa asiakaspalautteen hankinta on yleisempää kuin muissa työpaikoissa kuten kouluissa tai terveydenhuollon sosiaalityössä, joiden työntekijöitä kuului Konstikkaan vastaajiin. Myös

työn rajaaminen ja priorisointi sekä osasto- ja yksikköpalaverit kuuluivat säännöllisemmin aikuissosiaalityön kartoitukseen vastanneiden työn arkeen kuin Konstikkaaseen vastanneiden arkipäivään. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Työyhteisön arkeen säännöllisesti kuuluvien kehittämistoimenpiteiden osuus Valtaistus- ja Konstikas-kyselyihin vastanneiden joukossa (%).

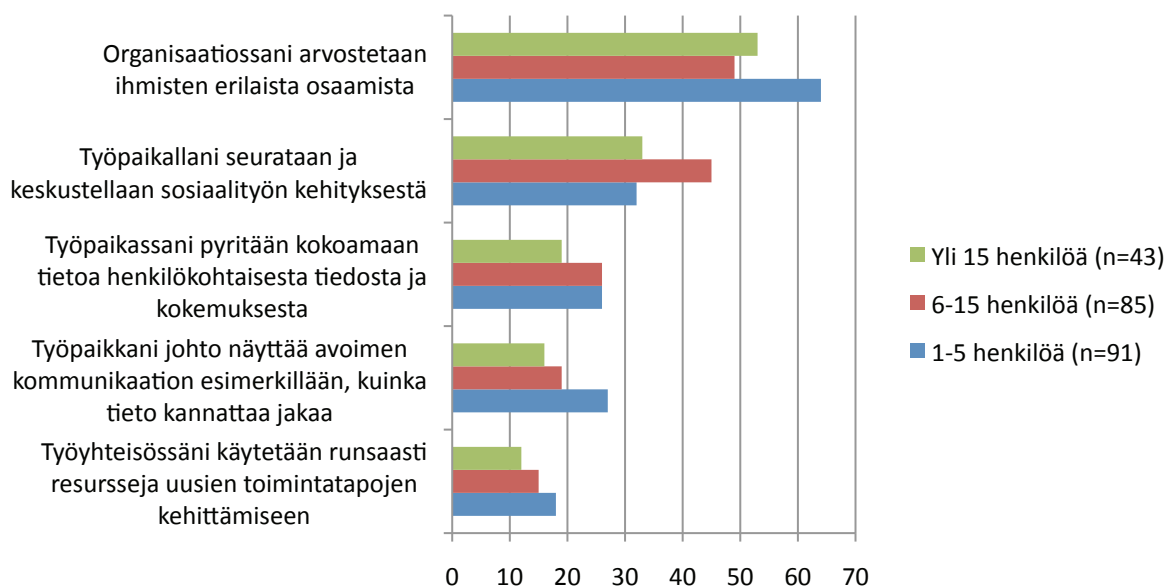
Kehittämistoimenpide	Valtaistus (2011) (%) (n=225)	Konstikas (2003) (%) (n=569)
Osasto- tai yksikköpalaverit	85	76
Työryhmäpalaverit	80	80
Vapaamuotoinen vuorovaikutus	70	69
Työnohjaus	53	51
Työn rajaaminen ja priorisointi	36	31
Asiakaspalautteen hankinta	31	19
Toiminnan kehittämishankkeet	27	30
Palveluvalikoiman kehittäminen	23	19
Työyhteisön yhteiset laatukseskustelut	20	23
Työyhteisön kehittämishankkeet	20	25
Ideapalaverit	8	11

Valtaistus-kyselyssä kartoitettiin lisäksi työpaikkojen kehittämissilmapiiriä. Kysymykset käsittelivät työyhteisön avoimuutta, kehittämisorientaatiota sekä tiedonkeruuta. Kuviossa 25 on esitetty vastaukset työpaikan kehittämissilmapiiriä koskeviin kysymyksiin. Kaikkiaan 56 prosenttia vastaajista koki, että omassa työpaikassa arvostetaan ihmisten erilaista osaamista. Reilu kolmasosa (36 %) vastaajista oli samaa mieltä siitä, että heidän työpaikallaan seurataan ja keskustellaan sosiaalityön kehityksestä. Niin sanotun hiljaisen kokemustiedon ja käytännöstä kumpuavan tiedon kokoamiseen ei aikuissosiaalityön työpaikoilla sen sijaan ole ilmeisesti panostettu, sillä vain noin neljännes (24 %) vastaajista oli sitä mieltä, että heidän työpaikallaan kootaan tietoa jokapäiväisessä työssä syntyvästä henkilökohtaisesta tiedosta ja kokemuksesta. Työpaikan johdon kommunikaatiota ei pidetty kovin avoimena, vain 22 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että työpaikan johto kannustaa esimerkiksi työyhteisöä avoimeen kommunikaatioon. Kaikkiaan vain 16 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että heidän työpaikallaan panostetaan uusien toimintatapojen kehittämiseen.

Kuvio 25. Työpaikan avoimuutta ja kehittämisilmapiiriä koskevat väittämät, samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä sekä eri mieltä olevien osuudet (%) (n=225).

Kun työpaikan avoimuutta ja kehittämisilmapiiriä koskevia muuttujia tarkastellaan lähityöyhteisön aikuis-sosiaalityössä työskentelevien määrän mukaan, näyttää erikokoisten työpaikkojen välillä olevan joitain eroja (Kuvio 26).

Kuvio 26. Työpaikan avoimuutta ja kehittämisilmapiiriä koskevat väittämät. Väittämän kanssa samaa mieltä olevien osuus lähityöyhteisön aikuissosiaalityössä työskentelevien määrän mukaan (%).

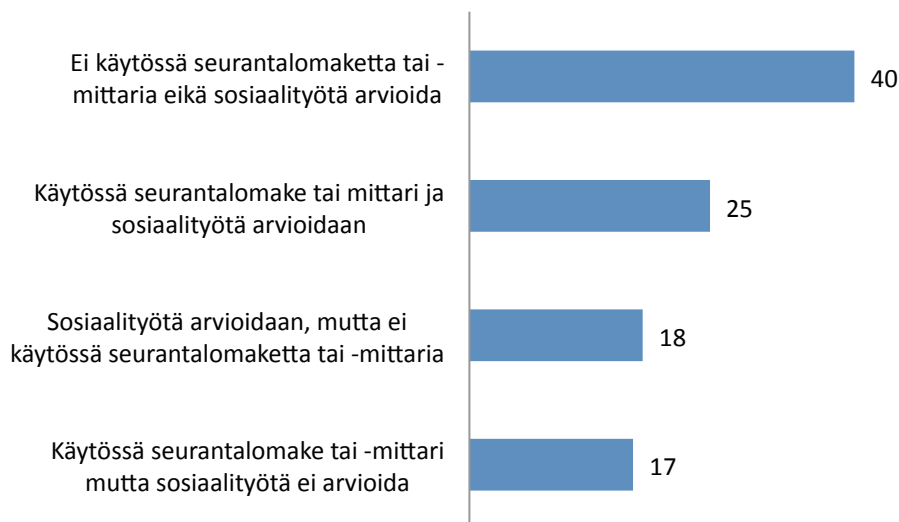
Pienissä työpaikoissa työskentelevät kokivat suuremmissa työyhteisöissä työskenteleviä useammin, että heidän organisaatiossaan arvostetaan ihmisten erilaista osaamista ja työpaikan johdon kommunikaatio on

avointa. Pienissä työpaikoissa työskentelevistä 64 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän organisaatiossaan arvostetaan ihmisten erilaista osaamista. Isoilla työpaikoilla työskentelevistä puolestaan 53 prosenttia ja keskisuurilla työpaikoilla työskentelevistä 49 prosenttia oli sitä mieltä, että omassa työpaikassa osataan arvostaa erilaisuutta. Työpaikkansa johdon kommunikaatiota piti avoimena 27 prosenttia pienten työpaikkojen vastaajista. Keskisuurten työpaikkojen vastaajista 19 prosenttia ja suurten työpaikkojen vastaajista 16 prosenttia piti työpaikkansa johdon kommunikaatiota avoimena. Keskisuuret työpaikat puolestaan erottuivat muista työpaikoista siinä, että niissä keskusteltiin ja seurattiin aktiivisemmin sosiaalityön kehitystä.

4.7 Työpaikkojen seuranta- ja arviointikäytännöt

Koska aikuissosiaalityön kartoitusta lähdettiin tekemään ennen kaikkea siitä syystä, että saataisiin lisää tietoa aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin kehittämisen pohjaksi, tiedusteltiin vastaajilta myös työpaikan seuranta- ja arviointikäytännöistä. Kaikkiaan 42 prosenttia vastaajista ilmoitti, että heidän työpaikallaan arvioidaan käytännön sosiaalityötä. Samoin 42 prosenttia ilmoitti, että heidän työpaikallaan on käytössä lomake tai mittari asiakastyön seurantaan.

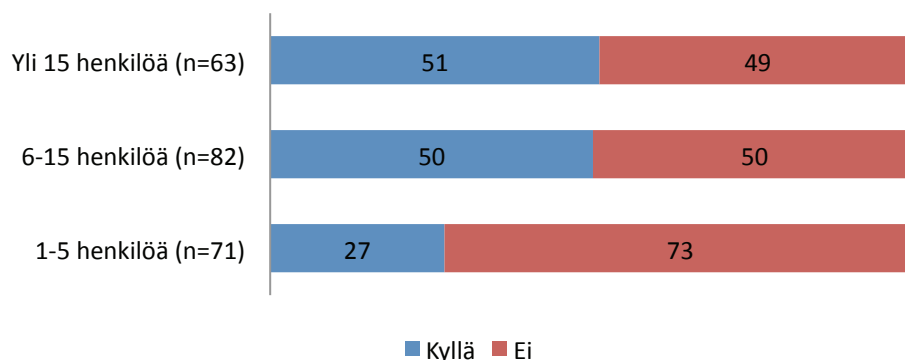
Kuviossa 27 on esitetty, miten vastaajien työpaikat jakautuivat sen mukaan, onko työpaikalla käytössä asiakastyöhön tarkoitettu seurantalomake tai -mittari ja arvioidaanko vastaajan työpaikalla käytännön sosiaalityötä. Kaikkiaan 40 prosenttia vastaajista totesi, että heidän työpaikallaan ei seurata asiakastyötä lomakkeiden tai mittarien avulla eikä käytännön sosiaalityötä myöskään arvioida muulla tavoin. Vastaajista 25 prosenttia puolestaan työskenteli työpaikalla, jossa on käytössä lomake tai mittari asiakastyön seurantaan ja käytännön sosiaalityötä myös arvioidaan. Kaikkiaan 18 prosenttia vastaajista ilmoitti, että heidän työpaikallaan ei ole käytössä lomaketta tai mittaria asiakastyön seurantaan, mutta käytännön sosiaalityötä kyllä arvioidaan muulla tavoin. Vastaajista 17 prosenttia työskenteli puolestaan työpaikalla, jossa on käytössä lomake tai mittari asiakastyön seurantaan, mutta sosiaalityötä ei arvioida. Vastaajista kaikkiaan kaksi viidesosaa siis työskenteli työpaikalla, jossa ei ollut käytössä välineitä asiakastyön systemaattiseen seurantaan tai arviointiin. Nämä jakaumat on esitetty kuviossa 27.

Kuvio 27. Vastaajien työpaikkojen seuranta- ja arviointikäytännöt (%) (n=218).

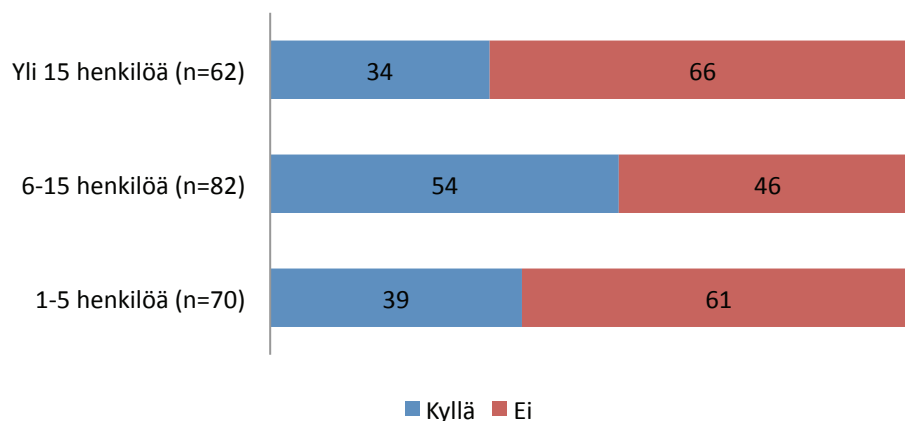
Kun vastaajien työpaikkojen seuranta- ja arviointikäytäntöjä tarkastellaan vastaajien lähityöyhteisön koon mukaan, näyttävät erikokoiset työpaikat poikkeavan toisistaan. Kaikkiaan 51 prosenttia suurissa yli 15 hengen työyhteisöissä työskentelevistä ilmoitti, että heidän työpaikallaan on käytössä lomake tai mittari asiakastyön seurantaan. Keskkokoisissa työyhteisöissä työskentelevistäkin 50 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän työpaikallaan on käytössä asiakastyön seurantaan tarkoitettu lomake tai mittari. Sen sijaan pienissä

työyhteisöissä työskentelevistä vastaajista vain 27 prosenttia ilmoitti, että heidän työpaikallaan on käytössä asiakastyön seurantalomake tai -mittari. (Kuvio 28.)

Kuvio 28. Onko työpaikassa käytössä seurantalomake tai -mittari lähityöyhteisön sosiaalialan työntekijöiden määrän mukaan (%) (n=216).

Kuvio 29 osoittaa, että vastaajien lähityöyhteisön koolla näytti olevan seurantalomakkeiden ja mittarien käytöstä poikkeava yhteys työpaikan arviointikäytäntöihin. Keskikokoiset työpaikat (6-15 henkilöä) näyttävät olevan aktiivisimpia arvioimaan käytännön sosiaalityötä. Keskikokoisissa työyhteisöissä työskentelevistä kaikkiaan 54 prosenttia vastasi, että heidän työpaikassaan arvioidaan käytännön sosiaalityötä. Pienissä 1-5 hengen työyhteisöissä työskentelevistä 39 prosenttia ja suurissa työyhteisöissä työskentelevistä 34 prosenttia ilmoitti, että käytännön sosiaalityötä arvioidaan. (Kuvio 29.)

Kuvio 29. Arvioidaanko työpaikassa käytännön sosiaalityötä lähityöyhteisön sosiaalialan työntekijöiden määrän mukaan (%) (n=214).

Taulukossa 3 vastaajien työpaikoilla käytössä olevia asiakastyön seurantamittareita ja sosiaalityön arviointikäytäntöjä tarkastellaan vielä vastaajan työpaikkakunnan tilastollisen kuntaryhmittymyksen mukaan. Asiakas-seurantaan tarkoitettujen mittareiden ja lomakkeiden käyttö näyttää olevan yleisintä Kuusikko-kuntien sosiaalitoimistoissa. Kuusikko-kunnissa työskentelevistä vastaajista 62 prosenttia vastasi, että heidän työpaikallaan on käytössä asiakastyön seurantaan tarkoitettu lomake tai -mittari. Muissa kaupunkimaisissa kunnissa työskentelevistä 45 prosenttia ilmoitti, että heillä on käytössään jokin seurantalomake tai -mittari. Maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa työskentelevistä vastaajista puolestaan alle 10 prosenttia ilmoitti, että heillä on käytössään jokin lomake tai mittari asiakastyön seurantaan. (Ks. Taulukko 3.)

Taulukko 3. Työpaikan seuranta- ja arviointikäytännöt tilastollisen kuntaryhmityksen mukaan (%).

	Työpaikassa on käytössä seurantalomake tai -mittari				Työpaikassa arvioidaan käytännön sosiaalityötä			
	Kyllä	Ei	Tieto puuttuu	Kaikki	Kyllä	Ei	Tieto puuttuu	Kaikki
Kuusikkokunnat (n=71)	62	37	1	100	41	56	3	100
Kaupunkimaiset kunnat (n=97)	45	52	3	100	47	48	4	100
Taajaan asutut kunnat (n=22)	9	91	0	100	41	59	0	100
Maaseutumaiset kunnat (n=25)	8	92	0	100	16	84	0	100
Kaikki (n=225)	42	56	2	100	42	55	3	100

Arviointikäytäntöjen suhteen erilaisten kuntien työpaikat eivät poikenneet yhtä paljon toisistaan kuin seurantalomakkeiden ja -mittareiden käytössä. Käytännön sosiaalityön arviointi oli yleisintä kaupunkimaisten kuntien sosiaalitoimistoissa. Kaupunkimaisissa kunnissa työskentelevistä 47 prosenttia totesi, että heidän työpaikallaan arvioidaan käytännön sosiaalityötä. Kuusikko-kunnissa ja taajaan asutuissa kunnissa työskentelevistä 41 prosenttia vastasi, että sosiaalityötä arvioidaan. Sen sijaan maaseutumaisien kuntien sosiaalitoimistoissa työskentelevistä vain 16 prosenttia vastasi, että heidän työpaikallaan arvioidaan käytännön sosiaalityötä. (Taulukko 3.)

Vastaajat saivat avovastauksissa määritellä tarkemmin, minkälaisia seurantamittareita tai -lomakkeita heidän työpaikallaan on käytössä ja miten käytännön sosiaalityötä arvioidaan. Mittareiden ja lomakkeiden osalta lisätietoja työpaikkansa käytännöistä antoi yhteensä 75 vastaajaa eli 80 prosenttia niistä, jotka ilmoittivat, että heidän työpaikallaan on seurantalomake käytössä. Seurantalomakkeita koskevaan avoimeen kysymykseen vastanneista kaikkiaan 61 prosenttia ilmoitti, että asiakastyötä seurataan asiakastietojärjestelmän kautta esimerkiksi tilastoimalla asiakaskäyntejä ja päätösmääriä. Lisäksi kaikkiaan 12 prosenttia tähän avoimeen kysymykseen vastanneista ilmoitti, että asiakastyötä seurataan asiakaspalautekyselyn avulla. Muutama vastaaja mainitsi jonkin työpaikallaan käytössä olleen yksittäisen lomakkeen, mutta suurin osa vastaajista viittasi tässä siis toimistossa käytössä olevaan asiakastietojärjestelmään ja sen tilastointimahdollisuuksiin. Eri vastaajat ovat todennäköisesti ymmärtäneet seurantalomaketta koskevan kysymyksen eri tavoin, joten siinä mielessä kysymys oli huonosti muotoiltu. Todennäköisesti osa vastaajista vastasi tähän kysymykseen "ei", koska he tulkitsivat seurantalomakkeen tai -mittarin tarkoittavan jotain muuta kuin asiakastietojärjestelmän kautta tapahtuvaa seuranta. Kysymyksellä haluttiin kartoittaa sosiaalitoimistoissa mahdollisesti käytössä olevia asiakastyön seurannan lomakkeita ja mittareita, joilla seurattaisiin esimerkiksi asiakkaan tilanteen etenemistä. Tällaisia mittareita ei siis ainakaan tämän kartoituksen perusteella ollut monessakaan paikassa käytössä.

Valtaistukseen vastanneista 42 prosenttia ilmoitti, että heidän työpaikallaan arvioidaan käytännön sosiaalityötä. Näistä vastanneista 81 prosenttia eli 76 vastaajaa myös määritteli avoimessa vastauksessa tarkemmin, miten sosiaalityötä heidän työpaikallaan arvioidaan. Avoimeen kysymykseen vastanneista 26 prosenttia ilmoitti, että käytännön sosiaalityön arviointi tapahtuu tiimien ja yksiköiden palaverissa ja kokouksissa. Kaikkiaan 24 prosenttia avoimeen kysymykseen vastanneista toi esiin, että käytännön sosiaalityön arviointi tapahtuu työntekijöiden vapaamuotoisissa keskusteluissa työpäivän aikana. Lisäksi 16 prosenttia avoimeen kysymyksen vastanneista mainitsi asiakkaille tehtävät sosiaalityön vaikuttavuuteen sekä asiakaspalautteeseen liittyvät kyselyt työpaikan tavaksi arvioida sosiaalityötä. Muutama vastaaja mainitsi työpaikalla olleen tai olevan käynnissä jonkin arviointihankkeen, mutta muuten avoimet kommentit olivat yksittäisiä mainintoja siitä, että työn arviointi tapahtuu esimerkiksi kehityskeskusteluissa tai tilastoseurannan avulla. Vastausten perusteella systemaattiset seuranta- ja arviointimenetelmät puuttuvat edelleen sosiaalitoimistojen aikuissosiaalityöstä.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Valtaistuksen eli valtakunnallisen aikuissosiaalityön kartoituksen tarkoituksena oli saada käsitys siitä, millaista on kuntien sosiaalitoimistoissa tehtävä aikuissosiaalityö: millaisella koulutuksella, minkälaisissa työyhteisöissä, minkälaiden asiakkaiden ja yhteistyötahojen kanssa ja millaisin menetelmin työtä tehdään. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, miten sosiaalitoimistojen kehittämistyö on organisoitu sekä miten käytännön sosiaalityötä seurataan ja arvioidaan.

Sähköiseen kyselyyn vastasi vuoden 2011 kesä-elokuussa yhteensä 225 kuntien aikuissosiaalityössä toimivaa ammattilaista. Kartoituksessa olivat mukana ainoastaan kuntien sosiaalitoimistossa työskentelevät, vaikka aikuissosiaalityötä tehdään myös muualla (Juhila 2008a). Koska perusjoukkoa ei tunnettu eikä siten voitu käyttää satunnaisuuteen perustuvia otantamenetelmiä, ei kartoituksen tuloksista voida vetää johtopäätöksiä, jotka voitaisiin yleistää koskemaan koko maan aikuissosiaalityössä työskenteleviä. Kartoitus antaa kuitenkin monilta osin samansuuntaista tietoa, kuin monet viimeaikaiset sosiaalityötä käsitelleet tutkimukset ja selvitykset. Koska aikuissosiaalityöhön kohdistuvaa valtakunnallista kartoitusta ei ole toteutettu aiemmin, avaa Valtaistus myös joiltain osin aikuissosiaalityön ilmiökenttää hieman toisella tavoin kuin aiemmat sosiaalityöhön kohdistuneet kartoitukset.

Tulosten perusteella aikuissosiaalityö on pääosin asiakastyötä, jonka keskeisimmät asiakasryhmät ovat päihteidenkäyttäjät, työttömät ja pitkäaikaistyöttömät, nuoret, taloudellisissa vaikeuksissa olevat sekä mielenterveysasiakkaat. Suurimmissa kaupungeissa myös maahanmuuttajat muodostavat tärkeän asiakasryhmän. Kaikkiaan kahta kolmasosaa asiakkaista tavataan säännöllisesti. Asiakkailta on erityisesti työllistymiseen, kouluttautumiseen ja aktivoitumiseen liittyviä tarpeita ja he tarvitsevat työvoimapalveluja, terveyspalveluja, asumispalveluja sekä päihdepalveluja. Yhtä mallia aikuissosiaalityön palvelujen tuottamiseen ei ole (ks. myös Närhi ym. 2008).

Aikuissosiaalityössä työskentelee maisteritutkinnon suorittaneita sosiaalityöntekijöitä ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita sosiaaliohjaajia. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen – 272/2005). Toimeentulotukeen liittyvää etuuskäsittelyä voidaan hoitaa siihen soveltuvalla koulutuksella. Sosiaalihuollon työnjako- ja tehtäväraakenekysymykset ovat olleet esillä jo aiemmissa selvityksissä (Vuorensyrjä ym. 2006; Karvinen-Niinikoski ym. 2005). Valtaistuksessa työnjakokysymykset näkyvät eri ammattilaisten erilaisina työn painotuksina. Sosiaalityöntekijöillä näyttää olevan suurempi mahdollisuus tehdä paneutuvaa ja pitkäkestoista asiakastyötä kuin sosiaaliohjaajilla. Sosiaaliohjaajilla on enemmän kertaluontoisesti tai satunnaisesti tavattavia asiakkaita. Lisäksi joissain kunnissa sosiaaliohjaajille on siirretty päävastuuta toimeentulotukityöstä, minkä vuoksi sosiaaliohjaajien työssä painottuvat sosiaalityöntekijöitä enemmän työn kontrolloivat elementit. Tämänkaltaiset työnjakoon tehdyt uudistukset näyttävät varsin mekaanisilta. Molemmat ammattiryhmät työskentelevät kuitenkin saman asiakaskunnan ja samojen ilmiöiden parissa ja käyttävät pitkälti samoja työmenetelmiä.

Näyttää siltä, että sosiaalihuollon työnjako- ja tehtäväraakenekysymyksiä ei ole vielä kyetty kaikilta osin ratkaisemaan tyydyttävällä tavalla (ks. esim. Jouttimäki 2011). Nykyinen sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välinen työnjako ei täysin vastaa kyseisten ammattien sisältämiä asiantuntijuus- ja osaamisalueita. Työnjakouudistukset, jossa sosiaaliohjaajille siirretään esimerkiksi toimeentulotuen käsittelyä, eivät voi olla ainut tapa ratkaista näitä kysymyksiä. Myöskään käynnissä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön kokonaisuudistus ei tule ratkaisemaan tätä asiaa. Tarvitaan pitkäkestoista kehittämistyötä, jossa lähtökohtana ovat asiakkaiden tarpeet ja niihin vastaavat aikuissosiaalityön asiantuntijuus- ja osaamisalueet. On tuettava maisteritutkinnon suorittaneiden sosiaalityöntekijöiden yhteiskuntatieteellisen osaamisen täysimittaista hyödyntämistä ja tietoon perustuvien käytäntöjen kehittymistä. Sosionomi (AMK)-tutkinnon suorittaneiden sosiaaliohjaajien vahvuus lähityöhön, kuten osallistavien ja jalkautuvien asiakastyön menetelmien käyttöön tulee mahdollistaa nykyistä paremmin. Monilta osin suuria odotuksia lankeaa erityisesti KASTE-ohjelman puitteissa toteutettaville aikuissosiaalityön hankkeille, joissa uusia työkäytäntöjä on mahdollista kokeilla ja kehittää.

Aikuissosiaalityöstä välittyä edelleen kuva, jota toimeentulotuki raamittaa paljon (Jouttimäki & Kangas 2011, 173; Talvensola ym. 2008). Toimeentulotuki on "rakas vihollinen", joka vie työaikaa, mutta josta ei olla täysin valmiita luopumaan. Toimeentulokysymyksiä on vaikea irrottaa aikuissosiaalityöstä, sillä kohteena ovat ongelmat sisältävät lähes aina taloudellisiin asioihin liittyvää problematiikkaa. Lisäksi toimeentulotukea pidetään eräänlaisena tärkeänä porttina paneutuvan sosiaalityön äärelle. Tilanne on johtanut myös siihen, että asiakkaiden näkökulmasta aikuissosiaalityö mieltyy pääosin toimeentulotuen ympärille. Koska toimeentulotukea ei ole voitu irrottaa kokonaan sosiaalityöstä, on siihen liittyvä hakemusten käsittely useassa paikassa siirretty erityisille etuuskäsittelijöille ja myös sosiaaliohjaajille. Virastoihin on kehittynyt erilaisia asiakkaaksi tulemisen käytäntöjä ja sääntöjä, joihin kaikilla asiakkaat eivät kykene tai halua perehtyä. Irene Roivaisen, Jari Heinosen ja Satu Ylisen (2011) tutkimuksessa havaittiin, että palvelun saaminen on vaikeaa erityisesti niille, joilla ei ole valmiuksia asioida toimeentulotuen hakemiseen liittyvässä palveluviidakossa. Seurauksena asiakkaat eivät tiedä oikeuksistaan ja tukea jää käyttämättä. Onkin selvittämättä tarkemmin, millä tavoin toimeentulotuen ja sosiaaliturvan uudenlaiset järjestelyt voisivat tukea paneutuvamman sosiaalityön kehittymistä. (Roivainen ym. 2011, 83–84; ks. myös Nummela 2011.)

Toimeentulotukityö on myös esimerkki aikuissosiaalityöhön liittyvästä tuen ja kontrollin ristiriitaisesta suhteesta, joka on edelleen voimakkaasti mukana aikuissosiaalityössä työskentelevien arjessa. Vaikka tukea ja kannustusta pidetään tärkeänä, kontrolloivat toimenpiteet ovat jopa lisääntyneet. Esimerkkinä tästä on toimeentulotukeen liittyvä perusosan alentaminen, mikäli henkilö ilman perusteltua syytä kieltäytyy hänelle tarjotusta työstä tai toimenpiteistä (Toimeentulotukilaki 1.1.2012). Aikuissosiaalityössä olevaa kontrollin läsnäoloa on aina pohdittu ja se on hyväksytty osaksi suomalaista julkisrahoitteista sosiaalityötä (Jokinen 2008, 110). Resurssien vähetessä on kuitenkin vaarana, että aikuissosiaalityöhön jää vain eräänlainen ongelmien "kova ydin", joihin vastataan kontrolloivin toimenpitein ja juridisesti määriteltävin kysymyksiin. Tämä puolestaan lisää valvonnan ja sääntelyn tarvetta, joka vie työaikaa. Jo nyt toimeentulotukeen liittyvien kantelujen määrä on nousussa (Linnakangas 2009). Aikuissosiaalityötä tekevien on suunnattava aktiivisesti odotuksia myös pois kontorollifunktiosta, esimerkiksi toimiessaan erilaisissa viranomaisverkostoissa.

Kehittymistä on kuitenkin myös tapahtunut toimeentulotukeen liittyvässä työssä edellisten sosiaalityötä koskevien kartoitusten jälkeen. Suurin muutos näyttää olevan se, että ainakin joidenkin työntekijöiden kohdalla toimeentulotukityöhön kuuluva työaika on vähentynyt. Valtaistukseen vastanneiden mukaan toimeentulotukeen kuuluu tällä hetkellä keskimäärin 37 prosenttia työajasta. Tämä voisi antaa viitteitä siitä, että joidenkin työntekijöiden kohdalla tilaa on vapautettu paneutuvammalle asiakastyölle. Paneutuvaa työtä puoltaisi myös tieto, että asiakkaista 63 prosenttia on säännöllisesti tavattavia. Kartoituksen tulokset työajan käytöstä herättävät kuitenkin lisäkysymyksiä. Suoraan asiakastyöhön kuuluu työaikaa noin 43 prosenttia ja asiakastyön dokumentointiin ja kirjaamiseen 26 prosenttia työajasta. Jos toimeentulotukityö vie tästä suurimman osan, on asiakastyö vielä kovin toimeentulotukipainotteista. Kartoitus ei kuitenkaan anna suoraa vastausta siihen, mitä kaikkea toimeentulotukityöhön mielletään kuuluvaksi.

Aikuissosiaalityön keskiössä on siis suora asiakastyö sekä sen dokumentointi ja kirjaaminen (70 % työajasta). Työaikaa ei suunnata kovin merkittävästi tutkimus- ja kehittämistoimintaan tai tiedotus- ja vaikuttamistoimintaan. Myös erilaiset ryhmä- ja projektityön muodot kaipaavat lisää aikaa kehittyäkseen aikuissosiaalityössä nykyistä enemmän käytettäväksi työmuodoiksi. Kysymys on varmaan osittain hallinnollinen, jos työkäytännöt sidotaan pääosin toimistossa tehtäväksi. Mutta voiko tästä syyttää pelkästään hallintoa ja työjärjestelyjä? Sosiaalityössä on ollut kautta aikojen rohkeita kokeiluja, jotka ovat kuitenkin saattaneet kuihtua voimakkaiden persoonien väistyttyä tehtävistään (ks. esim. Saarinen 2010). Aikuissosiaalityöhön tulee luoda mahdollisuuksia vaikuttaa toimeentulo-ongelmiin myös muulla tavoin, kuin sosiaalitoimistojen byrokraattisiksi koettujen asiakastyön käytäntöjen kautta.

Konstikas-raportin perusteella sosiaalityössä on käytössä valtava kirjo erilaisia menetelmiä. Pääasiallisimmat menetelmälliset lähestymistavat olivat asiakastyöskentelyn yksilökohtaisuus, ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys sekä verkostojen kanssa työskentely (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 80). Valtaistuksessa menetelmien kartoittamisessa käytettiin valmiita luokkia ja vastaajina olivat vain aikuissosiaalityötä tekevät. Valtaistuksen perusteella aikuissosiaalityössä käytetyimpiä ja tärkeimmiksi koettuja toimintoja ovat asiakkaan kuuntelemiseen, tukemiseen ja kannustamiseen keskittyvät menetelmät, eli varsinkin samantyyppisiä kuin Konstikkaassa. Valtaistuksessa tuli lisäksi esille, että suunnitelmien ja päätösten tekeminen vievät

merkittävän osan vastaajien työajasta, mutta niitä ei pidetä yhtä tärkeinä kuin muita päivittäisiä toimintoja. Myös palveluohjaus ja etuuksista tiedottaminen sekä asiakkaan taloustilanteen käsittely kuuluvat vastaajien keskeisiin työtapoihin.

Aikuissosiaalityössä käytetään siis edelleen varsin paljon yksilötyön menetelmiä. Tulos tukee myös muita viimeaikaisia sosiaalityöhön kohdistuneita tutkimuksia, joiden mukaan sosiaalityössä elämäntilanteen, toimeentulon, päihteiden ja riippuvuuksien aiheuttamia ongelmia käsitellään pääsääntöisesti yksilöllisinä ongelmina, vaikka ongelmien alkuperä saattaa olla aivan muualla (esim. Blomberg ym. 2010; Juhila 2008b). Yhteistyö, rakenteellinen työ, tiedotus- ja vaikuttamistoiminta ovat edelleen varsin vähän käytettyjen menetelmien listalla. Aikuissosiaalityöhön kohdistuneissa projekteissa on kuitenkin nähtävissä intoa panostaa myös uusien ja nykytilanteisiin soveltuvien yhteisöllisten ja rakenteellisten menetelmien kehittämiseen. Esimerkiksi Helsingin sosiaalivirastossa on ollut useita toiminnallisen ja ryhmämuotoisen työmallin kehittämisprojekteja (Liukko 2006, 27). Helsingin läntisellä sosiaalialueella toteutetussa VIVA-hankkeessa on luotu malli siitä, miten sosiaalityössä havaittuihin yhteiskunnan kriittisiin kohtiin on puututtava yhdessä työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa (Jouttimäki ym. (toim.) 2011).

Aikuissosiaalityöhön kohdistuneissa tutkimuksissa on havaittu, että paneutuva ja pitkäjänteinen työ edistää asiakkaiden psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, esimerkiksi parantaa itsetuntoa (Hinkka ym. 2006; Blomgren 2005). Matalan kynnyksen palvelut (esim päiväkeskukset, klubitalot, jalkautuvat palvelut, vertaistuki) ovat edistäneet palvelun käytön aikana riippuvuuksien hallintaa, elämän mielekkyyttä ja lisänneet elämäntilanteen kohentumista (Jauhiainen 2005). Vaikutukset vähenevät ajan mittaan, jos palvelua ei enää käytetä tai sitä ei ole. Yksittäisillä kevyehköillä interventioilla ei voida vaikuttaa pitkäaikaisiin ja syviin ongelmiin (Westman ym. 2005). Arviointi- ja vaikuttavuustietoa on kuitenkin liian vähän saatavilla. Tutkitun tiedon tulisi ohjata käyttämään hyväksi ja vaikuttaviksi todettuja työmenetelmiä.

Aikuissosiaalityön asiakkaiden moninaiset tarpeet aiheuttavat sen, että työssä on oltava hyvät ja toimivat yhteydet keskeisten viranomaisten kanssa. Eniten yhteistyötä tehdään KELA:n, sosiaaliviraston muiden palvelujen ja TE-toimiston kanssa. Yhteistyö KELA:n kanssa on sosiaaliohjaajien työnkuvassa hieman yleisempää kuin sosiaalityöntekijöiden. Yhteistyön kehittäminen on lähes aina esillä, kun aikuissosiaalityötä tai sosiaalityötä kehitetään. Kehittämishankkeissa on kuitenkin huomautettu, että yhteistyön kehittämisen painopiste löytyy vasta oman työn selkiyttämisen myötä (Europaeus & Koivisto 2007–2009, 24). Uusien palvelumuotojen kehittyessä peruspalvelujen ja erikoistuneiden palveluiden välinen työnjaon selkiyttäminen on tärkeää.

Pienissä työyhteisöissä arvostetaan isompia työyhteisöjä enemmän ihmisten erilaista osaamista sekä avointa kommunikaatiota. Asiakaspalautteen hankinta sekä toiminnan kehittämishankkeet kuuluvat säännöllisesti työyhteisön arkeen vajaan kolmanneksessa vastaajien työpaikoista. Aikuissosiaalityön seuranta ja arviointi eivät kuitenkaan vielä ole kehittyneet jäsenyteen toiminnaksi. Vastaajista 42 prosenttia ilmoitti, että hänen työyhteisössään arvioidaan sosiaalityötä. Arvioinnin todettiin tapahtuvan lähinnä toimiston palavereissa sekä vapaamuotoisissa keskusteluissa. Systemaattisempia menetelmiä sosiaalityön arviointiin ei ole käytössä kovinkaan monessa paikassa. Kaikkiaan 40 prosenttia vastaajista työskentelee työpaikalla, jossa ei vastausten perusteella ole käytössä välineitä asiakastyön seurantaan tai käytäntöjä sosiaalityön arviointiin. Vastaajista 42 prosenttia ilmoittaa, että heidän työpaikallaan on käytössä lomake tai mittari asiakastyön seurantaan. Asiakastyön seuranta on kuitenkin pääasiassa tilastollista seurantaa asiakastietojärjestelmän kautta. Asiakastyön seuranta on yleisempää isommilla ja keskisuurilla kuin pienillä työpaikoilla. Seurantalomakkeita tai -mittareita on lisäksi useammin käytössä suurimmissa kaupungeissa ja kaupunkimaisissa kunnissa kuin taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa.

Arviointi- ja vaikuttavuustutkimuksen vähäisyys ei ole ihme. Sosiaalityön kehittämiseen ja arviointiin on olemassa erilaisia menetelmiä, mutta käytännön työntekijöiden on vaikea tietää, mitkä soveltuisivat heidän käyttöönsä parhaiten. Arviointi edellyttää aihepiiriin tuntemusta ja kykyä vertailla eri menetelmien ja välineiden antamaa lisäarvoa. Koska arviointi- ja vaikuttavuustutkimus on tullut vasta viimeaikoina esimerkiksi valtakunnallisiin ohjelmiin, ovat varsinkin vanhempien koulututusten antamat valmiudet arvioinnin tekemiseen ja hyödyntämiseen varsin vähäiset. Kaikelta sosiaali- ja terveysalan työltä odotetaan yhä enemmän vaikuttavuutta ja kykyä osoittaa työn tuloksia (Pohjola 2012). Vaikuttavuuden osoittaminen aut-

taa epäilemättä myös työn arvostuksen nostamisessa. Tämän vuoksi arviointiosaamiseen on panostettava. Ehkä tulevaisuudessa aikuissosiaalityön kartoituksissa voidaan jo tuoda esiin myös työn vaikuttavuustietoja.

Sosiaalihuoltolain (1982/710) mukaan kunnan vastuulla on sosiaalipalvelujen järjestäminen, mutta palvelut voidaan hankkia myös muualta (Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon – 1992/733). Aikuissosiaalityön palveluja järjestetään edelleen pääsääntöisesti kunnan toimesta. Jonkin verran on nähtävissä jo palvelujen ostamista ulkoisilta palveluntuottajilta. Lähitulevaisuus ratkaisee, millaiseksi aikuissosiaalityön asema palvelurakenteen kokonaisuudessa muodostuu. Tähän tarvitaan tarkkanäköisiä ja vahvoja vaikuttajia, joiden intressinä eivät ole lyhytkestoiset säästöt vaan väestön hyvinvoinnin turvaaminen pidemmällä aikavälillä.

Sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen on tärkeä väline työn merkityksen esiin saamiseksi. Panostamalla vaikuttavuuden arviointiin voidaan saada esille, millaisia lyhyen ja pidemmän aikavälin hyötyjä työllä on. Näin voitaisiin seurata esimerkiksi toimeentuloon keskittyvien toimenpiteiden vaikutuksia. Vastaavasti saataisiin tietoa laaja-alaisen, psykososiaalista tukea ja sosiaalipoliittisia toimenpiteitä yhdistävän työtteen merkityksestä. Vaikuttavuustietoa olisi mahdollista käyttää kuntien ja koko yhteiskunnan hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa, sillä aikuissosiaalityöntekijöillä on havaittu olevan kyky tehdä tarkkoja analyyseja aikuissosiaalityön tulevaisuutta määrittävistä reunaehdoista (Talvensola ym. 2008). Aikuissosiaalityön osaaminen ja hyödyt on saatava näkyväksi ja koko yhteiskunnan palvelukseen.

Lähteet

- Blomberg, Helena; Kallio, Johanna & Kroll, Christian (2010) Sosiaalityöntekijöiden mielipiteet köyhyyden syistä Pohjoismaissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 75 (6), 589-602.
- Blomgren, Sanna (2005) Toimivia palveluohjauksen elementtejä etsimässä? Kirjallisuuskatsaus suomalaisista palveluohjaustutkimuksista. *Stakes, FinSoc Työpapereita* 1. Helsinki.
- Borg, Pekka (2011) Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö 2011. *Kuusikko-työryhmän julkaisusarja* 8/2011. Helsingin sosiaalivirasto, Espoon sosiaali- ja terveystoimi, Vantaan sosiaali- ja terveystoimi, Turun sosiaali- ja terveystoimi, Tampereen hyvinvointipalvelut sekä Oulun sosiaali- ja terveystoimi. http://www.kuusikkokunnat.fi/SIRA_Files/downloads/Aikuissosiaalityo_toimeentulotuki/AikuissosiaalityoC3%B6n_raportti_2011.PDF [16.1.2012]
- Eronen, Anne, Londén, Pia, Perälähti, Anne, Siltaniemi, Aki, Särkälä, Riitta (2009) Sosiaalibarometri 2009: Ajankohtainen arvio kansalaisten hyvinvoinnista, palveluista ja palvelujärjestelmän muutoksesta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Europaeus, Maarit & Koivisto, Outi (2007-2009) Aikuissosiaalityön kehittämisen hankekuvaus Tampereen seutukunnassa. Tampereen seudun aikuissosiaalityön kehittämishankkeen AKSELI:n loppuraportti. Osa I. 06/2007–10/2009. <http://www.nokiankaupunki.fi/> [15.2.2012]
- HE (268/2010) Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annetun lain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta. FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100268> [15.2.2012]
- Heikkinen, Jarmo (2008) Sosiaalityön ammattikuva sosiaalihuollossa. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä ja kokemuksista sosiaalitoimiston ammatillisesta sosiaalityöstä. Väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. *Yhteiskuntatieteet* 161. <http://www.uku.fi/vaitokset/2008/isbn978-951-27-1220-5.pdf>
- Heinonen, Taina & Mustonen, Mari (2006) Viimesijaisen viimesijaista sosiaalityötä? Aikuissosiaalityön toiminnan kehitykset ja niiden pohjalta rakentuva työnkuva. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä. Pro gradu-työ.
- Heino, Sini (2009) Aktivoituminen - tavoite vai velvoite? Tutkimus sosiaalitoimistossa nuorten aikuisten kanssa tehtävän palvelusuunnitelman tekotilanteista. Tampereen yliopisto, sosiaalityön tutkimuksen laitos. Tampere. Pro gradu-työ.
- Heinämäki, Liisa (2011) Yhteistoiminta-alueiden sosiaali- ja terveyspalvelut 2010. Järjestämisen, tuottamisen ja hallinnon kysymyksiä uusissa palvelurakenteissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 41/ 2011.
- Hinkka, Terhi; Juha Koivisto, Riitta Haverinen (2006) Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista. *Stakes, Raportteja*. Helsinki.
- Hyvärinen, Minna (2008) Mikä ihmeen aikuissosiaalityö? Diskurssianalyysi sosiaalityöntekijöiden käyttämistä määrittelytavoista. Tampereen yliopisto, Porin yksikkö, sosiaalityö. Pro gradu –työ.
- Högnabba, Stina (2008) Muuttaako asiakkaan puhe työkäytäntöjä. Tutkimus Bikva-arviointimenetelmän vaikutuksista. *Stakes, Raportteja* 34. Helsinki. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R34-2008-VERKKO.pdf> [15.2.2012]
- Jauhiainen, Tuula (2005) Päihdehuollon jälkikuntoutus. Asiakastyön seurantaraportti. Helsingin sosiaalivirasto.
- Jokinen, Arja (2008) Sosiaalityö tukena ja kontrollina aikuisten kohtaamisessa. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila (toim.) *Sosiaalityö aikuisten parissa*. Jyväskylä: Vastapaino, 110–144.
- Jouttimäki, Päivi (2011) Sosiaaliviraston asiakkaiden palvelut heikkenevät. *Helsingin Sanomat* 9.10.2011. Mielipide.
- Jouttimäki, Päivi & Kangas, Saija (2011) Johtopäätökset. Teoksessa: Jouttimäki, Päivi; Kangas, Saija & Saurama, Erja (toim.) *Uudistuva ja voimaannuttava aikuissosiaalityö*. Visio vahvasta aikuissosiaalityöstä-hankkeen loppuraportti. *Soccan työpapereita* 1, 173–186.
- Jouttimäki, Päivi; Kangas, Saija & Saurama, Erja (toim.) (2011) Uudistuva ja voimaannuttava aikuissosiaalityö. Visio vahvasta aikuissosiaalityöstä-hankkeen loppuraportti. *Soccan työpapereita* 1.
- Juhila, Kirsi (2008a) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön alueet. Teoksessa: Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi. *Sosiaalityö aikuisten parissa*. Tampere: Vastapaino, 14–47.
- Juhila, Kirsi (2008b) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön yhteiskunnallinen paikka. Teoksessa: Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi. *Sosiaalityö aikuisten parissa*. Tampere: Vastapaino, 48–81.
- Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kaija, Minna (2008) Kuopion, Iisalmen ja Suonenjoen aikuissosiaalityön käsikirja 1.0 (31.3.2008). Kuopion kaupunki.
- Kangas, Saija (2011) Aikuissosiaalityön asiakkaat tänään. Teoksessa Jouttimäki, Päivi; Kangas, Saija & Saurama, Eija (toim.) *Uudistuva ja voimaannuttava aikuissosiaalityö*. Visio vahvasta aikuissosiaalityöstä -hankkeen loppuraportti. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. *Soccan työpapereita* 2011:1. Helsinki.
- Karjalainen, Pekka (2011) Aikuissosiaalityö. Teoksessa Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma, 211–216.
- Karjalainen, Pekka & Blomgren, Sanna (2004) Oikorata vai mutkatie? Sosiaalista kuntoutusta ja työelämäpolkuja nuorille. *Stakes, Arviointiraportteja* 2. Helsinki.
- Karjalainen, Pekka; Kettunen, Pekka; Kivipelto, Minna & Kotiranta, Tuija (2011) Vaikuttavuutta vaaditaan – sosiaalipalveluissa näytön käsite on laajenemassa. *Tesso*, 3-4.
- Karjalainen, Pekka & Kotiranta, Tuija (2010) Alustava kartoitus Suomessa aikuissosiaalityössä käytettävistä vaikutusten arvioinnin menettelytavoista. *THL, Elektroninen julkaisu*: <http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/D85304AD-DED5-42D9-A5DD->

- 99B1017AFB2C/16196/Aikososvaik_kartoitus_132010.pdf [26.10.2011]
- Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (toim.) (2005) Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015-toimenpideohjelma. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Karvinen-Niinikoski, Synnove; Salonen, Jari; Meltti, Tero; Yliruka, Laura; Tapola-Haapala, Maria & Björkenheim, Johanna (2005) Konstikas sosiaalityö 2003. Suomalaisen sosiaali-työn todellisuus ja tulevaisuudennäkymät. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 28. Helsinki.
- Kempainen, Tarja; Kostamo-Pääkkö, Kaisa; Niskala, Asta; Ojanieniemi, Pekka & Vesterinen, Kerttu (2010) Sosiaalityön vaikutavuuden arvioinnin ensiaskeleet Lapista. Julkaisuja 32. Rovaniemi: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
- Kivipelto, Minna (2008) Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Stakes. Työpapereita 17. Helsinki. <http://www.stakes.fi/verkkajulkaisut/tyopaperit/T17-2008-VERKKO.pdf> [15.2.2012]
- Kuhala, Anni (2007) Tampereen kaupunkiseudun seutukehittäjähanke 2006–2007: aikuissosiaalityön loppuraportti. Tampere: Tampereen kaupunki, hyvinvointipalvelujen kehittämissyksikkö.
- Kuntien terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2010.
- Kuvaja, Anne (2007) Aikuissosiaalityön tilannearvio-opas. Helsingin kaupunki, sosiaalivirasto.
- Kärki, Jarmo; Tossavainen, Päivi & Väyrynen, Riikka (2009) Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista aikuissosiaalityön, toimeentulotuen ja sosiaalisen luotoksen tehtävissä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 24. Helsinki.
- Kärki, Jarmo (2007) Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokitukset. Sosiaalityöntekijän asiakaskohtainen toimintoluokitus ja asiakaskohtaisen sosiaalityön kohdeluokitus versiot 1.0. Stakes, Ohjeita ja luokituksia 2007:2. Helsinki.
- Laaksonen, Seppo (2010) Surveymetodiikka. BookBoon.com.
- Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta (2007/169) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070169> [15.2.2012]
- Laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä (497/2003). FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030497> [15.2.2012]
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2001/189) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189> [15.2.2012]
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (1999/493) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493> [15.2.2012]
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksesta (272/2005). FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272> [14.11.2011]
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta (1992/733) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920733> [15.2.2012]
- Laki toimeentulotuesta (1997/1412) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412> [15.2.2012]
- Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta (1202/2007) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20071202> [15.2.2012]
- Linnakangas, Aila (2009) Sosiaalisten oikeuksien valvonta - esimerkinä toimeentulotuki. Teoksessa: Eduskunnan oikeusasiamies 90 vuotta -juhlakirja, 235–251. <http://www.oikeusasiamies.fi> [10.2.2012]
- Liukko, Eeva (2006) Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 9. Helsinki. http://www.socca.fi/files/78/Kuntouttavaa_sosiaalityota_paikantamassa.pdf [15.2.2012]
- Mielenterveyslaki (1990/1116) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116> [15.2.2012]
- Nummela, Tuija (2011) Asiakkaan asema ja oikeuksien toteutumisen aikuissosiaalityössä. Publications of the University of Eastern Finland no 17. Dissertations in Social Sciences and Business Studies. Kuopio.
- Nurme, Kirsi & Räisänen, Enni (2012) Vastavalmistuneiden urapolut 2011. Vuosina 2009–2010 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. http://www.talentia.fi/files/1152/vastavalmistuneiden_urapolut.pdf [16.2.2012]
- Närhi, Kati; Karjalainen, Juhani & Valppu-Vanhanen, Anne (2008) Aikuissosiaalityötä paikantamassa. Alkukartoitus aikuissosiaalityön kehittämishankkeeseen osallistuvien kuntien aikuissosiaalityön resursseista, rakenteista ja epäkohdista Keski-Suomen maakunnassa. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Raportteja 12. Jyväskylä.
- Pohjola, Anneli (2011) Aikuissosiaalityö yhteiskunnallisena vaikuttajana. Aikuissosiaalityön päivät, Rovaniemi 18.—19.1.2011. http://www.sosiaalikallega.fi/toiminta/aikuissosiaalityon-paivat-2011/esitykset/Aikuissosiaalityo_yhteiskunnallisena_vaikuttajana_AP_180111.pdf [2.2.2012]
- Pohjola, Anneli (2012) Tutkimukseen perustuva vaikuttavuus. Teoksessa: Pohjola, Anneli; Kempainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 19–42.
- Pohjola, Anneli; Kempainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (toim.) (2012) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Päihdehuoltolaki (41/1986) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1986/19860041> [15.2.2012]
- Raivio, Helka (2009) KUUMA-kuntien ja Hyvinkään kaupungin aikuissosiaalityön kehittämishanke 2007–2009. Loppuraportti. http://www.sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/ailake_loppuraportti.pdf
- Rauhala, Pirkko-Liisa (1999) Responsiivinen evaluointi – yksi mahdollisuus paikallisen sosiaalipolitiikan arviointitutkimukseen. Stakes, FinSocNews (2), 1–3.
- Roivainen, Irene; Heinonen, Jari & Ylinen, Satu (2011) Köyhä byrokratian rattaissa. Kunnallissalan kehittämissäätiö. Tutkimusjulkaisut 64. Helsinki.
- Saarinen, Erja (2010) Yhdyskuntatyön nousu ja tuho. Sosiaalitieto 9 (10), 20–21.
- Sosiaalihuoltolaki (1982/710) FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/1982071> [8.11.2011]

- Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän väliraportti (2010) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Julkaisuja A. 6:2008. Lappeenranta, 90—135.
- Yliruka, Laura (2006) Kuvastin. Reflektiivinen itse- ja vertaisarviointimenetelmä sosiaalityössä. Stakes. Työpapereita 15. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma KASTE 2008 – 2011. (2008) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Julkaisuja 6. Helsinki.
- Talvensola, Sivi; Närhi, Kati; Karjalainen, Juhani & Valppu-Vanhainen, Anne (2008) Aikuissosiaalityön arki. Aikuissosiaalityön alan ammattilaisten työ ja tehtävät Keski-suomen maakunnassa. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Raportteja 14. Jyväskylä.
- Tilastokeskus, tilastollinen kuntaryhmitys. 24.10.2010. <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/kuntaryhmitys/001-2011-10-24/index.html> [15.2.2012]
- Toimeentulotukilaki 1.1.2012 lukien. Kuntien toimeentulotukiasioita hoitaville toimielimille. <http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfo/kuntainfo/view/1572877> [15.2.2012]
- Tolonen, Mervi (2009) Vastavalmistuneiden urapolut 2009. Vuosina 2007—2008 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. http://www.talentia.fi/files/99/Urapolku_2009.pdf [12.12.2011]
- Tossavainen, Päivi & Kärki, Jarmo (2008) Aikuissosiaalityön asiakastiedot sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmässä. Tietokuvaukset. Versio 1.0. 29.10.2008. Sosiaalialan tietoteknologiahanke.
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (423/2005). FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050423> [15.2.2012]
- Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. (2005/608) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050608> [14.11.2011]
- Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista (794/2004). FINLEX. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794> [14.11.2011]
- Vuorensyrjä, Matti; Borgman, Merja; Kemppainen, Tarja; Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli (2006) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Jyväskylä.
- Westman, Riikka; Haverinen, Riitta; Ristikartano, Veera; Koivisto, Juha & Malmivaara, Antti (2005) Perheinterventtioiden vaikutavuus: Järjestelmällinen kirjallisuuskatsaus. Stakes, FinSoc. Arviointiraportteja 5. Helsinki.
- Väisänen, Raija & Hämäläinen, Juha (2008) Aikuissosiaalityö kuntien sosiaalitoimistoissa. Teoksessa Väisänen, Raija & Hämäläinen, Juha (toim.) Aikuissosiaalityö kunnan palvelujärjestelmässä. Tutkimus aikuissosiaalityön yleisestä luonteesta, tie-

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake

Aikuissosiaalityön valtakunnallinen kartoitus

VALTAKUNNALLINEN AIKUISSOSIAALITYÖN KARTOITUS

Hyvä vastaaja!

Kartoitamme tällä kyselyllä aikuissosiaalityön nykytilaa, toimintatapoja ja rakennetta. Kyselyllä keräämme aikuissosiaalityötä tekevien näkemyksiä, ja tätä kautta pyrimme rakentamaan mahdollisimman kattavan ja ajantasaisen kuvan maassamme tehtävästä aikuissosiaalityöstä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toteuttaa kyselyn ja raportoi tuloksista syksyllä 2011.

Aikuissosiaalityö on suunnitelmallista, tavoitteellista, pitkäjänteistä ja moniammatillista sosiaalityötä taloudellisen ja/ tai sosiaalisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden kokonaisvaltaisen kuntoutumisen ja elämäntilanteen edistämiseksi. Sosiaalityö sisältää asiakkaan/ perheen palvelutarpeen arvioinnin, palvelusuunnitelman tekemisen ja ohjauksen ja tuen järjestämisen. Palvelusuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan yhdessä asiakkaan ja perheen palveluverkoston kanssa. Aikuissosiaalityöllä tarkoitamme tässä yli 18-vuotiaille suunnattuja sosiaalityön palveluja, joiden ulkopuolelle rajaamme vammais-, kehitysvammais- ja vanhustyön.

Toivomme sinun vastaavan tähän kyselyyn, mikäli työhösi kuuluu aikuissosiaalityötä, se kattaa koko työnkuvasi tai teet sitä muiden töiden ohella. Kysely on suunnattu kaikille aikuissosiaalityötä tekeville ammattiryhmille. Vastaamalla kyselyyn voit vaikuttaa mahdollisimman kattavan kuvan saamiseksi aikuissosiaalityön nykytilasta ja siihen liittyvistä kehittämistarpeista. Lomakkeessa antamanne tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja yksittäiset vastaukset jäävät vain kyselyn tutkijan tietoon. Kysely raportoidaan [hyvää tieteellistä käytäntöä](#) noudattaen. Esimerkiksi yksittäisten vastaajien tunnistaminen raportista ei ole mahdollista.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 10-15 minuuttia. Kyselyn voi täyttää kerralla tai sen täyttämisen voi keskeyttää välillä kunkin sivun alalaidassa olevasta "keskeytä" -painikkeesta ja palata kyselyyn myöhemmin uudelleen. Linkin keskeytyneeseen kyselyyn voit tilata sähköpostiisi.

Tutkimustulosten julkaisemisesta tiedotetaan kaikille kyselyyn vastanneille.

Lisätietoja:

Tutkija Sanna Blomgren (sanna.blomgren@thl.fi)

Finsoc

Menetelmien ja käytäntöjen arviointiyksikkö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

"

TAUSTATIEDOT**Sukupuoli ***

- Nainen
- Mies

Ikä *

- Alle 30 vuotta
- 30-39 vuotta
- 40-49 vuotta
- 50-59 vuotta
- 60 vuotta tai yli

Äidinkieli *

- Suomi
- Ruotsi
- Muu, mikä?

Mikä on ylin sosiaalialalla suorittamasi tutkinto? *

- Licensiaatti tai tohtori
- YTM/VTM (sosiaalityö)
- Maisterintutkinto muulla pääaineella, millä?
- Kandidaatintutkinto, pääaine
- Pol.kand. (entinen 'socioonom') SSKH, pääaine
- Sosiaalihuoltaja
- Ammattikorkeakoulu- tai opistotason tutkinto (esim. sosionomi AMK)
- Opinnot kesken. Minkä tutkinnon?
- Muu, mikä?
- Minulla ei ole sosiaalialan perustutkintoa

Onko sinulla lisäksi muita (mihin tahansa ammattialaan liittyviä) tutkintoja?

Tutkinnon nimi	Valmistumisvuosi
"	

Onko sinulla kelpoisuus sosiaalityöntekijän tehtäviin? *

- Kyllä
- Ei
- Muu pätevyysperuste, mikä?
- En tiedä

Lisätietoja:

Laki (272/2005) ja asetus (608/2005) sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säätelevät sosiaalityöntekijöiden kelpoisuutta.

TYÖKOKEMUS**Kuinka kauan olet kaikkiaan työskennellyt sosiaalialalla?**

- Alle 2 vuotta
- 2-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-20 vuotta
- Yli 20 vuotta

Kuinka kauan olet työskennellyt aikuissosiaalityössä?

- Alle 2 vuotta
- 2-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-20 vuotta
- Yli 20 vuotta

Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi?

- Alle 2 vuotta
- 2-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-20 vuotta
- Yli 20 vuotta

NYKYINEN TYÖ**Ammattinimikkeesi ***

- Sosiaalityöntekijä
- Sosiaaliohjaaja
- Palveluohjaaja
- Johtava tai vastaava sosiaalityöntekijä
- Kuntoutussosiaalityöntekijä
- Tutkijasosiaalityöntekijä
- Kehittäjäsosiaalityöntekijä
- Erityissosiaalityöntekijä
- Sosiaalikuraattori
- Sosiaaliterapeutti
- Sosiaalisihiteeri
- Tilaajapäällikkö
- Sosiaalijohtaja/ perusturvajohtaja
- Konsultti
- Kouluttaja
- Muu, mikä?

Missä kunnassa työpaikkasi sijaitsee? ***Työnantajasi ***

- Kunta
- Kuntainliitto
- Seurakunta
- Valtio

- Järjestö, yhdistys tai säätiö
- Yksityinen yritys
- Muu, mikä?

Mikä on toiminta-alueesi?

- Yhden kunnan alue Kommentit
- Useamman kunnan alue Kommentit

Miten asiakaskuntasi määräytyy?

- Ikäperusteisesti
- Alueperusteisesti (esim. postinumeron mukaan)
- Sekä ikä- että alueperusteisesti
- Muulla perusteella, millä?
- En tiedä

Onko aikuissosiaalityön palveluja ulkoistettu kunnassasi?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

Onko aikuissosiaalityön palveluja yksityistetty kunnassasi?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

Onko aikuissosiaalityön palveluja tuotteistettu kunnassasi?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

Lisäkommentteja**Onko organisaatiosi sosiaalityön johtamisesta vastaavalla henkilöllä sosiaalialan koulutus?**

Kyllä

Ei. Mitä ammattialaa hän edustaa?

En tiedä

Kuinka monta sosiaalialan työntekijää lähityöyhteisössäsi työskentelee?

Olen ainoa

2-5 henkilöä

6-15 henkilöä

Yli 15 henkilöä

Kuinka moni lähityöyhteisösi työntekijöistä työskentelee aikuissosiaalityössä?

Olen ainoa

2-5 henkilöä

6-15 henkilöä

Yli 15 henkilöä

Minkä muun alan ammattilaisia työpaikassasi työskentelee? (esim. työvoimahallinnon ja terveydenhuollon henkilöstöä jne.)**Miten säännöllisesti seuraavat asiat kuuluvat työyhteisönne arkeen?**

	Säännöllisesti	Satunnaisesti	Ei ollenkaan
Tuloskeskustelut	☒	☒	☒
Osasto- tai yksikköpalaverit	☐	☐	☐
Työryhmäpalaverit	☒	☒	☒
Työyhteisön yhteiset koulutustilaisuudet	☐	☐	☐

Työnohjaus	☒	☒	☒
Työyhteisön kehittämishankkeet	☐	☐	☐
Vapaamuotoinen vuorovaikutus	☒	☒	☒
Tiedonkulun estyminen	☐	☐	☐

Toiminnan kehittämishankkeet	☐	☐	☐
Asiakaspalautteen hankinta	☒	☒	☒
Ideapalaverit	☐	☐	☐
Yksilölliset oppimis- tai kehityssuunnitelmat	☒	☒	☒
Työyhteisön kriisikokoukset	☐	☐	☐
Palveluvalikoiman kehittäminen vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita	☒	☒	☒
Työyhteisön yhteinen keskustelu siitä, millaista on laadukas työ	☐	☐	☐
Työn rajaamisen ja tehtävien tai asiakasryhmien priorisoinnin priorisoinnin pohtiminen	☒	☒	☒

Mitä mieltä olet seuraavista työpaikkaasi koskevista väittämistä?

	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä
Organisaatiossani arvostetaan ihmisten erilaista osaamista	☒	☒	☐
Työpaikkani johto näyttää avoimen kommunikaation esimerkillään, esimerkillään, kuinka tieto kannattaa jakaa	☐	☐	☐
Työyhteisössäni käytetään runsaasti resursseja uusien toimintatapojen kehittämiseen	☒	☒	☐
Työpaikallani seurataan ja keskustellaan sosiaalityön kehityksestä kehityksestä	☐	☐	☐
Työpaikassani pyritään kokoamaan tietoa kaikesta siitä henkilökohtaisesta tiedosta ja kokemuksesta, joka syntyy jokapäiväisessä työssä	☒	☒	☐

Millä aikuissosiaalityön sektoreilla työskentelet?

- Nuorten sosiaalinen kuntoutus
- Aikuisten sosiaalinen kuntoutus
- Yleinen aikuissosiaalityö sosiaalitoimistossa
- Päihdetyö
- Mielenterveystyö

- Kuntouttava työtoiminta
- Toimeentulokityö
- Tukiasumis- ja asunottomuustyö
- Alue- ja yhdyskuntatyö
- Kuntouttava työ työvoiman palvelukeskuksissa
- Kriminaalihuolto- ja vankeinhoitotyö
- Terveystieteiden sosiaalityö
- Maahanmuuttajatyö
- Diakoniatyö
- Muu, mikä?

Onko toimeentulokityötä siirretty kunnassasi etuuskäsittelijöille?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

Lisäkommentteja

Miten suuren osan työajastasi aikuissosiaalityö vie? Merkitse arviosi alle prosentteina.

prosenttia

Miten suuren osan työajastasi toimeentulokityö vie? Merkitse arviosi alle prosentteina.

prosenttia

Kuinka suuren osan työajastasi arvioit seuraavien tehtävien vievän? Merkitse alle prosenttiosuudet.

Välitön asiakastyö (asiakas läsnä tai puhelimesta) %

Asiakastyön kirjaaminen ja dokumentointi (mm. suunnitelmat, päätökset, muistiinpanot) %

Sidosryhmäyhteistyö %

Hallinnolliset ja henkilöstöhallinnolliset tehtävät	<input type="text"/>	%
Tutkimus- ja kehittämistoiminta	<input type="text"/>	%
Tiedotus- ja vaikuttamistoiminta	<input type="text"/>	%
Kouluttajana ja luennoijana toimiminen	<input type="text"/>	%
Oman ammattitaidon kehittäminen (osallistuminen koulutuksiin, työnohjaus jne.)	<input type="text"/>	%
Muu, mikä?	<input type="text"/>	%

Miten aikuissosiaalityön asiakkaasi jakautuvat? Merkitse alle arviosi eri asiakasryhmien prosenttiosuuksista.

Kertaluontoiset/ satunnaiset asiakkaat	<input type="text"/>	prosenttia
Säännöllisesti tavattavat asiakkaat	<input type="text"/>	prosenttia

Minkäläisten asiakkaiden palvelu tai asioiden hoitaminen vie työaikasi? Merkitse alle kolme tärkeintä asiakasryhmääsi. (esim. maahanmuuttajat, päihteidenkäyttäjät jne.)

- 1
- 2
- 3

Minkälaiset asiat tai ilmiöt ovat tekemäsi aikuissosiaalityön kohteena?

	5=lähes aina; 1=ei juuri koskaan				
	5	4	3	2	1
Asiakkaan elämänhallinta	☒	☒	☒	☒	☒
Ihmissuhteet	☐	☐	☐	☐	☐
Asuminen/asunnottomuus	☒	☒	☒	☒	☒
Toimeentulo	☐	☐	☐	☐	☐
Työn saanti/työttömyys	☒	☒	☒	☒	☒

Koulunkäynti/ opiskelu	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaa-ajan toiminta	☒	☒	☒	☒	☒
Terveys/ vamma	☐	☐	☐	☐	☐
Päihteet/ riippuvuus	☒	☒	☒	☒	☒
Väkivalta/ väkivallan uhka	☐	☐	☐	☐	☐

Läpsen tarpeet ja toiminta	☒	☒	☒	☒	☒
Oikeusturva	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelujen tarjonta tai toimivuus (esim. vuokra-asuntotilanne)	☒	☒	☒	☒	☒
Yhteisöjen toimivuus (esim. suvaitsevaisuus)	☐	☐	☐	☐	☐
Muu asia, mikä? <input type="text"/>	☒	☒	☒	☒	☒

Arvioi, miten paljon seuraavat sosiaalityön menetelmät tai toiminnot ovat mukana päivittäisessä työssäsi ja miten tärkeinä niitä pidät

	Mukana päivittäisessä toiminnassa (5= erittäin paljon, 1=ei lainkaan)					Tärkeys (5= erittäin tärkeä, 1=ei lainkaan tärkeä)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
Asiakkaan kannustaminen ja tuki, voimavarojen etsintä	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakkaan kuunteleminen, empatian osoittaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakkaan taloustilanteen käsittely	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Avustaminen työllisyys- tai koulutusasioissa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ehtojen tai rajoitteiden asettaminen asiakkaalle tai niistä huomauttaminen	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Kriisitilanteen käsittely	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
---						☐	☐	☐	☐	☐
Mielipiteen esittäminen asiakkaan toiminnasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oikeudelliset asiat (esim. sovittelu, edun valvonta)	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Palveluohjaus tai etuuksista tiedottaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rymämuotoinen asiakastyö	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Suunnitelmien ja päätösten tekeminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
---						☐	☐	☐	☐	☐
Tiedotus- ja vaikutustoiminta (lehtikirjoittelu tms.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tukihenkilön tai vertaistuen järjestäminen	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkimus-, kehittämis- tai projektityö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaisverkostojen käyttö (konsultointi, neuvottelut jne.)	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Muut toimintatavat,mitkä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä muita palveluja aikuissosiaalityön asiakkaasi tarvitsevat? Merkitse alle arviiosi siitä, kuinka suuri osa asiakkaistasi tarvitsee kutakin palvelua.

"	Jokainen tai lähes jokainen	Melko usea, yli puolet	Melko harva, alle puolet	Hyvin harva	Ei kukaan	En osaa sanoa
Opintoneuvontaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorisotoimen palveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työvoimapalveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Asumispalveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Päihdepalveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mielenterveyspalveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muita terveyspalveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kuntouttavaa työtoimintaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmätoimintoja (esim. liikuntaryhmä, elintaparyhmä)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Velkaneuvontaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Velkaselvittelyä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotipalvelua	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vammaispalveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perhepalveluja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muita palveluja, mitä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Miten usein teet yhteistyötä seuraavien tahojen kanssa?

	Päivittäin tai lähes päivittäin	1-2 kertaa viikossa	Pari kertaa kuussa	Harvoin	En koskaan
TE-toimisto	☐	☐	☐	☐	☐
Työvoiman palvelukeskus	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaitokset	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorisotoimi	☐	☐	☐	☐	☐
Työnantajat	☐	☐	☐	☐	☐
Päihdehuolto	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaaliviraston muut palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Mielenterveyspalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Muu terveydenhuolto	☐	☐	☐	☐	☐
Kela	☐	☐	☐	☐	☐

Kriminaalihuolto	☐	☐	☐	☐	☐
Poliisi	☒	☒	☒	☒	☒
Oikeusaputoimisto	☐	☐	☐	☐	☐
Velkojat/ perintätoimistot/ ulosottovirasto	☒	☒	☒	☒	☒
Kiinteistöyhtiö/ vuokranantaja	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunta	☒	☒	☒	☒	☒
Järjestöt/ projektit	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakkaan omaiset	☒	☒	☒	☒	☒
Muu, mikä <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

Missä määrin voit käyttää seuraavia tietoteknisiä välineitä työssäsi?

	Aina	Rajoitetusti	En lainkaan
Tekstinkäsittelyohjelmaa	☐	☐	☐
Internetiä (verkkosivujen selailu)	☐	☐	☐
Sähköpostia	☐	☐	☐
Työpaikan sisäistä verkkoa (intranet)	☐	☐	☐
Asiakastietojärjestelmää	☐	☐	☐
Taulukkolaskentaohjelmaa (esim. Excel)	☐	☐	☐

Onko työpaikassasi käytössä lomake tai mittari asiakastyön seurantaan?

- Kyllä. Minkälainen?
- Ei

Arvioidaanko työpaikassasi käytännön sosiaalityötä?

- Kyllä. Miten?
- Ei.

KIITOS VASTAUKSISTASI !

Keskeytä

100% valmiina

LIITE 2

"

Taulukko 1. Valtaistukseen vastanneet sukupuolen, iän ja äidinkielen mukaan.

"

Taustamuuttuja	N	%
Sukupuoli		
Nainen	202	90
Mies	23	10
<i>Yhteensä</i>	225	100
Ikä		
Alle 30 vuotta	40	18
30—39 vuotta	65	29
40—49 vuotta	32	14
50—59 vuotta	64	28
60 vuotta tai yli	24	11
<i>Yhteensä</i>	225	100
Äidinkieli		
Suomi	213	95
Ruotsi	12	5
<i>Yhteensä</i>	225	100

Taulukko 2. Vastaajat työnantajan mukaan.

Työnantaja	n	%
Kunta	192	85
Kuntayhtymä/ Kuntainliitto/ Sote-piiri	23	10
Ei tietoa	10	4
<i>Yhteensä</i>	225	100

"

Taulukko 3. Valtaistukseen vastanneet maakunnan, tilastollisen kuntaryhmittymisen ja kuntakoon mukaan.

Taustamuuttuja	n	%
Maakunta		
Uusimaa	68	30
Varsinais-Suomi	15	7
Satakunta	9	4
Kanta-Häme	2	1
Pirkanmaa	21	9
Päijät-Häme	2	1
Kymenlaakso	10	4
Etelä-Karjala	15	7
Etelä-Savo	5	2
Pohjois-Savo	13	6
Pohjois-Karjala	4	2
Keski-Suomi	10	4
Etelä-Pohjanmaa	3	1
Pohjanmaa	8	4
Keski-Pohjanmaa	3	1
Pohjois-Pohjanmaa	10	4
Kainuu	8	4
Lappi	7	3
Ahvenanmaa	1	0
Ei tietoa	11	5
<i>Yhteensä</i>	225	100
Tilastollinen kuntaryhmittys		
Kuusikkokunnat	71	32
Kaupunkimaiset kunnat	97	43
Taajaan asutut kunnat	22	10
Maaseutumaiset kunnat	25	11
Tieto puuttuu	10	4
<i>Yhteensä</i>	225	100
Työskentelypaikkakunnan väkiluku		
Alle 20 000 asukasta	51	23
20 000 - 50 000 asukasta	46	20
50 001 - 140 000 asukasta	47	21
Yli 140 000 asukasta (Kuusikkokunnat)	71	32
Tieto puuttuu	10	4
<i>Yhteensä</i>	225	100

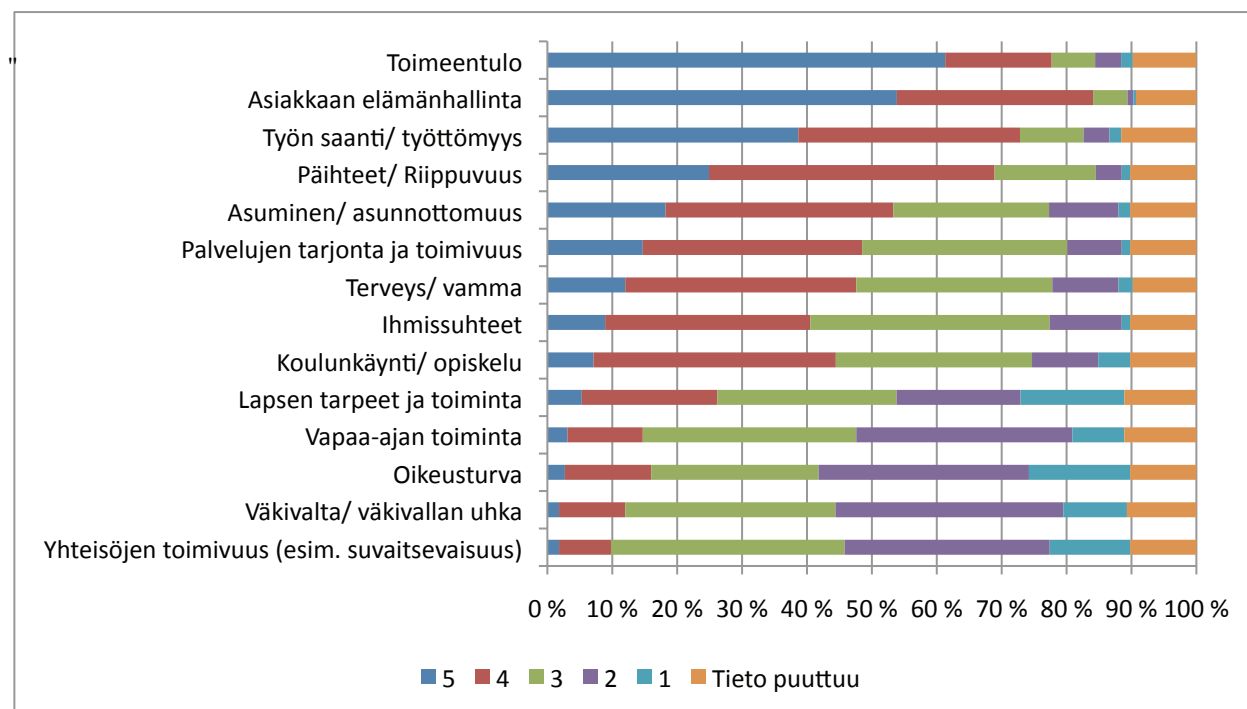
"
Taulukko 4. Talentian jäsenrekisterissä olevien ja Valtaistukseen vastanneiden vertailu.

Taustamuuttuja	Talentian jäsenrekisteri* (%)	Valtaistuksen vastaajat (%)
Sukupuoli		
Nainen	93,1	89,8
Mies	6,9	10,2
Äidinkieli		
Suomi	93,8	94,7
Ruotsi	5,7	5,3
Ammattinimike		
Sosiaalityöntekijä	68,3	50,2
Sosiaaliohjaaja tms.	20	31,6
Johtava sosiaalityöntekijä	6,1	10,2
Sosiaalijohtaja tms.	4,6	3,6
Sosiaalisihteerit	1	0
Maantieteellinen sijoittuminen		
Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialue	43	43,1
Lounais-Suomen aluehallintoviraston toimialue	11,6	10,7
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialue	22,1	20
Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialue	10,9	9,8
Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimialue	8,5	8
Lapin aluehallintoviraston toimialue	3,4	3,1
Ahvenanmaan valtionviraston toimialue	0,6	0,4

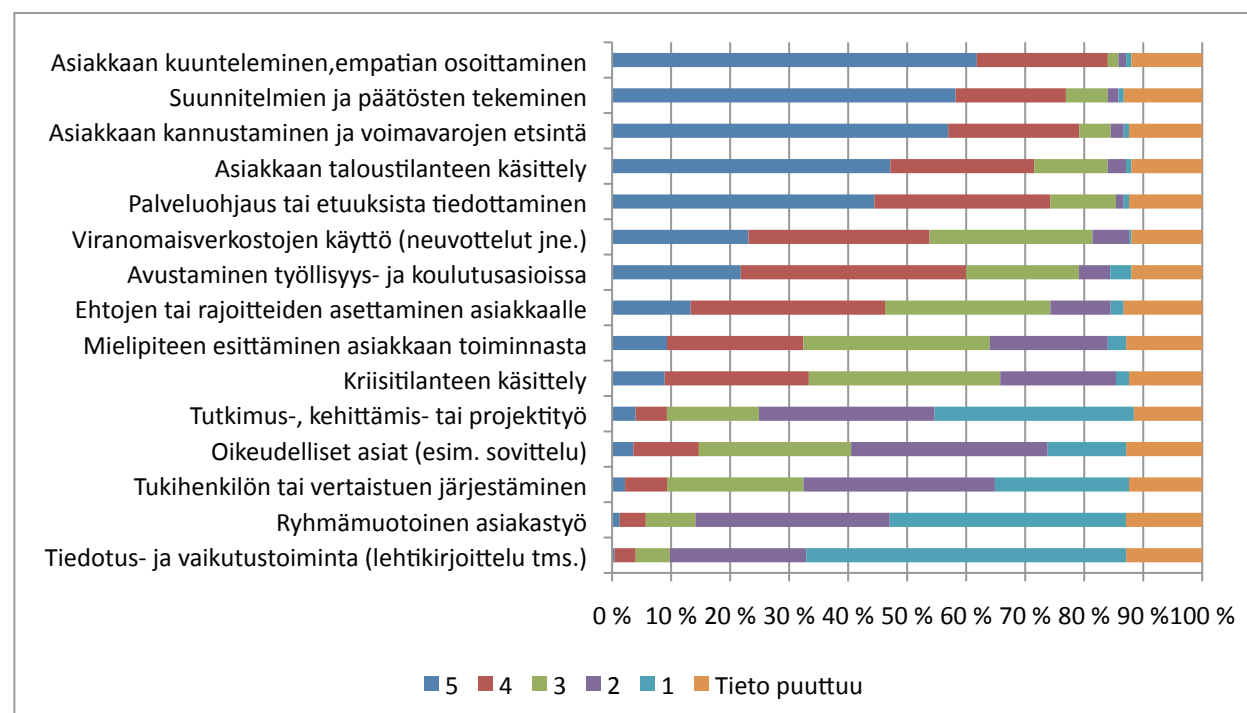
* Tämä on jakauma niistä Talentian jäsenrekisterissä 2.11.2011 olleista, joiden työpaikaksi on merkitty sosiaalitoimisto ja ammattinimikkeeksi sosiaalijohtaja, sosiaalisihteerit, johtava sosiaalityöntekijä, sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja/palveluohjaaja.

LIITE 3

"

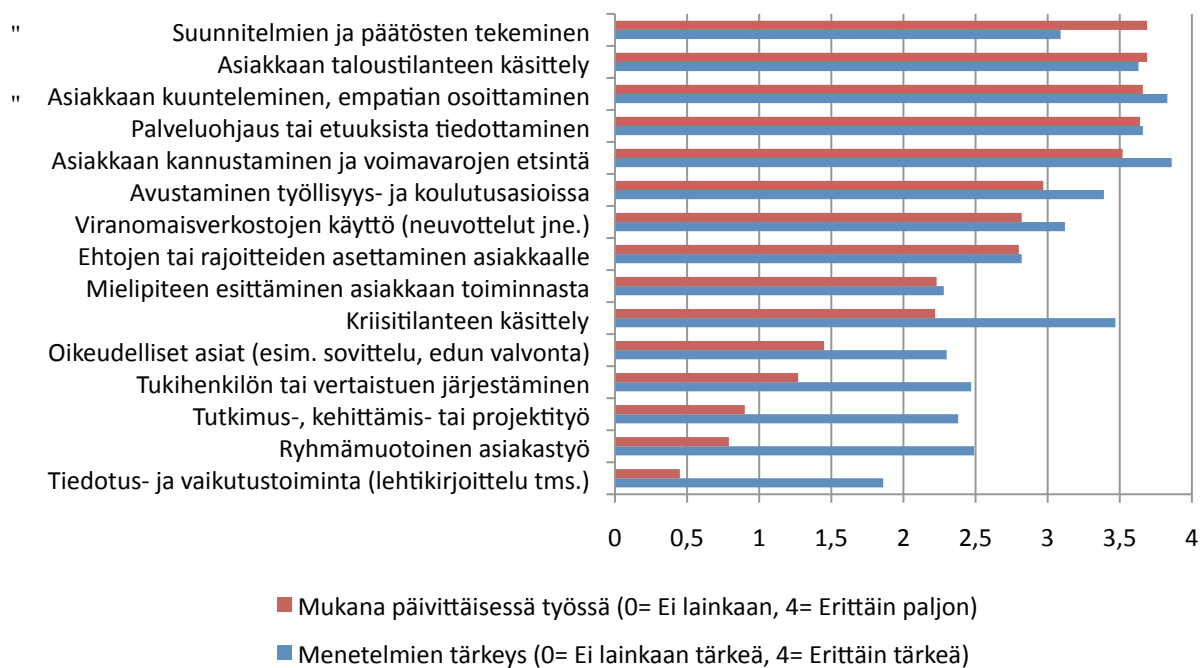

Kuvio 1. Aikuissosiaalityön kohteena olevat asiat ja ilmiöt (5= Lähes aina, 1= ei juuri koskaan) (n=225) (%).

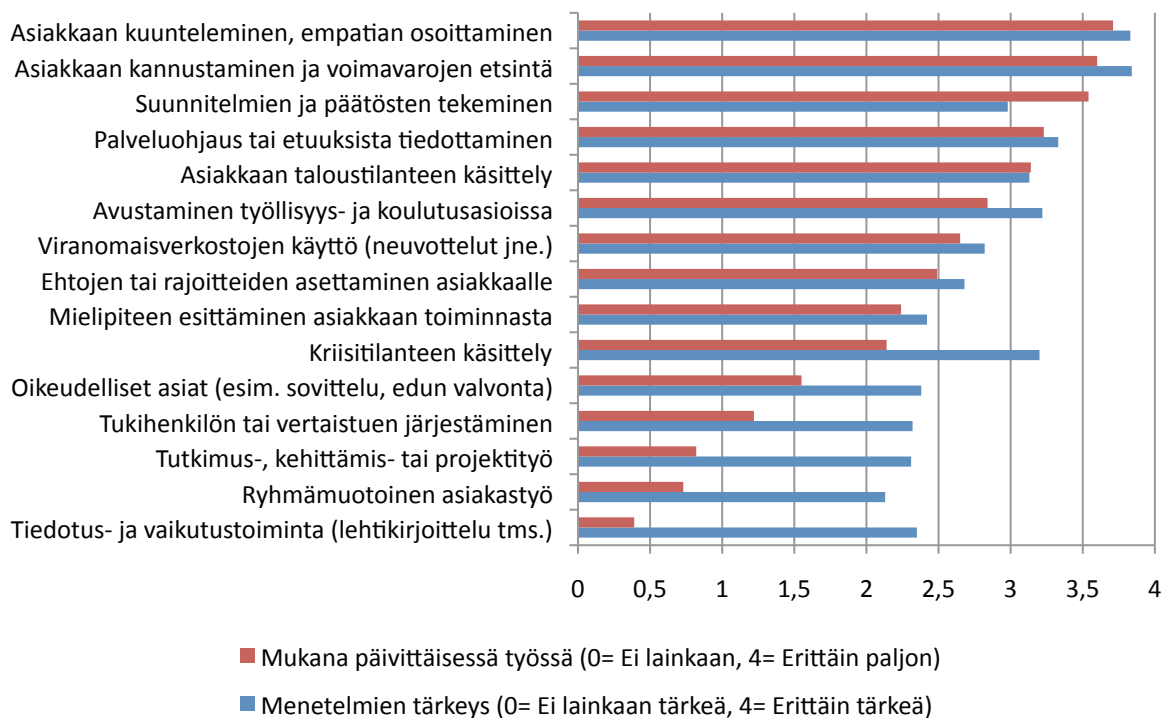

Kuvio 2. Sosiaalityön toiminnot ja menetelmät mukana päivittäisessä työssä (5=Erittäin paljon, 1= Ei lainkaan) (n=225) (%).

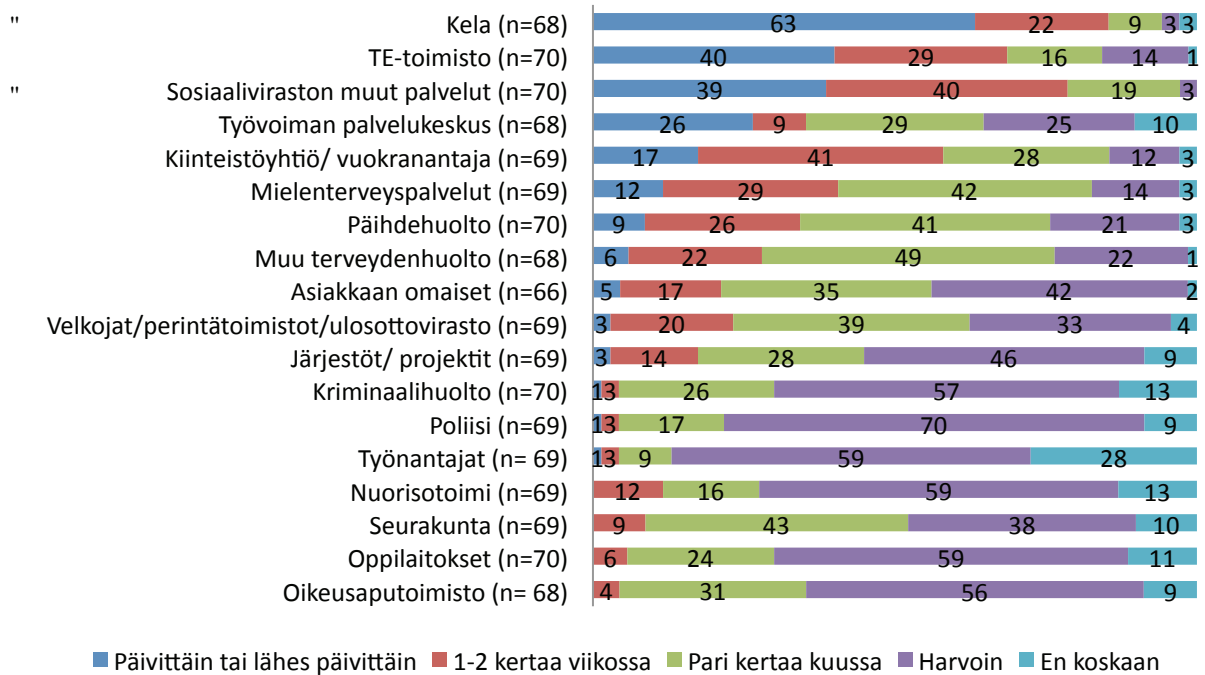

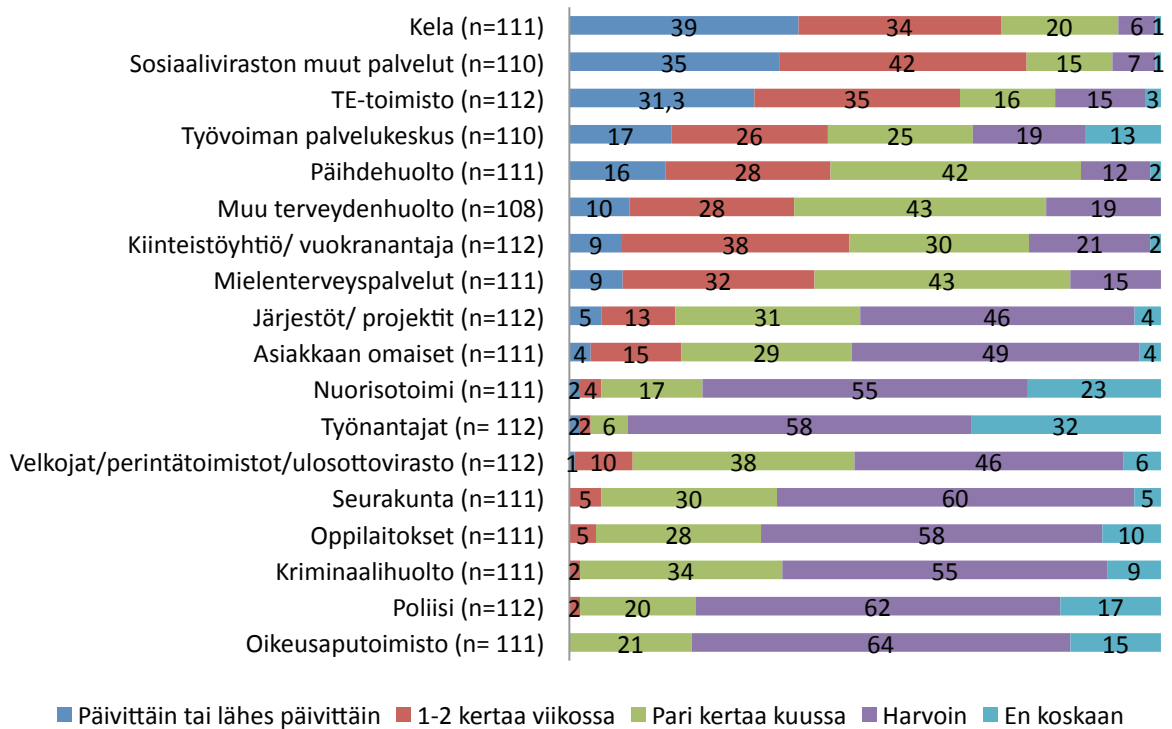
Kuvio 3. Sosiaalityön menetelmät ja toiminnot mukana päivittäisessä työssä ja niiden tärkeys, sosiaaliohjaajien vastausten keskiarvot.

Kuvio 4. Sosiaalityön menetelmät ja toiminnot mukana päivittäisessä työssä ja niiden tärkeys, sosiaalityöntekijöiden vastausten keskiarvot.

Kuvio 5. Sosiaaliohjaajien yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa (%).

Kuvio 6. Sosiaalityöntekijöiden yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa (%).